

TARTU ÜLIKOOL

Olavi-Jüri Luik, *mag iuris*

2014/2015 sügissemester
Tartu Ülikool (Õigusteaduskond Tallinnas)

Lepingu sõlmimine

- § 428. Kindlustuslepingut sõlmida soovivale isikule avaldatav teave - **imperatiivne norm**
- (1) Kindlustusandja peab tagama, et füüsilist isikut, kes soovib sõlmida kindlustuslepingut, teavitatakse enne lepingu sõlmimist vähemalt järgmistest andmetest:
  - 1) kindlustusandja nimi ja õiguslik vorm – **AS, SE või filiaal**;
  - 2) kindlustusandja aadress, samuti kontori aadress, mille vahendusel leping sõlmitakse, kui seda ei tehta kindlustusandja asukoha järgi;
  - 3) kindlustuslepingu suhtes kehtivad tüüptingimused, muu hulgas kindlustusmaksemäära ulatus ja andmed lepingule kohaldatava õiguse kohta – **üld- ja eritingimused**;
  - 4) kindlustusandja kohustused, kui need erinevad kindlustustingimustes ja kindlustusmaksemääras ettenähtust - **eritingimused**;
  - 5) kindlustuslepingu kehtivusaeg ning selle lõpetamise tingimused;
  - 6) kindlustusmaksete suurus ja tasumise kord, seejuures eraldi eri kindlustusmaksete
- suurused, kui kindlustussuhe hõlmab mitut iseseisvat kindlustuslepingut;

Lepingu sõlmimine

- 7) kindlustusvõtja poolt lisaks kindlustusmaksetele makstavad täiendavad maksed või
- kulud ning koos kindlustusmaksetega maksmisele kuuluva summa suurus;
- 8) tähtaeg, mille jooksul on kindlustuslepingu sõlmimist taotlev isik oma lepingu sõlmimise avaldusega seotud;
- 9) pädeva kindlustusjärelevalve aadress, millel kindlustusvõtja võib esitada kaebuse kindlustusandja tegevuse peale – **viide Finantsinspeksioonile**.
- (2) Enne elukindlustuslepingu ja kindlustusmaksete tagastamise võimalusega õnnetusjuhtumikindlustuslepingu sõlmimist peab kindlustusandja tagama füüsilisest isikust kindlustusvõtja teavitamise lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule järgmistest andmetest:
  - 1) kindlustusmaksete reservi arvestamise põhimõtted ja meetodid;
  - 2) kindlustuse tagastusväärtus;
  - 3) minimaalne kindlustusmaksete summa kindlustuse kindlustusmaksevabaks muutmiseks ja kindlustusmaksevabast kindlustusest tulenevad kindlustusandja kohustused;
  - 4) investeerimisriskiga kindlustuse korral andmed kindlustuse aluseks oleva alusvara kohta;
  - 5) üldised andmed vastava kindlustusliigi maksustamispõhimõtete kohta.

Lepingu sõlmimine

Kui kindlustusandja ei täitnud VÕS §-s 428 sätestatud kohustusi, muu hulgas ei andnud kindlustusvõtjale üle kindlustuslepingu suhtes kehtivaid tüüptingimusi, ei loeta lepingut sõlmituks, kui kindlustusvõtja vaidleb lepingule kirjalikult taasesitatavas vormis vastu 14 päeva jooksul, alates talle teabe ja tüüptingimuste edastamisest.

Lepingu sõlmimine

- Kindlustuslepingu sõlmimisel enam kui üheks aastaks, samuti elukindlustuslepingu sõlmimisel, võib kindlustusvõtja 14 päeva jooksul lepingu sõlmimisest lepingust taganeda. Tähtaja järgimiseks piisab taganemisavalduse ärasaatmisest tähtaja jooksul.
- Kuna kindlustuslepingu puhul on tegemist tarbijalepinguga, siis kohaldub VÕS §-s 433 sätestatud kindlustuslepingust taganemisele taganemise üldregulatsioon (VÕS §-d 188-193) VÕS §-s 194 imperatiivselt sätestatud erisustega. Kindlustusvõtja võib taganeda lepingust VÕS §-s 433 sätestatud juhul ilma põhjust avaldamata (VÕS § 194 lg 2).
- Kindlustusvõtjal ei ole taganemiseõigust juhul, kui leping on sõlmitud lühemaks perioodiks kui aasta ja tegemist pole elukindlustuslepinguga – s.o. Valdava enamuse tavapäraste kahjukindlustuslepingute puhul.

Kindlustuspoliis

- Kindlustusandja on kohustatud pärast kindlustuslepingu sõlmimist väljastama kindlustusvõtjale kindlustuspoliisi. Kindlustuspoliis on dokument, mis kinnitab kindlustuslepingu olemasolu.
- Poliisil peavad olema märgitud vähemalt VÕS §-s 428 sätestatud andmed, samuti:
  - 1) kindlustusvõtja ning kindlustatud isiku nimi ja aadress, kui tegemist ei ole esitajapoliisiga;
  - 2) kindlustusliik, kindlustuslepingu eseme määratlus, kindlustusriskide loetelu ja kindlustusjuhtumist teatamise tähtaeg;
  - 3) kindlustussumma või selle arvutamise alused;
  - 4) lepingu jõustumise ja lepingu võimaliku pikenemise aeg ning kindlustuskaitse aeg;
  - 5) kohustusliku kindlustuse korral õigusakt, millest kindlustuslepingu sõlmimise kohustus tuleneb.
- Poliisi kadumise või hävimise korral võib kindlustusvõtja nõuda kindlustusandjalt asenduspoliisi väljastamist. a

Kindlustuspoliis

- Kui poliisi sisu kaldub kõrvale kindlustusvõtja avaldusest, loetakse see kõrvalekalle kindlustusvõtja poolt heakskiidetuks, kui kindlustusvõtja ei vaidle sellele kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis vastu 14 päeva jooksul poliisi saamisest. Kõrvalekalle loetakse heakskiidetuks üksnes siis, kui kindlustusandja on poliisi väljastamisel juhtinud kindlustusvõtja tähelepanu eraldi kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis teatega. Teate võib asendada poliisi sisust eraldi esiletõstetud märkega poliisil. Iga kõrvalekaldumine tuleb eraldi ära näidata. Üldise võlaõigusseaduse regulatsiooni kohaselt (VÕS § 21 lg 1) tuleks juhul, kui kindlustuspoliisi tingimused erinevad oluliselt eelnevalt kokkulepitust, käsitleda kindlustuspoliisi kui mittenõustumist pakutud tingimustega ja samal ajal uue vastuoferdina – kindlustuslepingu korral on sellest siiski kõrvale kaldunud. Kuigi kindlustusvõtjal on vastuvaidlemisõigus, siis juhul, kui ta seda ei kasuta, käsitletakse tema vaikimist kui vastuoferdi aktsepti.
- Juhul kui kindlustusandja ei juhi muudatusele kindlustusvõtja tähelepanu, siis vastav muudatus ei kehti.

Kindlustuskaitse

- Kui kindlustusandja kohustuste (kindlustuskaitse) tähtaeg on määratud päevade või pikema ajavahemikuga, eeldatakse, et kindlustuskaitse algab lepingu sõlmimisele järgneval päeval kell 00.00 ning lõpeb tähtaja viimasel päeval kell 24.00.
- Kindlustuskaitse kehtivusaeg on periood, millal kindlustusandja kohustused kehtivad. Kindlustuskaitse ei teki alati kindlustuslepingu sõlmimisega – see võib oluliselt erineda. Tegemist on dispositiivse normiga, millest praktikas tihti kõrvale kalduakse (eelkõige reisikindlustuses).
- Kindlustuslepinguga võib ette näha, et kindlustuskaitse algab tagasiulatuvalt enne lepingu sõlmimist – eelkõige on see levinud vastutuskindlustuses.
- Kindlustusandja ei või nõuda tagasiulatuva kindlustuskaitse eest kindlustusmakse tasumist, kui ta teadis või pidi lepingu sõlmimise ajal teadma, et kindlusjuhtum ei ole toimunud.
- Kindlustusvõtja võib juba enne lepingu sõlmimist oma kindlustuslepingu sõlmimise avaldusega taotleda kindlustusandjalt lepinguga ettenähtud kindlustuskaitset tähtaja jooksul, mille kestel kindlustusvõtja on seotud lepingu sõlmimise avaldusega (kohene kindlustuskaitse).

Olulistest asjaoludest teavitamine

- Kindlustusvõtja peab lepingu sõlmimisel teatama kindlustusandjale kõigist talle teada olevatest asjaoludest, millel on nende olemusest tulenevalt mõju kindlustusandja otsusele lepingu sõlmida või teha seda kokkulepitud tingimustel (olulised asjaolud). Eeldatakse, et oluline on asjaolu, mille kohta kindlustusandja on otseselt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis teavet nõudnud. Kindlustusvõtja ei pea kindlustusandjale teatama asjaolust, mis on kindlustusandjale juba teada või mille suhtes kindlustusvõtja võib mõistlikult eeldada, et see on kindlustusandjale teada.
- Antud sätte eesmärgiks on kindlustusvõtja edastaks kindlustusandjale kogu olulise informatsiooni, mille alusel saaks kindlustusandja langetada otsuse lepingu sõlmimise või mittesõlmimise ja lepingutingimuste (s.h. Makse suuruse) suhtes. Kindlustusvõtja teavitamiskohustus tuleneb ka VÕS § 14 lg-st 2. Just asja omanik (varakindlustuse puhul) või isik (vastutuskindlustuse ja isikukindlustuse puhul) teab olulisi asjaolusid ja tema kohustus on nendest kindlustusandja informeerimine.

Olulistest asjaoludest teavitamine

- Kui kindlustusvõtja ei teatanud olulisest asjaolust, samuti kui kindlustusvõtja vältis tahtlikult olulise asjaolu teadasaamist või andis olulise asjaolu kohta ebaõiget teavet, võib kindlustusandja lepingust taganeda.
- Kindlustusandja ei või lepingust taganeda, kui:
  - 1) kindlustusandja teadis teabe ebaõigsust või asjaolu, mida talle ei teatatud;
  - 2) teatamata jätmine või ebaõige teabe andmine ei toimunud kindlustusvõtja süü tõttu;
  - 3) asjaolu, millest ei teatatud või mille kohta anti ebaõiget teavet, langes enne kindlustusjuhtumi toimumist ära;
  - 4) kindlustusandja on taganemise õigusest loobunud.
- Kindlustusandja võib lepingust taganeda üksnes ühe kuu jooksul, arvates ajast, mil ta sai teada või pidi teada saama teatamiskohustuse rikkumisest. Lepingust ei või taganeda, kui lepingu sõlmimisest on möödunud kolm aastat.

Kindlustusvõtja lepingueelne teavitamiskohustus

Lepingueelset teavitamiskohustust võib kindlustuslepingute puhul sisuliselt reguleerida kahel viisil:

- a) kindlustusandja esitab kindlustusvõtjale küsimustiku ja kindlustusvõtja vastab kõigile küsimustele;
- b) kindlustusvõtja peab kindlustusandjale teatama kõigest olulisest.

Ennekõike on nende kahe võimaliku regulatsiooni erisuseks see, kumb lepingupool peaks kandma riski, et kõik kindlustuslepingu seisukohast olulised asjaolud saaksid välja selgitatud.

Kindlustusvõtja lepingueelne teavitamiskohustus

Eestis peab kindlustusvõtja VÕS § 440 lg 1 kohaselt lepingu sõlmimisel teatama kindlustusandjale kõikidest talle teada olevatest asjaoludest, millel on nende olemusest tulenevalt mõju kindlustusandja otsusele leping sõlmida või teha seda kokkulepitud tingimustel (olulised asjaolud). Samas eeldatakse, et oluline on asjaolu, mille kohta kindlustusandja on otseselt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis teavet nõudnud.

Kirjanduses on leitud, et VÕS-is on valitud pigem kahe äärmusliku regulatsiooni kesktee: ühelt poolt peab kindlustusvõtja teatama kindlustusandjale omal algatusel kõigist talle teadaolevatest lepingu sõlmimise aspektist olulistest asjaoludest, teiselt poolt tuleb igal juhul teatada sellest, mille kohta on kindlustusandja eraldi teavet nõudnud. Eestis eeldatakse, et asjaolu, millise kohta kindlustusandja ei ole eraldi teavet nõudnud, ei ole ka oluline.

Siinkohal esineb vastuolu. Juhul, kui väita, et asjaolu, millise kohta ei ole kindlustusandja eraldi teavet nõudnud, ei ole oluline, siis ei ole hinnangul võimalik samaaegselt asuda seisukohale, et VÕS-s on valitud kesktee ning kindlustusvõtja peab lisaks kindlustusandja poolt küsitule teatama talle omaalgatuslikult kõigest muust olulisest.

Lepingueelse kindlustusvõtja teavitamiskohustuse rikkumise tagajärjed

VÕS sätestab riskiasjaolude kohta valeinfo andmise kohta ette kaks tagajärge:

(i) kui kindlustusvõtja on teavitamiskohustust süüliselt rikkunud, siis võib kindlustusandja lepingust taganeda (VÕS § 441 lg 1) ning

(ii) kui kindlustusvõtja teavitamiskohustuse rikkumine on mittesüüline, siis näeb seadus kindlustusandjale ette kujundusõiguse kindlustusmakse suurendamiseks (VÕS § 460).

Kindlustusandja lepingueelne teavitamiskohustus

Asjaolud, millest kindlustusandja peab enne kindlustuslepingu sõlmimist kindlustusvõtjat teavitama, on ammendavalt sätestatud VÕS § 428 lg-tes 1 ja 2.

Nimetatud sätted on imperatiivsed, v.a. kohese kindlustuskaitsega lepinguid (VÕS § 432 lg 4) puudutavas osas. Kuivõrd käesoleva artikli raames leiab käsitlemist ainult kahjukindlustus ja VÕS § 428 lg 2 puudutab elukindlustust, siis keskendume järgnevalt antud paragrahvi lõikele 1.

Lepingueelse kindlustusandja teavitamiskohustuse rikkumise tagajärjed

VÕS § 432 lg 1 sätestab, et kui kindlustusandja ei täitnud käesoleva seaduse §-s 428 sätestatud kohustusi, muu hulgas ei andnud kindlustusvõtjale üle kindlustuslepingu suhtes kehtivaid tüüptingimusi, ei loeta lepingut sõlmituks, kui kindlustusvõtja vaidleb lepingule kirjalikult taasesitatavas vormis vastu 14 päeva jooksul, alates talle teabe ja tüüptingimuste edastamisest.

Erialakirjanduses tuuakse välja, et kui kindlustusvõtjale on vastava kokkuleppeta edastatud teave vöörkeeles, siis tuleb kindlustusandja käitumist vaadelda teavitamiskohustuse rikkumisena. Janno Lahe leiab, et kui kindlustusandja füüsilisest isikust kindlustusvõtjale kindlustuslepingu sõlmimisel nõutavat teavet ei esita, on kindlustusleping järgneval perioodil (maksimaalselt üks kalendriaasta esimese kindlustusmaks tasumisest arvates) hõljuvalt kehtiv. Kui kindlustusandja esitab nõutud teabe alles pärast lepingu sõlmimist, on kindlustusvõtjal õigus lepingule neljateistkümne kalendripäeva jooksul vastu vaielda, sealjuures tuleb kindlustusvõtjat teavitada ka vastuvaidlemisõigusest (VÕS § 432 lg 2).

Kindlustusriski suurenemine

- Kindlustusvõtja peab kindlustusriski võimalikkuse suurenemisest viivitamata kindlustusandjale teatama, välja arvatud juhul, kui kindlustusriski võimalikkuse suurenemise põhjustas üldiselt teadaolev asjaolu, mis ei mõjuta üksnes selle kindlustusvõtja kindlustusriski. Antud regulatsiooni eesmärgiks on tagada kindlustusandjale võimalus teabe saamiseks lepingut puudutavate asjaolude muutumiste kohta, et kindlustusandja saaks võtta vastu otsuse lepingu jätkamise või lõpetamise kohta. Kindlustusriski võimalikkuse suurenemine on iga muudatus, mis mõjub riski tasemele, mis suurendab kindlustusriski realiseerumise tõenäosust või teeb võimalikuks suurema ulatusega kahju tekkimise.
- Kindlustusvõtja ei või pärast lepingu sõlmimist ilma kindlustusandja nõusolekuta suurendada kindlustusriski võimalikkust ega lubada selle suurendamist isikute poolt, kelle eest ta vastutab. Kuna pärast kindlustuslepingu sõlmimist “kandub” riisiko kindlustusmaks eest kindlustusandjale, siis vastava kohustuse puudumise korral ei oskaks kindlustusandja omale võetud kohustusi hinnata. Kindlustusvõtja ei tohi lubada kindlustusriski võimalikkuse suurendamist ka teistel isikutel, kelle eest ta vastutab.

Kindlustusriski suurenemine

Kui kindlustusvõtja rikub kohustust teavitada suurenenud kindlustusriskist, vabaneb kindlustusandja kindlustuslepingu täitmise kohustusest, kui kindlustusjuhtum toimub pärast ühe kuu möödumist ajast, mil kindlustusandja oleks pidanud teate kätte saama, välja arvatud juhul, kui ta teadis ajal, mil ta oleks pidanud teate kätte saama, kindlustusriski võimalikkuse suurenemisest või pidi seda teadma.

Kui kindlustusvõtja rikub kohustust mitte suurendada kindlustusriski, vabaneb kindlustusandja kindlustuslepingu täitmise kohustusest kindlustusvõtjast tuleneva asjaolu tõttu kindlustusriski võimalikkuse suurenemise ulatuses, kui kindlustusjuhtum toimub pärast kindlustusriski suurenemist.

Kindlustusriski suurenemine

Nimetatud põhimõtteid ei kohaldata, kui:

- 1) kindlustusjuhtumi toimumise ajaks oli möödunud tähtaeg, mille jooksul võis kindlustusandja lepingu kindlustusriski võimalikkuse suurenemise tõttu üles öelda või nõuda selle muutmist, ilma et kindlustusandja oleks lepingut üles öelnud või selle muutmist nõudnud;
- 2) kindlustusriski võimalikkuse suurenemisel ei olnud mõju kindlustusjuhtumi toimumisele;
- 3) suurem kindlustusrisk ei oleks mõjutanud kindlustusandja täitmise kohustuse kehtivust ega ulatust;
- 4) kindlustusriski võimalikkus suurenes kindlustusandja süü tõttu.

Kui kindlustusvõtja rikub kohustust mitte suurendada kindlustusriski, võib kindlustusandja kindlustuslepingu ette teatamata üles öelda. Kui rikkumine ei toimunud kindlustusvõtja süü tõttu, võib kindlustusandja lepingu üles öelda, teatades sellest ette üks kuu.

Kindlustusriski suurenemine

- Riigikohtu lahend nr 3-2-1-127-02: kas hoone pööningu ümberehitamine kolmandaks korruseks on kindlustusobjekti muutmine või kindlustusriski võimalikkuse muutmine? RK leidis, et kuna kindlustusandja varakindlustuse üldtingimuste punkt VIII A kohaselt loetakse riskiastme muutmiseks muuhulgas ka hoonete või ehitise lammutamist, ümberehitust või ümberseadistamist, siis saab sellest mõistest lähtuvalt hoone pööningu ümberehitamist kolmandaks korruseks lugeda riskiastme suurendamiseks. Seega ei järeldanud kohus, et ümberehitatud kolmanda korruse saaks seeläbi kindlustatud objektide hulgast välja arvata.
- Riigikohtu lahendis nr 3-2-1-127-02 leiti, et kui kindlustusandja ja kindlustusvõtja ei ole kokku leppinud, missuguses vormis peab kindlustusriski võimalikkuse suurenemisest teatama, siis võib ta seda teha ka suuliselt. Antud otsuses leidis kohus ka, et kuna kindlustusvõtja oli kindlustusandjat riskiastme muutmise teavitanud, ja kindlustusandja ei soovinud lepingut muuta ega lõpetada, siis puudub kindlustusandjal alus kindlustushüvitise väljamaksmisest keeldumiseks.

Kindlustusriski suurenemine

Riigikohus on lahendis nr 3-2-1-17-08 leidnud: „kohtud peavad tuvastama, kas veoautojuhi poolt lubatud sõidukiiruse ületamine kui üldtingimuste p 23.4 rikkumine kujutab endast hagejapoolset VÕS § 444 rikkumist ja kas ja kui palju selline rikkumine suurendas kindlustusriski võimalikkust. Kohtud on lähtunud sellest, et veoautojuht ületas oluliselt asulas lubatud sõidukiirust 50 km/h, kuid ei ole selgesõnaliselt tuvastanud, missugune oli veoauto ja haagise teelt välja sõitmise liiklustehniline mehhanism ning kas ja kuidas põhjustas sõidukiiruse ületamine liiklusõnnetuse. ... Kohtud on valesti jaganud asjaolude tõendamise koormust, öeldes, et puuduvad otsesed tõendid hageja väite tõendamiseks, et liiklusõnnetus oleks toimunud sõltumata veoauto liikumiskiirusest.“

Kindlustusriski suurenemine

Riigikohtu lahendis nr 3-2-1-10-09 leitakse, et kindlustusandja kohustuseks on tõendada, kas ja kuidas mõjutas kindlustuslepingu rikkumine liiklusõnnetuse toimumist. „Kuna praeguses asjas on tõendatud, et sõiduki juht oli alkoholijoobes, on kindlustusvõtja eeldatavasti oma kohustuste rikkumisega mõjutanud liiklusõnnetuse toimumise võimalikkust. Kohaldades kõnealuseid sätteid, peab ringkonnakohtus asja uuel läbivaatamisel tuvastama, kuidas mõjutas liiklusõnnetuse toimumise võimalikkust. ... Kolleegium leiab, et VÕS § 445 lg 2 ja § 452 lg 2 p 2 kohaldamisel ei ole välistatud, et kindlustusandja vabaneb kindlustuslepingu täitmise kohustusest, kui kindlustusrisk suurenes ainuüksi sellepärast, et kindlustusvõtja rikkus VÕS §-s 444 sätestatud kohustust. Sõiduki juhtimine alkoholijoobes kui raske liikluseeskirja rikkumine võib olenevalt asjaoludest olla olukorras, kus liiklusõnnetuse toimumist ei ole mõjutanud teise sõidukijuhi tegevus ega mingi muu kõrvaline asjaolu, liiklusõnnetuse toimumise otseseks ja ainukeseks põhjuseks“.

Seega on kindlustusandja kohustuseks tõendada, millises ulatuses vabaneb kindlustusandja VÕS § 445 lg 2 alusel täitmise kohustusest, ning VÕS § 445 lg 2 alusel võib kindlustusandja ka täielikult vabaneda täitmiskohustusest, kui kindlustusandja tõendab, et kindlustusjuhtumi põhjustas ainult kindlustusvõtjast tulenev kindlustusriski suurendamine.

Kindlustusmakse

- Kahjukindlustuse sisuks on reeglina olla nn riskide lõppjaam (arvestamata siin subrogatsiooni) ja spetsiaalselt just juhuslikkusel baseeruva vara hävimise-kahjustumise riski enda kanda võtmise eest on kindlustusandjal õigus vastavale kindlustusmaksele. Kuigi ka krediidasutused võtavad laenuintressi koosseisus nt riskitasu, ei ole tegemist tasuga laenu tagatise hävimise riski ülemineku eest, vaid isiku krediidiriski hinnastamisega.
- Poolte subjektiivsete õiguste sisu saab määratleda läbi korrespondeeruvate kohustuste analüüsimise. Selleks, et analüüsida seega kahjukindlustuslepingu poolte subjektiivseid õigusi, on oluline analüüsida korrespondeeruvaid kohustusi. Kindlustuslepingul on kahepoolne iseloom - kindlustusvõtja põhikohustuseks on tasuda kindlustusmakseid ja kindlustusandja põhikohustuseks on aga hüvitada kindlustusriski realiseerimisel tekkinud kahju. Seega on kindlustusmakse, kui kindlustusvõtja põhikohustuse analüüsimine, oluline, et määratleda poolte subjektiivsete õiguste sisu.
- Vastavalt võlaõigusseaduse (VÕS) § 422 lg-le 1, kohustub kindlustuslepinguga kindlustusandja kindlustusjuhtumi toimumisel hüvitama kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju või maksma kokkulepitud rahasumma ühekordselt või osadena või täitma lepingu muul kokkulepitud viisil. Kindlustusvõtja kohustub tasuma kindlustusandjale kindlustusmakseid. Seega on kindlustuslepingu iseloomulikuks tunnuseks see, et kindlustusandja võtab enda kanda kindlustusjuhtumi saabumise ohu üksnes seetõttu, et kindlustusvõtja tasub kindlustusandjale kindlustusmakseid.

Kindlustusmakse

- Euroopa Liidus on leitud, et oluline on, et kindlustusmakse suurus peab kujunema vaba turumajanduse üldpõhimõtete kohaselt ja mistahes riiklik sekkumine ei ole lubatav. 25.10.2001 sekkus Euroopa Komisjon esmakordselt tõsisemalt siseriiklikusse liikluskindlustuse süsteemi. Oma teadaandes Belgiale, Soomele ja Luksemburgile kutsus komisjon nimetatud riike loobuma kohustuslikust *bonus-malus* süsteemist. Nimelt on kindlustuspraktikas ja eriti liikluskindlustuses tavaline hinnareguleerimise meetod, mille kohaselt seotakse kindlustustariifid kahjujuhtumite esinemise sagedusega kliendil. See tähendab, et juhul, kui kindlustusperioodil esineb kahjujuhtum, siis järgmisest perioodist kindlustustariif tõuseb, juhul kui ei esine, siis langeb. Nimetatud süsteem oli 1990-ndatel aastatel riiklikul tasemel õigusaktides reguleeritud paljudes riikides (Soome, Belgia, aga ka Eesti, Läti jne). Komisjon leidis, et *bonus-malus* süsteemi riiklik kehtestamine on vastuolus kolmanda kahjukindlustuse direktiivi (92/49/EMÜ) põhimõttega, mis sätestas tariifivabaduse põhimõtte, st riikliku sekkumise keelu. Seega ei saa seadusega kehtestada juhtnööre kindlustusmaksete kujunemiseks. See aga ei välista riigi õigust kehtestada teatud juhtudeks diskrimineerimiskeeldu seoses kindlustusmakse kujunemisega. Nii on näiteks inimgeeniuringute seaduse § 27 lg 2 alusel kindlustusandjal keelatud seada erineva pärilikkusriskiga inimestele erinevaid kindlustustingimusi, sealhulgas kehtestada soodustariife või määratleda kindlustusjuhtumit kitsendavalt. Tavapäraselt puudutab diskrimineerimiskeeld siiski elukindlustusvaldkonda (samas võib vastav keeld puudutada ka kahjukindlustuse valdkonda kuuluvaid isikukindlustusi nagu reisikindlustus ja õnnetusjuhtumikindlustus).

Kindlustusmakse

Kindlustusmakse peab olema piisav, et: katta kindlustusperioodil vältel oodatavaid kahjunõudeid (I), katta hüvitamata kahjunõudeid (II), luua reservid (III) ja katta kõik väljaminekud (IV), tagada kasum (V), arvestamaks inflatsiooniga (VI), arvestamaks konkurentsiga (VII).

Kindlustusmakseid tasutakse „ostetud“ kindlustuskaitse eest, s.o. vastavalt VÕS § 453 on kindlustusperiood ajavahemik, mille alusel arvutatakse kindlustusmakseid. Eeldatakse, et kindlustusperiood on üks aasta. Seega ei pea kindlustusperioodi pikkus kattuma kindlustuslepingu ajalise kestvusega ning on ka võimalik, et ühe kindlustuslepingu kehtivusaja sisse jääb mitu kindlustusperioodi.

Kindlustusmakse

VÕS § 454 lg 1 kohaselt peab kindlustusvõtja tasuma kindlustusmakse või perioodiliste kindlustusmaksete tasumise kokkuleppe korral esimese kindlustusmakse kohe pärast lepingu sõlmimist. Nähtuvalt VÕS § 454 lg-st 1 peab kindlustusvõtja tasuma kindlustusmakse (või kindlustusmakse esimese osamakse) kohe pärast lepingu sõlmimist. Siiski on kindlustusvõtjal VÕS § 454 lg 2 alusel õigus keelduda kindlustusmakse tasumisest, kuni kindlustusvõtjale ei ole kindlustuspoliisi väljastatud.

Kindlustusmakse

Kindlustusvõtjal on õigus tasuda kindlustusmakseid ka teda esindavale kindlustusmaaklerile, millisel juhul loetakse kindlustusmakse laekunuks kindlustusandjale. Nimelt kindlustustegevuse seaduse § 135 lg 3 kohaselt loetakse kindlustusvõtja poolt vahendajale tasutud kindlustusmaksed kindlustusandjale tasutuks, olenemata sellest, kas vahendaja on need kindlustusandjale edastanud või mitte. Antud põhimõte tuleneb Euroopa Liidu direktiivist nr 2002/92/EC. Kindlustusmaakleri puhul on tegemist sisuliselt kindlustusvõtja esindajaga ja seega on kindlustusvõtjate kaitseks loodud süsteem, kus kindlustusvõtja kui esindatava poolt kindlustusmaaklerile kui esindajale tehtud toiming võrdsustatakse kohustuse täitmisega kindlustusandjale kui õigustatud isikule.

Kindlustusmakse

VÕS § 459 sätestab, et kui kindlustusleping lõpeb kindlustusperioodi jooksul ülesütlemisega, taganemisega või muul põhjusel ennetähtaegselt, on kindlustusandjal õigus kindlustusmaksele üksnes kuni lepingu lõppemiseni kulgenud aja eest.

Samas sätestavad paljud kindlustusseltsid enda tüüptingimustes nn asjaajamiskulud. Näiteks on X Kindlustusseltsi sõidukikindlustuse tingimuste p-s 8.10. sätestatud, et kindlustuslepingu ülesütlemise korral on kindlustusvõtjal õigus tagasi saada kindlustusperioodi lõpuni jääva aja eest tasutud kindlustusmakse, millest on maha arvatud kindlustusandja asjaajamiskulud (kuni 10% aastasest kindlustusmaksest).

VÕS § 427 lg 1 kohaselt on VÕS § 459 imperatiivne ja seega kerkib küsimus kas sellise täiendava asjaajamiskulu (antud juhul 10% aastasest kindlustusmaksest) võtmine on õiguspärane või mitte.

Kindlustusmakse

VÕS § 459 on imperatiivne norm ja juhul kui asuda seisukohale, et kindlustusandjal on õigus kehtestada asjaajamiskulusid, siis viiks see selleni, et tehniliselt oleks võimalik tüüptingimustes sätestada, et nn asjaajamiskulu suurus on sama suur kui võimalik tagastatav kindlustusmakse/kindlustusperioodi lõpuni jääv kindlustusmakse. Seega saaks tehniliselt tekitada olukorra, kus kindlustusvõtja on kohustatud tasuma kindlustusmakse kogu kindlustusperioodi eest vaatamata lepingu ülesütlemisele. Nimetatu ei oleks aga kooskõlas VÕS § 459 eesmärgiga. [PEICL-i kommenteeritud väljaandes tuuakse välja, et kui kindlustusmakse on ette makstud, siis peab tagastamine toimuma *pro rata* põhimõttel, kuna kaasaegne infotehnoloogia võimaldab virtuaalset kuludeta arvestust *pro rata temporis* (I), samuti ei ole riisiko vähenemise tõttu kindlustusandja *solventsuse* seisukohast kindlustusmakse enam vajalik (II), kindlustusrisk on majanduslikus mõttes jagatav päevade/kuude/aasta baasil (III), kindlustusmakse „säilitamine“ ei ole õigustatav „leppetrahvina“ (IV) ning selline makse endale jätmine oleks vaadeldav kindlustusvõtja karistamisena, mis ei ole õigustatav (V).

Kindlustusmakse

Kindlustusvõtja poolt esimese kindlustusmakse tasumisega hilinemise õiguslikud tagajärjed on sätestatud VÕS §-s 457. Oluline vahe on, kas kindlustusvõtja hilineb esimese kindlustusmakse tasumisega või teise (või järgneva) kindlustusmakse tasumisega. VÕS §-st 457 nähtub, et kui kindlustusvõtja ei ole 14 päeva jooksul pärast kindlustuslepingu sõlmimist tasunud esimest kindlustusmakset, võib kindlustusandja kuni esimese kindlustusmakse tasumiseni kindlustuslepingust taganeda. Seejuures eeldatakse, et kindlustusandja on kindlustuslepingust taganenud, kui ta ei esita kolme kuu jooksul alates esimese kindlustusmakse sissenõutavaks muutumist hagi kohtusse.

Seega on VÕS § 457 lg-s 1 sätestatud võimalus kindlustusandja poolt taganemisõiguse konkudentseks teostamiseks. Juhul, kui esimene sissenõutavaks muutunud kindlustusmakse ei ole tasutud kindlustusjuhtumi toimumise ajaks, vabaneb kindlustusandja oma täitmise kohustusest. Kindlustusandja vabanemine täitmise kohustusest tähendab, et kindlustusleping kehtib, kuid hoolimata kindlustusjuhtumi asetleidmisest ning kindlustuslepingu kehtivusest, ei lasu kindlustusandjal täitmiskohustust. Siiski ei või kindlustusandja kasutada VÕS §-is 457 sätestatud õigusi, kui ta ei teavitanud kindlustusvõtjat esimese kindlustusmakse tasumisega hilinemise õiguslikest tagajärgedest enne kindlustuslepingu sõlmimist.

Kindlustusmakse

VÕS § 458 lg 1 sätestab, et kui kindlustusvõtja ei tasu teist või järgnevat kindlustusmakset tähtaegselt, võib kindlustusandja kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis määrata kindlustusvõtjale maksmiseks vähemalt kahenädalase tähtaja, ehitise kindlustamise korral vähemalt ühekuulise tähtaja. Teates tuleb märkida tähtaja möödumise õiguslikud tagajärjed.

Juhul, kui kindlustusvõtja hilineb teise või järgneva kindlustusmakse tasumisega, võib kindlustusandja vastavalt VÕS §-le 458 anda kindlustusvõtjale vähemalt kahenädalase ning ehitise kindlustamise korral vähemalt ühekuulise täiendava tähtaja teise või järgneva kindlustusmakse tasumiseks. Juhul, kui kindlustusvõtja ka täiendava tähtaja jooksul teist või järgnevat kindlustusmakset ei tasu, võib kindlustusandja kindlustuslepingu ette teatamata üles öelda.

Kui kindlustusvõtja siiski tasub teise või järgneva kindlustusmakse ühe kuu jooksul alates kindlustuslepingu ülesülemisest või maksmiseks määratud täiendava tähtaja möödumisest ning kindlustusjuhtumit ei ole enne võlgnevata kindlustusmakse tasumist toimunud, ei loeta kindlustuslepingut kindlustusandja poolt ülesöelduks. Seega on õiguslikud tagajärjed olukorras, kus kindlustusvõtja hilineb teise või järgneva kindlustusmakse tasumisest, leebemad kui esimese kindlustusmakse tasumisega hilinemise puhul.

Kindlustusmakse

Kui kindlustusjuhtum leiab aset teise või järgneva kindlustusmakse tasumiseks antud täiendava tähtaja sees (seega enne täiendava tähtaja lõppemist), kuid kindlustusvõtja ei ole kindlustusjuhtumi toimumise ajaks teist või järgmist kindlustusmakset tasunud, on kindlustusandja küll kohustatud täitmiseks, kuid ta võib VÕS §-i 456 alusel oma täitmise kohustusega tasaarvestada sissenõutavaks muutnud kindlustusmakse.

Kui aga kindlustusvõtja ei ole peale teise või järgneva kindlustusmakse tasumiseks antud täiendava tähtaja möödumist võlgnetavat makset tasunud ning peale täiendava tähtaja möödumist leiab aset kindlustusjuhtum, vabaneb kindlustusandja oma täitmise kohustusest.

Kindlustusmakse

VÕS § 458 lg 2 sätestab, et kui kindlustusandja on määranud kindlustusmakse tasumiseks täiendava tähtaja ning kindlustusjuhtum toimub pärast selle tähtaja möödumist, ilma et kindlustusvõtja oleks kindlustusjuhtumi toimumise ajaks kindlustusmakset tasunud, vabaneb kindlustusandja oma täitmise kohustusest, välja arvatud juhul, kui kindlustusmakse tasumata jätmine toimus kindlustusvõtjast mittetuleneva asjaolu tõttu. VÕS § 458 lg 2 viimasest lausest tuleneb kindlustusvõtja võimalus vabandada oma kohustuse rikkumist nt VÕS § 103 kohaselt vääramatu jõu esinemisega. Küsitav on, kas selliseks olukorraks võiks olla näiteks kindlustusvõtja maksejõuetus, mille on tinginud kindlustusvõtja võlgnike kohustuste mittekohane täitmine.

Seega, kas näiteks olukorras, kus eraisikust kindlustusvõtja tööandja jätab palga maksmata, on kindlustusmakse mittetasumine vabandatav ning kas selle tagajärjeks saab olla kindlustusandja vabanemine täitmiskohustusest kindlustusjuhtumi korral? Või olukorras, kus juriidilisest isikust kindlustusvõtja jätab kindlustusmakse järgmakse tasumata seoses pankrotiga, saab tagajärjeks olla kindlustusandja vabanemine täitmiskohustusest kindlustusjuhtumi korral?

Kindlustusmakse

Kas nimetatud näidete puhul, kus kindlustusvõtja kohustuse täitmata jätmise on vabandatav, on kindlustusandjal VÕS § 458 lg 3 alusel õigus leping üles öelda? Soome Kindlustuslepingu seaduse § 39 lg 3 kohaselt juhul kui kindlustusmakse mittetasumine on põhjustatud kindlustusvõtja haiguse, töötuse või muu olulise asjaolu tõttu, mis ei ole otseselt kindlustusvõtja enda poolt põhjustatud, ei saa lepingut 14 päevase täiendava tähtaja andmisega lõpetada enne kui on lõppenud nimetatud kindlustusmakse tasumist takistanud asjaolu, kuid mitte kauem kui kolm kuud pärast täiendava tähtaja andmist. Seega annab Soome kindlustusõigus töötule/haigele sisuliselt 3 kuud „tasuta“ kindlustuskaitset olukorraks, kus kindlustusvõtjal ei ole võimalust kindlustusmakset tasuda.

Kindlustusmakse

- VÕS § 458 lg 3 sätestab, et kui kindlustusandja on määranud tasumiseks VÕS § 458 lõikes 1 nimetatud tähtaja ning kindlustusvõtja ei ole selle tähtaja jooksul kindlustusmakset tasunud, võib kindlustusandja kindlustuslepingu ette teatamata üles öelda. Kindlustusandja võib juba VÕS § 458 lõikes 1 nimetatud teates avaldada, et loeb lepingu tähtaja möödumisel üles öelduks, kui kindlustusvõtja tähtaja jooksul ei ole makseid tasunud. Tegemist on järgmakse tasumata jätmise võimaliku õigusliku tagajärjega – kindlustusandja õigusega leping üles öelda. Tegemist on analoogse regulatsiooniga, nagu on sätestatud VÕS §-is 196 lg 2.

Kindlustusmakse

Vastavalt VÕS §-le 460 on kindlustusandjal õigus suurendada kindlustusmakset, kui kindlustusvõtja on rikkunud oluliste asjaolude teatamise kohustust ning kindlustusandjal ei ole õiguslikult võimalik kindlustuslepingust taganeda. Sellise kindlustusmakse kindlustusandja poolt ühepoolse tõstmise õigusega korrespondeerib VÕS §-is 462 sätestatud kindlustusvõtja õigus vähendada kindlustusmakse suurust järgmiseks kindlustusperioodiks, kuid suurema kindlustusmakse tinginud asjaolu on ära langenud või tähenduse kaotanud.

Kindlustusmakse

Võlaõigusseadus eelistab võlasuhte jätkumist kindlustatud asja võõrandamisel. Nii sätestatakse VÕS § 494 lg 2, et kui kindlustusvõtja võõrandab kindlustatud asja, lähevad asja omandajale üle kõik kindlustusvõtja kindlustuslepingust tulenevad õigused ja kohustused. Tegemist on VÕS § 179 sätestatud lepingu ülevõtmisega regulatsiooniga seaduse alusel. Antud regulatsioon kordab kindlustusvõlasuhete ühte üldpõhimõtet, et alati eelistatakse kindlustuslepingu kehtivuse jätkumist muudele alternatiividele. Asja omandades muutub omandaja kindlustuslepingu pooleks, s.o. kindlustusvõtjaks

Kindlustusmakse

VÕS § 494 lg 2 sätestab, et asja võõrandaja ja omandaja vastutavad võõrandamise aja jooksva kindlustusperioodi kindlustusmakse tasumise eest kindlustusandja ees solidaarselt. Nimetatud sätestest kerkib küsimus, et kes vastutab sisesuhtes (võõrandaja-omandaja) kindlustusmakse tasumise eest. Näiteks kui kindlustusvõtja pidi kindlustusmakseid tasuma kvartaalselt - näiteks 01.04. (järgmine makse tähtaeg oleks 01.07.) ja võõrandamine toimub maksete vahelisel perioodil – näiteks 15.05. Sisesuhtes vastutab võõrandaja kindlustusmakse tasumise eest kuni asja üleandmise hetkeni vastavalt VÕS §-ile 216 lg 2 ja edasi kannab kindlustusmakse tasumise kohustust omandaja. Nimetatust on seaduses kehtestatud ka erand – nimelt vastavalt VÕS §-ile 495 lg 3 on kindlustusmaksete tasumise kohustus võõrandajal juhul, kui kindlustusandja või omandaja on kasutanud VÕS § 495 lg-tes 1 või 2 sätestatud õigust kindlustusleping üles öelda. Täiendav küsimus kerkib, et milline on sisesuhtes õiguslik tagajärg, kui võõrandaja esialgselt kindlustuslepingust omandajat ei teavita, omandaja aga sõlmib omakorda täiendava kindlustuslepingu (tekib VÕS §-s 486 sätestatud mitmekordse kindlustuse olukord). Nimetatud juhul on tegemist VÕS §-s 211 sätestatud dokumentide (kindlustusleping) üleandmise kohustuse eiramisega asja võõrandaja poolt ning ostja saab nõuda õiguskaitse vahendina kahju hüvitamist, mis tekkis mitmekordsest kindlustuslepingu sõlmimisest. Täiendavalt võib omandaja kasutada VÕS § 495 lg-s 2 sätestatud õigust esialgne kindlustusleping üles öelda.

Kindlustusmakse

- Sellest, et kindlustusmakse saaks tasutud ning kindlustusleping jääks kehtima, võivad lisaks kindlustusvõtjale olla huvitatud veel ka teised isikud. Tulenevalt VÕS § 424 lg-st 1, võib kindlustusvõtja kindlustuslepingu sõlmida selliselt, et kindlustatakse mõne kolmanda isikuga (seega mitte kindlustusvõtjaga) seonduvat kindlustusriski. Nähtuvalt VÕS § 425 lg-st 1, võib kindlustuslepingu sõlmida selliselt, et kindlustusjuhtumi saabumise korral kohustub kindlustusandja oma soorituskohustuse täitma soodustatud isikule, kes ei ole kindlustusvõtjaks. VÕS §-des 499-504 on reguleeritud kindlustusandja vastutus hüpoteegipidaja ees ehitise kindlustamisel. Muuhulgas peab kindlustusandja hüpoteegipidajat eraldi teavitama kindlustusvõtjale kindlustusmakse tasumiseks antud täiendavast tähtajast, samuti kindlustusjuhtumi toimumisest (VÕS § 499 lg-d 2 ja 3). Seetõttu on VÕS § 455 lg-s 1 sätestatud, et kindlustusvõtja asemel võib sissenõutavaks muutunud kindlustusmakse tasuda ka kindlustatud isik, soodustatud isik või pandipidaja, kellele kindlustusvõtja kindlustuslepingust tulenev nõue kindlustusandja vastu on panditud. Analoogne regulatsioon on sätestatud ka PEICL-i artiklis 5:105, mis sätestab, et kindlustusandjal ei ole õigust keelduda vastu võtmast makset kolmanda isiku poolt kui kolmas isik tegutseb kindlustusvõtja nõusolekul (a) või kui kolmandal isikul on õigustatud huvi säilitada kindlustuskaitse ajal kui kindlustusvõtja on jätnud makse tasumata või on selge, et ta ei tasu makset aga makse tuleks tasuda (b).

Kindlustusmakse

Kerkib üles küsimus, milline on õiguslik tagajärg, kui kindlustusandja ei teavita VÕS § 499 lg 2 alusel hüpoteegipidajat täiendava tähtaja määramisest teise või järgneva kindlustusmakse tasumiseks ja kindlustuslepingu ülesütlemisest, kuid hilisemalt toimub kindlustatud esemega seoses kahjujuhtum. VÕS § 499 lg 2 sätestab, et kui ehitise kindlustamise puhul on kinnisasi, kus ehitis asub, koormatud hüpoteegiga, peab kindlustusandja viivitamata talle teada olevale hüpoteegipidajale kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis teatama tähtaja määramisest kindlustusvõtjale kindlustusmakse tasumiseks, kui kindlustusvõtja ei ole makset tasunud, samuti kindlustuslepingu ülesütlemisest. Seega peab kindlustusandja teavitama hüpoteegipidajat taasesitamist võimaldavas vormis tähtaja määramisest kindlustusvõtjale kindlustusmakse tasumiseks, kui kindlustusvõtja ei ole makset tasunud, samuti kindlustuslepingu ülesütlemisest.

Kindlustusmakse

VÕS § 499 lg-ga 2 seonduvat probleemistikku aitab paremini mõista järgmine näide. Oletagem, et kindlustusandja A teavitab kindlustusvõtjat B täiendava tähtaja määramisest kindlustusmakse tasumiseks ning seejärel kindlustuslepingu ülesütlemisest (kuna kindlustusvõtja B ei ole ikkagi teist või järgnevat kindlustusmakset tasunud), kuid kindlustusandja A jätab informeerimata hüpoteegipidaja C kindlustusvõtjale B kindlustusmakse tasumiseks täiendava tähtaja määramisest ning seejärel kindlustuslepingu ülesütlemisest. VÕS § 499 lg 2 ei anna otseselt vastust küsimusele, kas ja millised õiguslikud tagajärjed toob endaga kaasa kindlustusandja A poolt hüpoteegipidaja C informeerimata jätmise eelmises lauses nimetatud asjaoludest. Samuti tõstatub küsimus kuidas haakuvad VÕS § 499 lg 2 ja VÕS § 501. Nimetatud küsimusele vastamiseks tuleks koosmõjus vaadelda VÕS § 458 lg-sid 1-3, VÕS § 499 lg-d 2 ja VÕS §-i 501.

Üldiseks ideoloogiaks, millest võlaõigusseaduse koostamisel on lähtunud, on põhimõte, et **võlasuhte lõpetamisele seonduvalt selle võlasuhte rikkumisega ühe poole poolt, tuleb eelistada rikkumise kõrvaldamist muul viisil ja võlasuhte jätkumist**. Kindlustuslepingu puhul võib olla hüpoteegipidaja kui isik, kes ei ole kindlustuslepingu pooleks, huvitatud kindlustuslepingu kehtivuse jätkumisest ka siis, kui kindlustusvõtja on sattunud raskustesse kindlustusmakse tasumisega. Seega tuleb asuda võlaõigusseaduses sisalduva üldisele põhimõttele – võlasuhte lõpetamisele rikkumise tõttu tuleb eelistada täiendava tähtaja andmist selle rikkumise kõrvaldamiseks ning võlasuhte täitmise jätkamist – tuginedes seisukohale, et kindlustusandja ei saa VÕS § 458 lg 3 alusel kindlustuslepingut üles öelda, kui kindlustusandja ei ole teatanud hüpoteegipidajale kindlustusvõtja võlgnevusest ja viimasele kindlustusmakse tasumiseks täiendava tähtaja andmisest, luues seeläbi hüpoteegipidajale võimaluse tasuda võlgnetav kindlustusmakse kindlustusvõtja eest ning säilitada kindlustuslepingu kehtivus.

Kindlustusmakse

Praktikas esineb tihti probleeme olukordades, kus kindlustusvõtja tasub ettenähtust väiksema kindlustusmakse. Seega tõstatub küsimus, mis saab näiteks juhul, kui kindlustusvõtja tasub nõutava 1000 euro asemel 900 eurot ning seejärel toimub kindlustusjuhtum. Kas kindlustuskaitse on sellisel juhul jõus? Kas kindlustusandja saab sellisel juhul lepingu üles öelda?

Kindlustusmakse

- VÕS § 6 lg 2 kohaselt ei kohaldata võlasuhtele seadusest, tavast või tehingust tulenevat, kui see oleks hea usu põhimõttest lähtuvalt vastuvõtmatu. Hea usu põhimõttest lähtuvalt on vastuvõtmatu olukord, kus kindlustusandja võtab tasumisena vastu näiteks 90% kindlustusmaksest tähtaegselt, aga kindlustusjuhtumi toimumisel väidab, et ta on lepingu üles öelnud seoses makse mittetasumisega. VÕS § 76 lg 4 kohaselt, kui võlausaldaja on talle kohustuse täitmisena pakutu vastu võtnud, siis eeldatakse, et täitmine oli täielik, täitmisena pakutu oli võlgnetav ja kohustus täideti kohaselt. Antud näite puhul võttis kindlustusandja vastu pakutu (90% kindlustusmaksest). Seetõttu tuleb eeldada, et täitmine oli täielik, täitmisena pakutu oli võlgnetav ja kohustus täideti kohaselt. Seega VÕS § 458 ei võimalda isegi teoreetiliselt kindlustuslepingut üles öelda kui on tasutud 90% kindlustusmaksest ning kindlustusvõtja ei tagasta seda. Kui kindlustusandjal puuduks kahju hüvitamise kohustus olukorras, kus kindlustusandja on vastu võtnud 90% kindlustusmaksest, oleks oluliselt rikutud lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste tasakaalu teise lepingupoole kahjuks. Tegemist oleks hea usu ja mõistlikkuse vastase olukorraga. Tulenevalt hea usu põhimõttest, ei saa seega kindlustusvõtjale kahjulikke õiguslikke tagajärgi rakendada tähtsusetu maksevõla korral – seega ei ole ebaolulise maksevõla korral kindlustusandjal õigust taganemis- ning täitmiskohustusest vabanemise rakendada

Kindlustusmakse

Kes on õigustatud kindlustusmakse mittetasumisel täiendavat tähtaega andvat teadet edastama

Eestis vahendatakse ca 45% kindlustuslepingud läbi kindlustusmaaklerite. Praktikas esineb juhuseid, kus kindlustusandjad lepivad kindlustusmaakleritega kokku, et nn täiendava tähtaja teateid edastab kindlustusmaakler.

Kindlustustegevuse seaduse § 129 lg 1 kohaselt on kindlustusmaaklerlus isiku poolt kindlustusvõtja või edasikindlustuse korral kindlustusandja huvides vahendusega tegelemine eesmärgiga pakkuda tema kindlustushuvile ja nõudmistele vastavat kindlustuslepingut. Seega vastuvaidlematult tegutseb kindlustusmaakler kindlustuslepingut puudutavais küsimustes kindlustusvõtja huvides ja tema eest.

.

Kindlustusmakse

Kes on õigustatud kindlustusmakse mittetasumisel täiendavat tähtaega andvat teadet edastama

- VÕS § 427 lg 1 kohaselt on VÕS § 458 imperatiivne. Kindlustusmakse tasumisega seotud võlaõigusseaduse regulatsioon on järgmine: § 458 lg 1 Kui kindlustusvõtja ei tasu teist või järgnevat kindlustusmakset tähtaegselt, võib **kindlustusandja** kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis määrata kindlustusvõtjale maksmiseks vähemalt kaheksa nädalase tähtaja, ehitise kindlustamise korral vähemalt ühekuulise tähtaja. Teates tuleb märkida tähtaja möödumise õiguslikud tagajärjed; ja lg 2 **kui kindlustusandja on** määranud kindlustusmakse tasumiseks täiendava tähtaja ning kindlustusjuhtum toimub pärast selle tähtaja möödumist, ilma et kindlustusvõtja oleks kindlustusjuhtumi toimumise ajaks kindlustusmakset tasunud, vabaneb kindlustusandja oma täitmise kohustusest, välja arvatud juhul, kui kindlustusmakse tasumata jätmine toimus kindlustusvõtjast mittetuleneva asjaolu tõttu.
- Eeltoodust tulenevalt saab teha ühese järelduse: kindlustusmaakler on vastavalt kindlustustegevuse seaduse § 129 lg 1 kindlustusvõtja esindaja ning peab tegutsema tema huvides. Seega on ebaseaduslik, kui kindlustusmaakler esindab samas lepingusuhtes nii kindlustusandjat kui kindlustusvõtjat. Põhimõtteliselt on välistatud igasugune kokkulepe, kus kindlustusmaakler tegutseb kindlustusandja esindajana suhtes kindlustusandja kliendiga **(I)**, VÕS §-s 458 sätestatud teate peab saatma **kindlustusandja**. Kui maakleriga lepitakse kokku, et seda teeb maakler, on kokkuleppe sisu tegelikult, et teadet ei väljastata, sest teate peab kindlustusvõtja (maakler on kindlustusvõtja esindaja) väljastama endale ise **(II)**.
- Kindlustusmaakler ei saa samaaegselt esindada kindlustusvõtjat ja kindlustusandjat.

Kindlustusjuhtum

- Kindlustusvõtja peab kindlustusjuhtumi toimumisest viivitamata kindlustusandjale teatama. Kuna algselt ei pruugi olla selge kas tegemist on kindlustusjuhtumiga või mitte, siis kindlustusvõtja peab teatama kindlustusandjale viivitamata sündmusest või juhtumist, mida hüpoteetiliselt võib pidada kindlustusjuhtumiks. Kindlustusandja võib pärast kindlustusjuhtumi toimumist nõuda kindlustusvõtjalt lepingu täitmise kohustuse kindlakstegemiseks vajalikku teavet. Tõendite esitamist võib kindlustusandja nõuda niivõrd, kuivõrd kindlustusvõtjalt võib mõistlikult oodata nende esitamist. Lisaks informatsioonile kindlustusjuhtumi toimumise kohta võib kindlustusandja nõuda ka kindlustusjuhtumit puudutavate tõendite esitamist niivõrd kui nende esitamist on mõistlikult oodata. Kindlustusandja ei tohi nõuda kindlustusvõtjalt sellist tõendit, mille hankimine on liiga koormav või võimatu.
- Kui kindlustusandjal tekib kindlustusvõtja kindlustusjuhtumist teavitamise kohustuse rikkumise tagajärjel kahju, võib kindlustusandja selle ulatuses täitmise kohustust vähendada.

Kindlustusjuhtum

Kui kindlustusvõtja rikub kohustust teavitada kindlustusjuhtumist tahtlikult, vabaneb kindlustusandja täitmise kohustusest. Riigikohtu otsuses nr 3-2-1-56-01 käsitleti olukorda kus oli kindlustatud kaks eset - traktori ja metsaveokäru – ning kindlustusjuhtumist pidi kindlustusvõtja teatama hiljemalt 14 ööpäeva jooksul. Kui mõlemad esemed varastati, teatas kindlustusvõtja vaid traktori vargusest. Kindlustusvõtja väitis, et pidades silmas traktori ja käru kompleksust, ei pidanud ta vajalikuks käsitleda neid esemeid kirjalikus teates eraldi, vabanes kindlustusandja hüvitise maksmise kohustusest käru puudutavas osas. VÕS § 449 kohaselt vabaneb kindlustusandja täitmise kohustusest vaid osas, milles tal tekkis seoses teatamiskohustuse rikkumisega kahju (v.a tahtlik mitteteatamine), sealjuures kahju tekkimise peab tõendama kindlustusandja.

Kindlustushüvitise väljamaksmisega viivitamine

- Vastavalt VÕS § 450 lg 1 ja § 476 lg 1 muutub kindlustusandja lepingu täitmise kohustus sissenõutavaks kindlustusjuhtumi toimumise ja kindlustusandja täitmise ulatuse kindlaksmääramiseks vajalike toimingute lõpetamisega. VÕS § 450 lg 3 kohaselt, kui kindlustusandja täitmise ulatuse kindlaksmääramiseks vajalikke toiminguid ei ole lõpetatud ühe kuu jooksul pärast kindlustusjuhtumist teatamist, võib kindlustusvõtja kindlustusjuhtumi kindlakstegemise korral nõuda kindlustusandja täitmise kohustuse arvel raha maksmist ulatuses, mida kindlustusandja vastavalt asjaoludele peaks minimaalselt maksma. Täitmise ulatuse kindlaksmääramise vajaliku toiminguna viidatakse Eestis tegutsevate kindlustusandjate kindlustuse tüüptingimustes sageli süüteo menetluse toimumisele.
- Üldjuhul ei saa pelgalt süüteo menetluse toimumise fakt formaalselt olla kindlustusandja täitmiskohustust edasilükkav tingimus. Sellekohane tüüptingimus võib vastavalt VÕS § 42 lg 1 ja 2 olla tühine, sest võib ebamõistlikult kahjustada kindlustusvõtjat (ja ka hüpoteegipidajat, kui argumenteeritakse tahtluse tuvastamisele süüteo menetluses).

Kindlustushüvitise väljamaksmisega viivitamine

Kohtupraktikas on seda seisukohta jaatatud. Kohtud on leidnud, et kui kindlustusandja on tüüptingimustega kehtestanud endale võimaluse kindlustushüvitise väljamaksmise edasilükkamise algatatud haldus-, tsiviil-, kriminaalmenetluse või ametkondliku juurdluse korral, siis on tegemist üldsõnaliselt kehtestatud sättega, mis annab kindlustusandjale sisuliselt piiramatut võimalust kohustuse täitmise edasilükkamiseks. Nimetatud säte annab tüüptingimuste kasutajale formaalse aluse keelduda kohustuse täitmisest ka asjaoludel, mis ei ole seotud konkreetse kindlustusjuhtumi asjaolude selgitamise ja kahju tuvastamisega. Sellisel alusel kindlustushüvitise väljamaksmise edasilükkamine kahjustab ebamõistlikult teist poolt (nt VÕS § 42 lg 3 p 19). Samuti läheb kindlustushüvitise tasumise või mittetasumise suhtes otsuse tegemisest hoidumine ja kindlustushüvitise väljamaksmisest keeldumine määratlemata ajaks vastuollu kindlustuse eesmärgiga.

Kindlustushüvitise väljamaksmisega viivitamine

Kindlustusleping peab tagama kindlustatud asja võimalikult kiire taastamise kindlustushüvitisena saadava rahaga ja kindlustusvõtja tavapärase (äri)tegevuse taastamise. Kindlustusvõtja huvi on suunatud kindlustusjuhtumieelse olukorra võimalikult kiirele taastamisele. Kindlustusvõtja sõlmib kindlustuslepingu selleks, et kindlustusjuhtumi toimumisel saada võimalikult kiiresti endise olukorra taastamiseks vajalik rahasumma.

Kindlustusandja ja kindlustusvõtja erinevaid varalisi võimalusi ja kindlustuslepingu eesmärki arvestades on kindlustusvõtja huvi saada kohene kindlustushüvitis peetud väga ülekaalukaks. Just seetõttu on tsiviilkohtumenetluse seadustikus (TsMS) (§ 377 lg 1 ja § 378 lg 1 p 8) eraldi hagi tagamise abinõuna sätestatud võimalus kohustada kindlustusandjat maksma hagi tagamise korras kindlustusvõtjale (samas ka hüpoteegipidajale) minimaalselt tasumisele kuuluv kindlustushüvitis.

Hagi tagamise eeltingimuseks on üldjuhul alus arvata, et tagamata jätmine võib raskendada kohtuotsuse täitmist või selle võimatuks teha. Erandina sätestab TsMS § 378 lg 1 p 8 ühe hagi tagamise abinõuna muu hulgas kostja (eelkõige kindlustusandja) kohustamise maksete tegemiseks õigusvastaselt kahju tekitamise või kindlustuslepingu asja menetluse kestel ilmselt minimaalselt tasumisele kuuluvate summade ulatuses Seega VÕS § 450 lg 3 ning TsMS § 377 lg 1 ja § 378 lg 1 p 8 eesmärk on kaitsta kindlustusvõtjat kindlustusandja poolse pahatahtliku viivitamise (ja ka kindlustusandja poolse kindlustushüvitise vähendamise/keeldumise puhul hüpoteegipidaja suhtes) eest. Kohtupraktikas on antud hagi tagamise abinõu rakendamisel eelkõige rõhutatud kindlustuslepingu eesmärgi tagamist ja kindlustussuhte poolte ebavõrdsust

Kindlustusandja vabanemine täitmiskohustusest

Sisuliselt eksisteerib lisaks tahtlikult tekitatud kahju hüvitamise välistamisele (VÕS § 452 lg 1) kindlustushüvitise vähendamiseks/keeldumiseks kindlustusvõtja kindlustusjuhtumi eelsetest kohustustest lähtuvalt kaks olukorda: kindlustusvõtja käitus raske hooletusega ja antud käitumine on põhjuslikus seoses tekkinud kahjuga (I) või kindlustusvõtja laseb oluliselt suureneva kindlustusriskil, oluliselt suurenenud kindlustusriskil on mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ning see oluliselt suurenenud kindlustusrisk mõjutab kindlustusandja täitmise kohustuse kehtivust ja ulatust (II). Keeldumise/vähendamise aluste tõendamise koormis, s.h. rikkumise kausaalsuse tekkinud kahjuga tõendamise koormis lasub üldjuhul kindlustusandjal. Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et ka raskete rikkumiste korral on hüvitise vähendamine piiratud (vt nt RK lahendit nr 3-2-1-17-08). Kindlustushüvitise väljamaksmisest keeldumine peaks olema erandlik olukord – näiteks alkoholijoobes kahju põhjustamine

Kindlustusandja vabanemine täitmiskohustusest

Riigikohtu lahendis nr 3-2-1-144-05 leitakse: „VÕS § 452 lg 1 ei keela kokkuleppeid, mille kohaselt kindlustusandja vabaneb kahju hüvitamise kohustusest, kui kindlustusvõtja on põhjustanud kahju raske hooletuse tõttu. Kolleegium nõustub ringkonnakohtu seisukohaga, et VÕS § 452 lg 1 eesmärgiks on välistada kindlustusandja kohustus maksta kindlustushüvitis välja tahtlikult põhjustatud kindlustusjuhtumi korral, mitte aga piirata kindlustuslepingu poolte õigust kokku leppida hüvitise väljamaksmisest keeldumise õiguses ka muude süüvormide korral. Ringkonnakohtus on õigesti asunud seisukohale, et selle sätte eesmärgiks on kindlustusandja kaitsmine, kuna see loeb tühisteks kokkulepped, mis panevad kindlustusandjale kindlustushüvitise maksmise kohustuse juhuks, kui kindlustusvõtja, kindlustatud või soodustatud isik põhjustab tahtlikult kindlustusjuhtumi toimumise. Kindlustusvõtja kaitse sätted sisalduvad VÕS § 452 lg-s 2.“ Seega on kindlustuslepingus võimalik kokku leppida ka selles, et kindlustusandja vabaneb täitmise kohustusest, kui kindlustusvõtja, kindlustatud isik või soodustatud isik põhjustas kindlustusjuhtumi toimumise raske hooletuse tõttu, samas antud käitumine peab olema põhjuslikus seoses tekkinud kahjuga .

Kindlustusandja vabanemine täitmiskohustusest

Riigikohtu lahendis nr 3-2-1-17-06 leitakse, et VÕS § 452 lg 2 p 2 alusel kindlustuslepingu täitmise kohustusest vabanemiseks peab kindlustusvõtja kindlustuslepingu rikkumine olema mõjunud kindlustusjuhtumi toimumisele ja/või kindlustusandja täitmise kohustusele. Antud seisukohta täpsustas Riigikohus lahendis nr 3-2-1-17-08 leides, et „tulenevalt VÕS § 445 lg-st 2 ei anna VÕS § 452 lg 2 p 2 kindlustusandjale õigust kokkuleppe kohaselt mitte maksta kindlustushüvitist täies ulatuses juhul, kui kindlustusvõtja rikub kohustust, mida ta pidi täitma kindlustusandja vastu eesmärgiga vähendada kindlustusriski või vältida selle suurenemist, ja rikkumine mõjus kindlustusjuhtumi toimumisele ja kindlustusandja täitmise kohustusele.... Kuna VÕS § 427 lg 1 järgi on kindlustusvõtja kahjuks VÕS § 452 lg-s 2 sätestatust kõrvalekalduv kokkulepe tühine, siis on tühised üldtingimuste p 23 ja kaskokindlustuse üldtingimuste p 15.8 osas, milles see võimaldab kostjal jätta kindlustushüvitis maksmata täies ulatuses, kui kindlustusvõtja on rikkunud oma kohustust mitte suurendada kindlustusriski võimalikkust. Asja uuel läbivaatamisel peab ringkonnakohus hindama, kas hageja suurendas oma kohustuste rikkumisega kindlustusriski võimalikkust (VÕS § 444) ja kui palju suurenes kindlustusriski võimalikkus (VÕS § 445 lg 2

Kindlustuslepingu lõppemine

Kindlustuslepingust taganemine on lubatud üksnes seadusega sätestatud juhtudel – s.o. VÕS §-des 433, 441 ja 457 sätestatud taganemise alustel. Täiendavates taganemise alustes ei ole pooltel lubatud kokku leppida. VÕS üldosa §-s 116 sätestatud taganemise alusele pole pooltel tugineda võimalik. Tähtajatu kindlustuslepingu võib kumbki lepingupool üles öelda jooksva kindlustusperioodi lõpuks. Tähtajaline kindlustusleping lõpeb kindlustusperioodi lõppedes või siis lepingu ülesütlemisel.

Nõuete aegumine

Kindlustuslepingust tulenevate nõuete aegumistähtaeg on kolm aastat. Aegumistähtaeg hakkab kulgema kalendriaasta, mil nõue muutub sissenõutavaks, lõpust.

Kui kindlustuslepingust tulenevast nõudest on kindlustusandjale teatatud, peatub aegumistähtaja kulgemine kindlustusandja poolt selle nõude kohta tehtud otsuse kättesaamiseni kindlustusvõtja poolt. Sel juhul aegub nõue siiski kümne aasta möödumisel kalendriaasta, mil nõue muutub sissenõutavaks, lõpust.

Kui kindlustusvõtja on esitanud kindlustusandjale taotluse kindlustusandja kindlustuslepingust tuleneva kohustuse täitmiseks ja kindlustusandja teatab kindlustusandjale kirjalikult taotluse rahuldamata jätmisest, vabaneb kindlustusandja täitmise kohustusest, kui kindlustusvõtja ei esita hagi kohustuse täitmisele sundimiseks ühe aasta jooksul taotluse rahuldamata jätmise vastuse saamisest. Kindlustusandja ei vabane täitmise kohustusest, kui ta ei teata oma vastuses kindlustusvõtjale üheaastase tähtaja möödumise õiguslikust tagajärjest.

TsÜS § 146 lg 1 alusel on tehingust tuleneva nõude üldine aegumistähtaeg kolm aastat – nii on see ka tavapäraselt kindlustuslepingu puhul, samas on kindlustuses sätestatud erandina aegumistähtajana 1 aasta juhul kui kindlustusandja on teavitanud hüvitamisest keeldumisest ning on viidanud üheaastasele aegumistähtajale.

Nõuete aegumine

Samas PEICL artikkel 7:102 sätestab kindlustusvõtjale nõudeõiguse kindlustuslepingust tulenevate hüvitiste saamiseks tähtajaga 3 aastat alates kindlustusandja poolt otsuse tegemisest või 10 aastat kindlustusjuhtumi toimumisest (kahjukindlustuses – elukindlustuses on vastav tähtaeg 30 aastat).

Saksa õiguskirjanduses on avaldatud arvamust, et selline nõude esitamise tähtaja sätestamine on teise lepingupartneri ehk siis kindlustusvõtja surveamine. Nõutud tähtaja möödumisel on kindlustusandjal seaduslik alus oma täitmisest keelduda, sõltumata sellest, kas kindlustusandja esialgne keeldumise otsus ka objektiivselt ning õiguslikult põhjendatud oli. Regulatsiooni eesmärgina on varasemalt märgitud – anda lihtne põhjendus kindlustusandjapoolsele täitmisest keeldumisele. Saksa õigusteadlaste H. Prüttingu ning F. Krahe sõnutsi on Saksa kõrgem kohus analüüsivat sätet kirjeldanud ka kui „relva” kindlustusvõtja vastu. Saksamaal domineeriva arusaama kohaselt oli selline reegel selgelt üht lepingupoolt soosiv ning ebaõiglane ja seetõttu leiti, et regulatsioonil puudub edasine vajadus ning see säte kuulutati kehtetuks. Šveitsi VVG art 46 keelab kokkulepped, mis kitsendavad aegumistähtaega kindlustusandja kasuks. Nagu eelnevalt mainitud, on ka Saksamaa vana VVG § 12 lg 3, mis on ühtlasi VÕS § 475 lõike 3 allikaks, käesolevaks hetkeks kehtetuks tunnistatud.

Nõuete aegumine

Seega saab välja tuua, et VÕS-i vastav regulatsioon on oluliselt kindlustusvõtja kahjuks võrreldes PEICL-iga, samuti on oluline aspekt, et VÕS-i vastava normi „eeskujuks“ olnud VVG § 12 lg 3 on tühistatud. Seega võiks/peaks ka Eesti kaaluma vastava sätte tühistamist. Kui vaadelda hetkel kehtivat regulatsiooni, siis saab lisaks välja tuua, et kindlustusandja nõudeõigus kindlustusvõtja vastu (tasumata kindlustusmakset, regressid jms) on 3 aastat (üldine TSÜS regulatsioon), samas kindlustusvõtja nõudeõigus on teatud juhul (VÕS § 475 lg 3) ainult 1 aasta – selline aegumistähtaegade ebavõrdsus on poolte võrdõiguslikkust eirav (rääkimata asjaolust, et tarbijasuhetes on teenuse osutaja niigi tugevamas positsioonis).

Oluline on välja tuua, et PEICL artikkel 7:101 seab hoopis kindlustusandja kindlustusmakse nõudeõigusele lühendatud tähtaja – 1 aastat. PEICL-i kommenteeritud väljaandes tuuakse välja, et lühem tähtaeg on õigustatav sellega, et kindlustusvõtjad maksavad kindlustusmakseid reeglina ositi (kas igakuiselt või kvartaalselt). Selline pooli ebavõrdselt kohtlev aegumistähtaeg ei ole mõistlik, samas arvestades kindlustuslepingu poolte ebavõrdseid majanduslikke võimalusi kohtusse pöördumisel võib kindlustusandjale sellise lühendatud tähtaja sätestamine siiski olla mõistlik.

-

Hüpoteegipidaja õiguste kaitse

- Hüpoteegipidaja õigused ja kohustused ehitise kindlustamise puhul on reguleeritud võlaõigusseaduse (VÕS) §-des 499–504. Antud paragrahvid paiknevad VÕS-s kindlustuslepingut reguleeriva 24. peatüki kuuendas jaotises ega pruugi oma lühiduse ja lakoonilise sõnastuse poolest kohe seaduse lugeja tähelepanu köita. Samas on selle regulatsiooniga oluliselt laiendatud kindlustusandja kohustusi võrreldes õigussuhtega, milles ei osale hüpoteegipidaja. Teatud juhtudel on kindlustusandjale ette nähtud topelthüvitamise kohustus või peab kindlustusandja tasuma kindlustushüvitise hüpoteegipidajale, kuigi kindlustusandja on vabanenud täitmise kohustusest kindlustusvõtjale. Seega paneb vastav regulatsioon kindlustusandja hüpoteegiesemeks oleval kinnistul asuva ehitise kindlustamise korral ebasoodsamasse olukorda kui muu pandieseme kindlustamisel. Hüpoteegipidaja privileegid puudutavad väga suurt osa kindlustussuhetest. Nii võivad eelviidatud võlaõiguslikud erinormid kuuluda kohaldamisele kodukindlustuses, ettevõtte varakindlustuses, ehituse koguriskikindlustuses (CAR).

Hüpoteegipidaja õiguste kaitse

Eesti Vabariigis ei ole hüpoteegiga koormatud kinnistu osaks olevate ehitiste kindlustamine kohustuslik (tegemist ei ole seadusest tuleneva kohustusliku kindlustusega). Tavapäraselt näevad aga pangad kui peamised hüpoteegipidajad oma riskide maandamiseks laenulepingutes laenuvõtjale ette ehitise kindlustamiskohustuse.

Võlaõigusseaduse seletuskirja kohaselt on §-des 499-504 sätestatud regulatsiooni eesmärk selles, et kuna kinnisasja hüpoteek laieneb vastavalt asjaõigusseadusele ka kindlustushüvise nõudele, siis selleks, et hüpoteek ei muutuks väärtusetuks pelgalt maatükil asuva hoone hävimise tõttu, on vaja reguleerida kindlustusandja ja hüpoteegipidaja vahelist suhet.

Hüpoteegipidaja õiguste kaitse

- **Hüpoteegipidaja õigus infole**
- Hüpoteegipidajale kui otseselt kindlustusõigussuhtes mitteosalevale isikule on erandina seadusega tagatud õigus järgmisele kindlustussuhet puudutavale informatsioonile: kindlustuskaitse olemasolu ja kindlustussumma kohta **(I)**, kindlustusvõtjale kindlustusmakse tasumiseks tähtaja määramise ja kindlustuslepingu ülesütlemise kohta **(II)** ning kindlustusjuhtumi toimumise kohta **(III)**.

Hüpoteegipidaja õiguste kaitse

VÕS § 499 lõike 4 kohaselt peab kindlustusandja hüpoteegipidaja nõudmisel teatama hüpoteegipidajale viivitamata kindlustuskaitse olemasolust ning kindlustussumma suurusest. Seega on seadusega sätestatud kõrvalekalle kindlustusandja poolsest nn kindlustussaladuse hoidmise kohustusest (KindlITS § 142 lg 10) ja antud hüpoteegipidajale kui lepingupooleks mitteolevale isikule õigus saada kindlustussuhte sisu kohta teavet. Kuivõrd üldpõhimõttena eeldab kindlustussuhte kindlustuslepingu poolte tavalisest usalduslikumat suhet, siis on seadusandja hüpoteegipidajale andnud olulise eelise võrreldes näiteks kindlustuslepingus näiliselt sarnast positsiooni omava soodustatud isikuga (VÕS § 425 lg 1). Soodustatud isiku ees ei ole kindlustusandjal kohustust kahjukindlustuslepingu kohta sellist teavet anda.

Hüpoteegipidaja õiguste kaitse

VÕS § 499 lõige 2 sätestab, et kui ehitise kindlustamise puhul on kinnisasi, millel ehitis asub, koormatud hüpoteegiga, peab kindlustusandja viivitamata talle teada olevale hüpoteegipidajale kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis teatama tähtaja määramisest kindlustusvõtjale kindlustusmakse tasumiseks, kui kindlustusvõtja ei ole makset tasunud, samuti kindlustuslepingu ülesütlemisest. Kindlustusandja ja hüpoteegipidaja vahelise seadusjärgse võlasuhte kehtimise eelduseks on kehtiv kindlustusleping. Selleks, et hüpoteegipidaja saaks realiseerida õigust surrogaatagatisele, peab tal olema võimalus tagada kindlustuskaitse ja kindlustuslepingu kehtivus. Kindlustuskaitse kehtivuse eelduseks on kindlustusmaksete tasumine kindlustusvõtja poolt. Juhul kui kindlustusvõtja ei täida enda kohustusi kohaselt, vabaneb kindlustusandja täitmiskohustusest

Hüpoteegipidaja õiguste kaitse

VÕS § 499 lõike 3 kohaselt peab kindlustusandja kindlustusjuhtumi toimumisest teatama talle teada olevale hüpoteegipidajale ühe nädala jooksul kindlustusjuhtumi toimumisest teadasaamisest, välja arvatud juhul, kui kahju ei ole hüpoteegipidajale oluline. Kuigi vastav säte eeldab, et kindlustusandja peab teatama talle teadaolevale hüpoteegipidajale kindlustusjuhtumist toimumisest, võib siiski väita, et kindlustusandjal on vastav kohustus kõigi hüpoteegipidajate ees, kes on kantud kinnistusraamatusse. Tavapärase hoolsuse korral on kindlustusandjal võimalik elektroonilisest kinnistusraamatust kindlustusjuhtumi toimumisel kontrollida, kas vastavale ehitisele ulatub hüpoteek või ei. Kindlustusjuhtumist teavitamine on vajalik, et hüpoteegipidaja saaks otsustada, kas ta soovib aktiivselt kahjukäsitusprotsessis osaleda ning kas tagatis on piisav. Seega võimaldab teavitamine hüpoteegipidajal otsustada, kuidas ja mis vahenditega ta enda õiguste eest saab seista.

Hüpoteegipidaja õiguste kaitse

Hüpoteegipidaja õigus nõuda kindlustusandjalt täitmist

Võrreldes tavalise täitmiskohustusega kindlustusvõtjale või soodustatud isikule on hüpoteegipidaja oluliselt soodsamas positsioonis. Hüpoteegipidajale on tagatud:

- topelthüvitise õigus, kui ehitise kindlustuslepingus on kokku lepitud, et kindlustusvõtja kohustub kasutama kindlustushüvitist ehitise taastamiseks, aga kindlustushüvitise maksmine toimub muul eesmärgil või ehitise taastamist tagamata, ja
- õigus kindlustushüvitisele olukorras, kus kindlustusvõtja rikub kindlustuslepingust tulenevat kohustust ja kindlustusandja vabaneb seetõttu oma täitmise kohustusest kindlustusvõtja ees (erandiks siiski kindlustusmaksede mittetasumine ja kahju tahtlik põhjustamine kindlustusvõtja poolt).

Hüpoteegipidaja õiguste kaitse

VÕS § 501 sätestab, et kui kindlustusvõtja rikub kindlustuslepingust tulenevat kohustust ja kindlustusandja vabaneb seetõttu oma täitmise kohustusest kindlustusvõtja ees, peab kindlustusandja siiski täitma kohustuse hüpoteegipidajale, välja arvatud juhul, kui kindlustusandja vabaneb oma täitmise kohustusest kindlustusvõtja ees, kuna kindlustusvõtja ei ole tasunud kindlustusmakseid või põhjustas kindlustusjuhtumi tahtlikult. VÕS § 501 tuleb rakendada koosmõjus asjaõigusseaduse pandiõiguse teostamise sätetega, st et hüpoteegipidaja võib nõuda kindlustushüvitist endale, kui tal on tekkinud hüpoteegi realiseerimise (kinnisasja sundtäitmise) õigus.

Hüpoteegipidaja õiguste kaitse

- Eeltoodust järeldeb, et võlaõigusseaduses eelistab seadusandja (täiendavalt asjaõigusseaduse pandiõiguse regulatsioonile) hüpoteegipidajat kindlustusandjale – viimane peab lepingu täitma hüpoteegipidajale, kuigi on vabanenud täitmisest kindlustuslepingu pooleks olevale kindlustusvõtjale (nt viimase vastutusalasse kuuluva rikkumise tõttu). Küsitav on, miks paneb seadus kindlustusvõtja poolse lepingurikkumise riski kindlustusandjale. Võimalik, et seadusandja selline regulatsioon on põhjendatav majandusloogikaga, so kindlustustegevuse kui ettevõtluse eripäraga. Varakindlustuse sisuks on reeglina olla nn riskide lõppjaam (arvestamata siin subrogatsiooni) ja spetsiaalselt just juhuslikkusel baseeruva vara hävimisekahjustumise riski enda kanda võtmise eest on kindlustusandjal õigus vastavale kindlustusmaksele. Kuigi ka krediidasutused võtavad laenuintressi koosseisus nt riskitasu, ei ole tegemist tasuga laenu tagatise hävimise riski ülemineku eest, vaid isiku krediidiriski hinnastamisega. Tagatise juhusliku hävimise risk jääb endiselt laenusaajale, kuid VÕS §-de 500–501 eriregulatsioon toonitab nii veelgi enam hüpoteegi kui kinnispandi prevaleerimist muude tagatiste ees.

Hüpoteegipidaja õiguste kaitse

VÕS § 502 teise lause kohaselt ei või kindlustusandja teostada hüpoteegist tulenevaid õigusi samal või tagumisel järjekohal oleva hüpoteegipidaja kahjuks, kelle suhtes kindlustusandja täitmise kohustus jäi püsima. Tegemist on olukorraga, kus kindlustatud kinnisasjale on seatud mitu hüpoteeki. Antud regulatsiooni puhul on tegemist erinormiga asjaõigusliku põhimõtte – nõuded rahuldatakse hüpoteekide seadmise järjekorra alusel – suhtes. Ilma vastava regulatsioonita tekiks olukord, kus kindlustusandja rahuldab esimese järjekoha hüpoteegipidaja nõude, hüpoteek läheb üle kindlustusandjale ja kindlustusandja saab nüüd esimese järjekoha hüpoteegipidajana teiste hüpoteegipidajate ees rahuldada enda nõuded kindlustusvõtja vastu. Nimetatu lubamine oleks aga vastuolus hüpoteegipidajale võimaldatava surrogaattagatisega.

Hüpoteegipidaja õiguste kaitse

VÕS § 502 kohaselt kui kindlustusandja rahuldab VÕS §-st 501 tulenevalt nõude kindlustusvõtja hüpoteegipidajale, läheb hüpoteek ulatuses, milles kindlustusandja nõude rahuldab, üle kindlustusandjale

Nõude üleminek, tagasinõudeõigus, regressiõigus, subrogatsioon

Kindlustusandjale läheb tema poolt hüvitatava kahju ulatuses üle kindlustusvõtjale või kindlustatud isikule kolmanda isiku vastu kuuluv kahju hüvitamise nõue. Kui kindlustusvõtja loobub oma nõudest kolmanda isiku vastu või õigusest, mis seda nõuet tagab, vabaneb kindlustusandja oma täitmise kohustusest kindlustusvõtja ees niivõrd, kuivõrd ta oleks saanud nõuda hüvitist selle nõude või õiguse alusel. Kui kindlustusvõtjal on nõue oma üleneja või alaneja sugulase või abikaasa vastu, samuti muu temaga koos elava perekonnaliikme vastu, on kindlustusandjal tagasinõudeõigused üksnes niivõrd, kuivõrd vastava isiku selline vastutus on kindlustatud, või kui vastav isik tekitas kahju tahtlikult.

Eesti kahjukindlustusseltside tüüptingimuste tühisus kodukindlustuse, kaskokindlustuse ja reisikindlustuse tingimuste näitel

Tühised tüüptingimused seoses täiendava tasu võtmisega kindlustuslepingu lõpetamisel

VÕS § 459 sätestab, et kui kindlustusleping lõpeb kindlustusperioodi jooksul ülesütlemisega, taganemisega või muul põhjusel ennetähtaegselt, on kindlustusandjal õigus kindlustusmaksele üksnes kuni lepingu lõppemiseni kulgenud aja eest. Samas sätestavad paljud kindlustusseltsid enda tüüptingimustes nn asjaajamiskulud. Näiteks on X Kindlustusseltsi sõidukikindlustuse tingimuste p-s 8.10. sätestatud, et kindlustuslepingu ülesütlemise korral on kindlustusvõtjal õigus tagasi saada kindlustusperioodi lõpuni jääva aja eest tasutud kindlustusmakse, millest on maha arvatud kindlustusandja asjaajamiskulud (kuni 10% aastasest kindlustusmaksest). VÕS § 427 lg 1 kohaselt on VÕS § 459 imeratiivne ja seega kerkib küsimus kas sellise täiendava asjaajamiskulu (antud juhul 10% aastasest kindlustusmaksest) võtmine on õiguspärane või mitte. VÕS § 459 on imperatiivne norm ja juhul kui asuda seisukohale, et kindlustusandjal on õigus kehtestada asjaajamiskulusid, siis viiks see selleni, et tehniliselt oleks võimalik tüüptingimustes sätestada, et nn asjaajamiskulu suurus on sama suur kui võimalik tagastatav kindlustusmakse/kindlustusperioodi lõpuni jääv kindlustusmakse. Seega saaks tehniliselt tekitada olukorra, kus kindlustusvõtja on kohustatud tasuma kindlustusmakse kogu kindlustusperioodi eest vaatamata lepingu ülesütlemisele. Nimetatu ei oleks aga kooskõlas VÕS § 459 eesmärgiga.

Eesti kahjukindlustusseltside tüüptingimuste tühisus kodukindlustuse, kaskokindlustuse ja reisikindlustuse tingimuste näitel

Leian lisaks, et selline regulatsioon on VÕS § 42 lg 1 ja 2 tühine, kuna ta kahjustab teist lepingupoolt ebamõistlikult, kaldutakse kõrvale seaduse olulisest põhimõttest ja selline tüüptingimus piirab kindlustusvõtja lepingu olemusest tulenevaid õigusi. Kindlustusmakse tasutakse kindlustusvõtja poolt ülevõetava riisiko eest – juhul kui leping lõppeb seoses ülesütlemisega, lõppeb ka riisiko ülekandumine kindlustusandjale ja seega puudub viimasel õigus edaspidisele tasule. Ka PEICL-i artikkel 5:104 sätestab, et kui kindlustusleping lõpetatakse ennetähtaegselt, siis on kindlustusandjal õigus kindlustusmaksele kuni katkestamise hetkeni. PEICL-i kommenteeritud väljaandes tuuakse välja, et kui kindlustusmakse on ette makstud, siis peab tagastamine toimuma *pro rata* põhimõttel, kuna kaasaegne infotehnoloogia võimaldab virtuaalset kuludeta arvestust *pro rata temporis* (I), samuti ei ole riisiko vähenemise tõttu kindlustusandja *solventsuse* seisukohast kindlustusmakse enam vajalik (II), kindlustusrisk on majanduslikus mõttes jagatav päevade/kuude/aasta baasil (III), kindlustusmakse „säilitamine“ ei ole õigustatav „leppetrahvina“ (IV) ning selline makse endale jätmine oleks vaadeldav kindlustusvõtja karistamisena, mis ei ole õigustatav (V). Analoogselt on ka Soome Kindlustuslepingu seaduse artiklis 45 sätestatud, et mistahes ülemäärane makse tuleb kindlustusvõtjale tagastada. Leian eeltoodust tulenevalt, et kindlustusandjatel ei ole õigus võtta lepingu ülesütlemisel täiendavat asjaajamistasu ja vastavad sätte tüüptingimustes (esineb valdaval enamusel kahjukindlustuse kindlustusandjate tüüptingimustest) on tühised.

•

Eesti kahjukindlustusseltside tüüptingimuste tähisus kodukindlustuse, kaskokindlustuse ja reisikindlustuse tingimuste näitel

Tühised tüüptingimused seoses hüvitamisega viivitamisega

- Kindlustuspraktikas tuleb ette juhtumeid, kus kindlustusandjad ei langeta mõistliku aja jooksul otsuseid kindlustushüvitise väljamaksmiseks või vaatamata asjaolule, et tegemist on hüpoteegipidajaga, vähendavad kindlustushüvitist või keelduvad sellest kindlustusvõtja rikkumistele viidates. Hüvitise otsustamise edasilükkamist põhjendatakse näiteks toimuva kriminaalmenetlusega või väärteomenetlusega. Samas on hüpoteegipidaja privilegeeritud seisundis ning tal on õigus saada kindlustushüvitis viivitamata (kindlustusandja võimalus vabaneda täitmiskohustusest on limiteeritud – VÕS § 501). Tulenevalt VÕS §-st 501 võiks teoreetiliselt hüpoteegipidajale täitmist edasi lükata eelkõige asjaolud, mis viitavad võimalikule tahtlikule kahju põhjustamisele kindlustusvõtja poolt. Samas kannab täitmise edasilükkamisest tulenevat riisikot kindlustusandja – s.o. kui hilisemalt selgub, et tegemist pole tahtliku kahju põhjustamisega, on kindlustusandjal viivise tasumise kohustus ka otsusega viivitatud aja eest.
- Vastavalt VÕS § 450 lg 1 ja § 476 lg 1 muutub kindlustusandja lepingu täitmise kohustus sissenõutavaks kindlustusjuhtumi toimumise ja kindlustusandja täitmise ulatuse kindlaksmääramiseks vajalike toimingute lõpetamisega. VÕS § 450 lg 3 kohaselt, kui kindlustusandja täitmise ulatuse kindlaksmääramiseks vajalikke toiminguid ei ole lõpetatud ühe kuu jooksul pärast kindlustusjuhtumist teatamist, võib kindlustusvõtja kindlustusjuhtumi kindlakstegemise korral nõuda kindlustusandja täitmise kohustuse arvel raha maksmist ulatuses, mida kindlustusandja vastavalt asjaoludele peaks minimaalselt maksma. Täitmise ulatuse kindlaksmääramise vajaliku toiminguna viidatakse Eestis tegutsevate kindlustusandjate kindlustuse tüüptingimustes sageli süüteomenetluse toimumisele.

Eesti kahjukindlustusseltside tüüptingimuste tühisus kodukindlustuse, kaskokindlustuse ja reisikindlustuse tingimuste näitel

Üldjuhul ei saa pelgalt süüteomenetluse toimumise fakt formaalselt olla kindlustusandja täitmiskohustust edasilükkav tingimus. Sellekohane tüüptingimus on vastavalt VÕS § 42 lg 1 ja 2 tühine, sest tingimuse kasutamine võib ebamõistlikult kahjustada kindlustusvõtjat (ja ka hüpoteegipidajat, kui argumenteeritakse tahtluse tuvastamisele süüteomenetluses).

Kohtupraktikas on seda seisukohta jaatatud. Kohtud on leidnud, et kui kindlustusandja on tüüptingimustega kehtestanud endale võimaluse kindlustushüvise väljamaksmise edasilükkamise algatatud haldus-, tsiviil-, kriminaalmenetluse või ametkondliku juurdluse korral, siis on tegemist üldsõnaliselt kehtestatud sättega, mis annab kindlustusandjale sisuliselt piiramatu võimaluse kohustuse täitmise edasilükkamiseks.

Nimetatud säte annab tüüptingimuste kasutajale formaalse aluse – nt kriminaalmenetluse kestuse ajaks - keelduda kohustuse täitmisest ka asjaoludel, mis ei ole seotud konkreetse kindlustusjuhtumi asjaolude selgitamise ja kahju tuvastamisega. Üldjuhul ei ole isiku käitumisele karistusõigusliku hinnangu andmine kindlustusandjale varakindlustuslepingu täitmiseks vajalik eeltingimus. Sellisel juhul kahjustab kindlustushüvise väljamaksmise edasilükkamine ebamõistlikult kindlustuslepingu teist poolt (nt VÕS § 42 lg 3 p 19). Samuti läheb kindlustushüvise tasumise või mittetasumise suhtes otsuse tegemisest hoidumine ja kindlustushüvise väljamaksmisest keeldumine määratlemata ajaks vastuollu kindlustuse eesmärgiga. Allakirjutaja nõustub viidatud kohtu seisukohaga. Kindlustuse eesmärk on kahju hüvitamine. Hüpoteegipidaja on muuhulgas privilegeeritud seisundis, kuna tema suhtes ei saa reeglina kasutada õigust kindlustushüvitist vähendada/hüvitisest keelduda (v.a tahtluse ja kindlustusmakse mittemaksmise korral). Näiteks kriminaalmenetlus võib kesta aastaid ja tavaliselt puudub mõistlik õigustus sellele, miks kindlustusandjal peaks olema võimalik pelgalt menetluse toimumisele viidates hüvitamisega venitada.

Eesti kahjukindlustusseltside tüüptingimuste tühisus kodukindlustuse, kaskokindlustuse ja reisikindlustuse tingimuste näitel

Tühised tingimused seoses kohtualluvusega

TsMS § 91 lg 1 sätestab, et kindlustusvõtja, soodustatud isik või muu kindlustuslepingu järgi kindlustusandjalt täitmist nõudma õigustatud isik **võib esitada** kindlustuslepingust tuleneva hagi kindlustusandja vastu ka oma elu- või asukoha järgi. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt vastutuskindlustuse, samuti ehitise või kinnisasja või koos nendega vallasasjade kindlustamise puhul võib hagi kindlustusandja vastu esitada ka kahju tekitanud teo toimepaneku või kahju tekitanud sündmuse toimumise koha või kahju tekkimise koha järgi. Paraku on paljude kindlustusandjate tüüptingimustes sätestatud kohustusliku kohtualluvusena Harju Maakohus (tulenevalt kindlustusandja peakontori asukohast). Lisaks osundatud tsiviilkohtumenetluse sättele on selline regulatsioon vastuolus ka TsMS § 84, mis sätestab, et kostja majandus- või kutsetegevusest tuleneva hagi võib esitada ka tema tegevuskoha järgi – enamustel kindlustusandjatel on esindused üle Eesti ja seetõttu peaks tarbija saama esitada hagi ka kindlustusandja esinduse asukoha järgi.

Nimetatud tüüptingimuste regulatsiooni puhul on tegemist EL direktiiv 93/13 EEC artikkel 3 vastase regulatsiooniga, kuna tarbija (näiteks Võru majaomanik, kelle maja hävib tulekahjus) peaks pöörduma enda jaoks ebamugavasse kohtusse.

Selline regulatsioon on VÕS § 43 lg 3 p 10 alusel tarbijat ebamõistlikult kahjustav, kuna raskendatakse ebamõistlikult kohtus enda õiguste kaitsmise võimaluse kasutamist.

Eesti kahjukindlustusseltside tüüptingimuste tähisus kodukindlustuse, kaskokindlustuse ja reisikindlustuse tingimuste näitel

- ***Tingimuste tähisus seoses tähtaegadega***
- VÕS § 43 lg 3 p 2 kohaselt on ebamõistlikult kahjustav eelkõige tüüptingimus, millega välistatakse teise lepingupoole nõuded tingimuse kasutaja või muu lepingupoole suhtes või piiratakse neid ebamõistlikult.
- Inglise reisikindlustuste tingimuste punkt 6.4 sätestab, et hüvitusnõue aegub 3 kuu jooksul kahjujuhtumi toimumisest arvates, kui kindlustusandjale ei ole esitatud punktis 5.5.1 nõutud dokumente. Seega sisuliselt üritab Inges läbi tüüptingimuste piirata aegumistähtaega. Kahju hüvitamiseks vajalike dokumentide esitamine ei pruugi aga reaalsuses 3 kuuga olla võimalik – tarbija reis võib kesta kauem jms. VÕS § 42 lg 3 p 9 kohaselt on nimetatud tingimus tarbijat ebamõistlikult kahjustav, kuna sellega määratakse ebamõistlikult lühike lepingust tulenev nõude aegumistähtaeg.
- Samuti sätestavad paljud kindlustusandjad tüüptingimustes piirangu kindlustusjuhtumist teavitamisele. Näiteks X Kindlustusseltsi sõidukikindlustuse tingimuste p 9.3.2 ja Y Kindlustusseltsi sõidukikindlustuse tingimuste p 6.4.1. kohaselt peab kindlustusvõtja teavitama kindlustusandjat viivitamatult kuid mitte hiljem kui 3 tööpäeva jooksul. VÕS § 448 lg 1 sätestab, et kindlustusvõtja peab kindlustusjuhtumi toimumisest viivitamata kindlustusandjale teatama. Seega ei ole imperatiivses sättes (VÕS §-st 427 lg 2 tulenevalt) seatud ajalisi piiranguid ning nn 3 tööpäeva tähtaeg võib olenevalt olukorrast osutada ebaseaduslikuks (juhul kui kindlustusvõtjal oleks reaalsuses võimalik olnud mõistlikult käitudes teatada näiteks 5 tööpäeva jooksul). Kuivõrd tegemist on imperatiivse normi vastase regulatsiooniga, siis on see tühine. Tegemist on ka VÕS § 42 lg 3 p 9 alusel tarbijat ebamõistlikult kahjustava tingimusega.

Eesti kahjukindlustusseltside tüüptingimuste tühisus kodukindlustuse, kaskokindlustuse ja reisikindlustuse tingimuste näitel

Tingimuste tühisus seoses tõendamiskoormise vormiga

VÕS § 42 lg 3 p 11 kohaselt on tühine tüüptingimus, millega piiratakse ebamõistlikult teise lepingu poole õigust kasutada tõendeid või pannakse talle tõendamiskohustus, mis seaduse kohaselt lausub tingimuse kasutajal. Ühepoolne tõendamiskoormuse ümberjagamine ja selle piiramine on lubatud üksnes juhul, kui selle aluseks on poolte individuaalkokkulepe. VÕS § 448 lg 2 teise lause kohaselt võib tõendite esitamist kindlustusandja nõuda niivõrd, kuivõrd seda võib kindlustusvõtjalt mõistlikult oodata.

Riigikohus on lahendis nr 3-2-1-106-07 leidnud (p 12): „*Kolleegium ei nõustu ringkonnakohtu järeldusega, et kostja kodukindlustuse üldtingimuste p 5.2.1.10 ei ole kindlustusvõtjat ebamõistlikult kahjustav ning seetõttu tühine. Viidatud punkti kohaselt ei hüvitata vara maksumust, mille olemasolu kindlustusjuhtumi saabumisel ei ole tõendatud kindlustuskoha ülevaatuse, vara jäänuste või dokumentidega. VÕS § 42 lg 3 p 11 kohaselt on lepingus, mille teine pool on tarbija, ebamõistlikult kahjustav eelkõige tüüptingimus, millega piiratakse ebamõistlikult teise lepingupoole õigust kasutada tõendeid või pannakse talle tõendamiskohustus, mis seaduse kohaselt lasub tingimuse kasutajal. Kolleegium ei näe mõistlikku põhjendust, miks ei võiks kindlustusvõtjal olla õigust tõendada kahju tekkimist lisaks dokumentidele ka teiste tõenditega, muu hulgas tunnistajate ütlustega. Lisaks sätestab VÕS § 448 lg 2 teine lause, et tõendite esitamist võib kindlustusandja nõuda niivõrd, kuivõrd kindlustusvõtjalt võib mõistlikult oodata nende esitamist. Mõistlik ei pruugi olla tõendite nõudmine eraldivõetuna vähem väärtuslike asjade olemasolu kohta (nt DVD-plaadid), mille soetamisdokumentide säilitamist ei saa mõistlikult inimeselt tavajuhul oodata.*“

Eesti kahjukindlustusseltside tüüptingimuste tühisus kodukindlustuse, kaskokindlustuse ja reisikindlustuse tingimuste näitel

Näiteks sätestavad X Kindlustusseltsi sõidukikindlustuse tingimused (p 8.8), et kindlustusvõtja on kohustatud tagama autot kindlustusjuhtumi hetkel juhtinud isiku juhiloa originaali esitamise. Allakirjutanu mõistab miks soovib kindlustusandja kontrollida juhtimisõiguse olemasolu (selle puudumine vabastab kindlustusandja täitmise kohustusest), samas saab nimetatut tõendada ka ARK õiendiga (inimesel võivad juhiload olla kaduma läinud või varastatud ja sellisel juhul ei pruugi ta saada neid esitada või näiteks ei saa sõidukiomanikust kindlustusvõtja sõidukijuhti mingil põhjusel enam kätte). Seega on nimetatud tingimus ebamõistlik (VÕS § 42 lg 3 p 11).

Eesti kahjukindlustusseltside tüüptingimuste tähisus kodukindlustuse, kaskokindlustuse ja reisikindlustuse tingimuste näitel

Tühised tüüptingimused seoses kindlustusandja viivise piiramisega

EL direktiiv 93/13 EEC art 3 sätestab, et ebaõiglaseks loetakse lepingutingimused, mida ei ole eraldi läbi räägitud ja mille tulemusena, vastuolus hea usu põhimõttega, on poolte lepingust tulenevad õigused ja kohustused tarbija kahjuks oluliselt tasakaalust väljas. Väga paljud kindlustusandjad piiravad tüüptingimustes viivist olukorraks, kus nad on enda kohustuste täitmisega viivitanud. Samas vastaspoole põhikohustusega (kindlustusmakse tasumine) viivitamise korral samaväärselt viivist ei piirata.

Eesti kahjukindlustusseltside tüüptingimuste tähisus kodukindlustuse, kaskokindlustuse ja reisikindlustuse tingimuste näitel

Näiteks sätestavad X Kindlustusseltsi üldtingimused viivise piirangut 0,02% päevas kuid mitte rohkem kui 15% - s.o. juhul kui kindlustusandja viivitab enda põhikohustuse täitmisega (kahju hüvitamine) siis oleks viivise maksimaalne suurus 15% hüvitatavast kahjust. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on tavapäraselt viivise maksimaalne suurus 100% põhinõudest. Olukorras kus eelneva näite puhul ei ole kindlustusvõtja viivituses olek reguleeritud, tekiks justkui olukord, kus kindlustusmakse tasumisega viivitamisel saaks kindlustusandja nõuda viivist kuni 100% põhivõlast. Seega on ilmselgelt poolte kohustused tarbija kahjuks oluliselt tasakaalust väljas.

Leian, et nimetatud regulatsiooni puhul on tegemist tühise tüüptingimusega VÕS § 42 lg 3 p 2 alusel (välistatakse teise lepingupoole nõuded tingimuse kasutaja või muu lepingupoole suhtes või piiratakse neid ebamõistlikult, sealhulgas võimalust tasaarvestada nõudeid tingimuse kasutaja vastu juhuks, kui tingimuse kasutaja lepingulisi kohustusi täielikult või osaliselt ei täida).

Veosekindlustus

- **Ajalugu**
- Mõningate allikate kohaselt on (veose) merekindlustusega sarnased kindlustussuhted tekkinud Vanas-Indias 4000 – 4500 a tagasi (2000-2500 e.m.a).
- Erialakirjanduses viidatakse ka u 3000.a tagasi muistsete foiniiklaste poolt Vahemere meresõidu ajal kasutatud merekindlustusele.
- 1601.a Inglise kuninganna Elizabethi poolt välja antud *Elizabethan Act 1601* (Elizabethi seadus 1601) preambulas kirjeldatakse juba sarnaselt tänapäeval kasutatavaga merekindlustuse funktsioone ja objekti.
- Esimesed standardiseeritud veosekindlustuse klauslid (*Institute Cargo Clauses*) võeti Londoni kindlustusturul kasutusele 1912.a. Vajadus standardiseeritud klauslite järgi tulenes turul kasutatud kindlustustingimuste suurest varieerumisest.
- Kuni 31.03.1983 kasutati merekindlustuses SG poliisi vormi (*Ship and Goods*), mis võeti alates 1795.aastast kindlaksmääratud marsruudil laeva ja kauba kindlustamiseks ühe poliisiga.
- Alates 01.01.1982.a võeti kasutusele uued *Institute Cargo Clauses A, B ja C* ja kehtestati uus poliisi vorm MAR (see on ette nähtud üksnes kaupade kindlustamiseks). Erialakirjanduses viidatakse hämmeldusega, et läks 70 aastat enne kui võeti vastu standardiseeritud klauslitele vastav poliisi vorm.

Veosekindlustus

- **Merekindlustus vs mitte-merekindlustus**

-

KINDLUSTUS

- merekindlustus

nn mitte-merekindlustus

-

Marine Insurance

Non-Marine Insurance

-

-

95-97% Eesti Kindlustusturust

- ***Marine Cargo Insurance***

Marine Hull & Liability Insurance

-

Laeva kasko- ja vastutuskindlustus

- s.o. **Veosekindlustus**

-

KINDLUSTUSÕIGUS

-

MIA (Marine Insurance Act)

Non-Marine Insurance Act

Veosekindlustus

§ 427. Lepinguvabaduse piirangud

(1) Kindlustusvõtja kahjuks käesoleva seaduse §-des 428, 433, 435, § 436 lõikes 2, § 438 lõikes 3, §-s 439, § 441 lõigetes 2 ja 3, §-s 442, § 445 lõikes 3, §-des 449 ja 450, § 452 lõikes 2, § 454 lõikes 2, §-des 457–459, 461, 462, 468–472, 474, 475, 487, 491, § 492 lõikes 3, §-des 515, 519–531, 535–537, 542–547, 557–567, sätestatust kõrvalekalduv kokkulepe on tühine. (RK s 19.11.2003 jõust.27.12.2003 - RT I 2003, 78, 523)

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatut ei kohaldata:

3) **veosekindlustuslepingutele – SEEGA ON VEOSEKINDLUSTUS
REGULEERITUD DISPOSITIIVSELT;**

Veosekindlustus

Veosekindlustus on VÕS-is reguleeritud §§-des 505-509 – regulatsioon on väga napp ja piirdub vaid kindlustusriski defineerimise, kindlustusandja vastutuse piiramise, kindlustuse kestuse, veose kindlustusväärtuse ja lepingu ülesütlemise piirangu puudutavate sätetega.

Valdav osa kindlustuslepingu regulatsioonist veosekindlustuse puhul tuleb rahvusvahelisest regulatsioonist – ICC, Incoterms jne.

Veosekindlustus

- Veosekindlustus on kindlustus, mis on mõeldud eelkõige **transporditavate** kaupade kindlustamiseks. Kindlustuskaitse veose suhtes algab üldjuhul veose laost väljavedamise hetkest ja lõpeb veose mahalaadimisel sihtkohas. Ümberlaadimine ja vaheladustamine on kindlustuskaitse all, kui see toimub veose tavapärase transiidi käigus või kui selles on kindlustusandjaga eraldi kokku lepitud.
- Veosekindlustuse eesmärgiks on hüvitada kindlustatud isikule **kindlustatud riski** realiseerumisest põhjustatud **kahju**.
- Veosekindlustuses kuuluvad hüvitamisele järgmised **kulud ja kahju**: kauba kahjustumine, kaotsimine või hävimine; ekspertiisi-, parandus- ja edasitoimetamise kulud; üldavarii kulud ja päästetasud; kahju ärahoidmiseks ja vähendamiseks kantud kulud; Kindlustusandja regressiõiguse tagamiseks kantud kulud; jt kindlustuslepingus või kindlustusklauslites (nt *Institute Cargo Causes*) nimetatud kulud.
- Kindlustatud riskid sõltuvad valitud kindlustuslepingu vormist. Kindlustusvõtjal on kindlustamisel võimalik sõlmida **koguriskikindlustuse** (nt *Institute Cargo Clauses A*) või **määratletud riskide kindlustuse** (nt *Institute Cargo Clauses B* või *C*) kindlustusleping. Harvemal juhul ka **segariskikindlustuse** (nt *Institute Timber Trade Federation Clauses*) kindlustusleping.

Veosekindlustus

Rahvusvahelised kindlustusklauslid *Institute Cargo Clauses* on allutatud 1906.a Inglise MIA-le. Eestis puudub *Non-Marine Insurance Act* – sellest ka võimalikud probleemid klauslite tõlgendamisel.

Londoni kindlustusturul väljastatud *Marine* kindlustuslepingud tuginevad lisaks MIA 1906 ka Inglise kohtupraktikale (erialakirjanduses viited ligi 100.a vanustele kohtuvaidlustele)

Eestis väljastatud *Marine* kindlustuslepingute suhtes kohaldatakse VÕS kindlustuslepingu osa sätteid ja olematut kohtupraktikat.

Veosekindlustus

Marine Cargo kindlustuskokkuleppe vormid

Slip (nn sedel, blankett) Väljastatakse Lloydsi brokeri poolt kindlustusvõtjale, mis ei anna õigust kindlustushüvitisele, kuid mis annab õiguse nõuda poliisi väljastamist *Slipi* tingimuste kohaselt. (sellest ka *Institute Cargo Clauses* tagantjärele kindlustuskatte andmise regulatsioon – cl 11.2)

Policy (poliis) Poliisi valmistab *Slipi* alusel ette broker, arvestades *Slipile* kantud tingimusi. Siiski on Lloyd'si *Underwriter*itel õigus lisada poliisi ka *Slipil* märkimata klausleid, kui nende kasutamine/lisamine on tavapärane. Täidetud poliisi saadab maakler kinnitamiseks Lloyd's Policy Signing Office-le. Kinnitatud poliis saadetakse kindlustusvõtjale otse Office-st.

Veosekindlustus

Open Covers (nn avatud *Slip*) Kindlaksmääratud perioodiga (tavaliselt 12 kuud) *Slip*. Selle alusel võtab kindlustusandja endale kohustuse väljastada kõikide *Slip*iga kooskõlas olevatele vedudele pärast iga veo deklareerimist kindlustuspoliis. Seda ka siis, kui kahju on toimunud juba enne deklareerimist. *Slip* i ülesütlemine 30 p etteteatamisega. Sõjariskide kindlustamisel 7 p etteteatamisega, kui poliitiline olukord muutub. Kindlustusmakse arvutatakse välja ja tasutakse iga veo kohta eraldi.

Floating or Open Policies (nn ujuvad või avatud poliisid). Oli kasutusel enne *Open Covers*it ja mis on praktikas laildaselt kasutuses kas iseseisvalt või koos *Open Covers*iga. Sarnane Eestis kasutatava aastase kindlustuslepinguga: poliis väljastatakse kindlustusvõtjale tema poolt prognoositud veoste aastase mahu (väärtuste summa) alusel. Kindlustatud on kõik veosed, mis vastavad poliisi tingimustele. Ülesütlemise tingimused sarnaselt *Open Cover*ile. Kindlustusmakse suurus korrigeeritakse perioodi lõpus.

Veosekindlustus

- Kindlustustingimused
- Kindlustusseltsi üldtingimused + ICC klauslid ja eriklauslid
- ICC klauslid – *Institute Cargo Clauses*
- *ICC A, B ja C* - üldkasutatavad klauslid riskide kindlustamiseks
- *Bulk Oil Clause* -spetsiifilised klauslid riskide kindlustamiseks
- *Timber Trade Fed. Cl.*
- *Fozen Food Clause*
- jt
- *Strikes Clauses* - lisariskide kindlustamiseks, mis on
- *War Clauses* välistatud põhiklauslis
- *Theft, Pilferage, Non-Delivery Clause* - lisariskide kindlustamiseks, mida ei
- *Malicious Damage Clause* kaeta põhiklausliga (näiteks B, C)
- jt
- *Institute Classification Clause* - erinõudeid või välistusi sisaldavad klauslid
- *Institute Extended*
- *Radioactive Exclusion Clause*
- *Cargo ISM Endorsement*
- jt

Veosekindlustus INCOTERMS 2000 kulude jaotus ja riski üleminek

	EXPORT LTD	TULLI	TULLI	TULLI	IMPORT LTD
EXW EX WORKS	☐	☐	☐	☐	☐
FCA FREE CARRIER	☐	☐	☐	☐	☐
FAS FREE ALONGSIDE SHIP	☐	☐	☐	☐	☐
FOB FREE ON BOARD	☐	☐	☐	☐	☐
CFR COST AND FREIGHT	☐	☐	☐	☐	☐
CIF COST, INSURANCE AND FREIGHT	☐	☐	☐	☐	☐
CPT CARRIAGE PAID TO	☐	☐	☐	☐	☐
CIP CARRIAGE AND INSURANCE PAID TO	☐	☐	☐	☐	☐
DAF DELIVERED AT FRONTIER	☐	☐	☐	☐	☐
DES DELIVERED EX SHIP	☐	☐	☐	☐	☐
DEQ DELIVERED EX QUAY	☐	☐	☐	☐	☐
DDU DELIVERED DUTY UNPAID	☐	☐	☐	☐	☐
DDP DELIVERED DUTY PAID	☐	☐	☐	☐	☐

MERKIKEN SELGITUSED	☐	☐	☐
E - TAARPAVASTUJULI SIRTYV (RAKULITAMISTARVE)	T - TOIMIVASTUJULI SIRTYV (OSAPUOLTEN RAHVELIOLLSUJADET)	☐ - KUSTANNUVASTUJULI SIRTYV (OSAPUOLTEN RAHVELIOLLSUJADET)	
F - RYHMÄN LAUSEKKEEN MUKAAN MYYJÄ LÕOVUTTAJ TAARAN OSTAJAN KÕUDETARVIS TOIMIKKASSAAN			
C - RYHMÄN LAUSEKKEEN MUKAAN MYYJÄ TEKEE KÕLJETUSSÕMUKUSEN JA LÕOVUTTAJ TAARAN RAHDIKÕLJETTAJALE			
D - RYHMÄN LAUSEKKEEN MUKAAN MYYJÄ HÕLDEB KÕLJETUKSEST JA LÕOVUTTAJ TAARAN SOITUSSA MÄÄRÄKASSA			

Veosekindlustus

- Veosekindlustuspoliis on vabalt edasiantav / loovutatav (*freely assignable*), kui poliisil ei ole sätestatud teisiti ja hüvitise saab isik, kellel on kindlustusjuhtumi toimumisel veose suhtes kindlustushuvi (*Insurable Interest Clause*).
- Kindlustushuvi üleminek kindlustusvõtjalt kindlustatule põhimõtted sisalduvad ka VÕS-is (nn *Non-Marine Act*)
- VÕS § 424: Kindlustatu on, kas
  - 1.kindlustusvõtja
  - 2.nimeliselt määratletud kolmas isik
  - 3.nimeliselt määratlemata kolmas isik
- VÕS § 434 lg 2: Poliisil peavad olema märgitud ..... kindlustusvõtja ning kindlustatud isiku nimi ja aadress, kui tegemist ei ole esitajapoliisiga.
- VÕS § 465. Kindlustatud isiku teadmise ja käitumise võrdsustamine kindlustusvõtja omaga
- § 494. Kindlustuse jätkumine asja võõrandamise puhul.
- (1) Kui kindlustusvõtja võõrandab kindlustatud asja, lähevad asja omandajale üle kõik kindlustusvõtja kindlustuslepingust tulenevad õigused ja kohustused.

Veosekindlustus

Kahjude liigid

Particular Average (osaline kahju) ICC klauslid sellist terminoloogiat ei kasuta, kuid Londoni *marine* turul leiab see praktikute poolt laialdast kasutamist. Tegemist on kauba osalise kahjustumisega (*Partial Loss*)

General Average Sacrifice (üldavarii käigus kauba ohverdamine). Tegemist on merekahju eriliigiga, mille käigus mereohtu sattunud laeva ja prahtija huvide päästmiseks ohverdatakse kas kogu last või selle osa

Actual Total Loss (tegelik täielik kahju). Kaubad on: täielikult hävinud, kaotsi läinud või lootusetult kindlustatud isikule kättesaamatud

Constructive Total Loss (konstruktiivne täielik kahju). Kaubad on küll olemas (*not in Actual Total Loss*), kuid nende edasitoimetamine sihtkohta ei ole kindlustatud isikule majanduslikult otstarbekas: 1) kui tegelik täielik kahju on vältimatu või 2) kui kaupadele tehtavad parandamise ja edasi saatmise kulud ületaksid kauba väärtust sihtpunktis. Kindlustatud isikul on õigus konstruktiivses täielikus kahjus olev kaup hüljata ja nõude kindlustushüvitist. Vastav klausel on ICC-sse sisse viidud MIA 1906 alusel (ICC cl 13).

Veosekindlustus

Kahjude liigid

Expenses (kulutused)

-ekspertiisi kulud (survey fee) ja **paranduskulud** / taastamiskulud

-kahju ärahooldmiseks tehtavad kulutused - lisatakse hüvitisele mistahes kahju hüvitamisel (ICC cl 16)

-kindlustusvõtja regressiõiguse tagamiseks tehtavad kulud (ICC cl 16)

-edasitoimetamise kulud: lossimise või mahalaadimise,

ladustamise ja edasitoimetamise kulud juhul, kui kaup jõuab

kindlustatud riski tagajärjel mitte ettenähtud sihtsadamasse või – kohta (ICC cl 12).

General Average and Salvage Contribution (üldavarii ja päästetasud)

Kulud ja pääste tasud mida vastavalt kohaldatavale seadusele peaks üldavarii toimumisel kandma kauba omanik. Seda ka siis, kui üldavarii on põhjustatud kindlustamata riskist (MIA 1906 reguleeris üldavarii ja päästetasude kompenseerimist üksnes kindlustatud riskist tuleneva üldavarii korral) (ICC cl 2)

Veosekindlustus

Kahjude liigid

***Collision Liability* (vastutus kokkupõrke korral)**

Veosekindlustaja regressinõue laevade kokkupõrke avariis osaliselt süüdi oleva merevedaja vastu võidakse esitada lasti vedava merevedaja vastu. Sellise nõude eest kaitsmiseks või muu merekahju kaubaomanikuga jagamiseks võib lastivedaja BL tingimuses “*Both to Blame Collision Clause*”-ga ette näha kaubaomaniku vastutuse sellise või sarnaste nõuete eest. Selleks, et kaubaomanik ei satuks olukorda, kus näiteks makstud veosekindlustuse hüvitis võib pöörduda ringiga tagasi kaubaomaniku vastu on ICC cl 3 sätestatud kindlustusandja kohustus kaitsta kaubaomaniku huve nimetatud “*Both to Blame Collision Clause*”-st tulenevate nõuete vastu.

Vastutuskindlustus

VÕS-i jagunemise seisukohalt: vabatahtlik vastutuskindlustus (§-id 510-519) ja kohustuslik vastutuskindlustus (§-id 520-525).

Kindlustusteoreetiliselt jagatakse vastutuskindlustus P&I (professional indemnity) ehk ametikindlustus ja general liability ehk üldvastutuskindlustus – neis mõlemas liigis on nii kohustuslikud kui vabatahtlikud liigid.

P&I näited: advokaadi, kindlustusmaakleri, audiitorettevõtja, kohtutäituri, notari, pankrotihalduri, patendivolniku kohustuslik ametikindlustus Eestis või siis vabatahtlik arstide, inseneride, arhitektide ametikindlustus.

GL näited: ettevõtte tegevuse vastutuskindlustus, ehitise omaniku vastutuskindlustus, hüdrotehnilise rajatise omaniku vastutuskindlustus, tööandja vastutuskindlustus, toote vastutuskindlustus, ürituse korraldaja vastutuskindlustus.

Vastutuskindlustus

Vastutuskindlustuse korral võib kindlustusjuhtumiks olla nii kolmanda isiku õigushüve rikkumine, kannatanul kahju tekkimine või hoopis kahju hüvitamise nõude esitamine kindlustusvõtja vastu.

§ 510. Vastutuskindlustuse mõiste

Vastutuskindlustuse puhul peab kindlustusandja täitma kindlustusvõtja asemel kohustuse hüvitada kahju, mille kindlustusvõtja on tekitanud kolmandale isikule (kahjustatud isik) kindlustuse kehtivuse ajal toimunud kindlustusjuhtumi tagajärjel, ja kandma õigusabile tehtud kulud.

Õigusrikkumised jagunevad:

Kuriteod ja väärteod – reeglina on kindlustatav vaid õigusabikulud teatud piiratud ulatuses

Tööõigusrikkumised – ei kuulu kindlustamisele

Tsiviilõigusrikkumised - tsiviilvastutuskindlustus

Küsimus auditooriumile: Miks ei saa kuriteo ja väärtegude kohta vastutuskindlustust sõlmida?

Vastutuskindlustus

Kohustuslikku vastutuskindlustust reguleerivad võlaõigusseaduse (VÕS) normid on enamuses imperatiivsed, st vastuolude korral imperatiivse normi ja kindlustustingimuste vahel kehtib seadus. Kindlustustegevuse seaduse kohaselt kehtestatakse kohustusliku kindlustuse kindlustuslepingu suhtes seadust, millega kohustuslik kindlustus on kehtestatud ja teisi seadusi (eelkõige VÕS, aga ka riigivastutuse seadus, kui see on kohaldatav) niivõrd, kui esimesena nimetatud seadusest ei tulene teisiti. Seadusega on muuhulgas sätestatud kindlustama kohustatud isik, kindlustatud isik, kindlustusjuhtum ja kindlustussumma.

Vastutuskindlustus

Vastavat kutsetegevust reguleeriva seaduse alusel määratakse isik, kes

- osutab vastavat teenust või tegeleb vastava tegevusega
- kannab kahju eest vastutust ja vastutab kõigi isikute eest, keda ta kasutab
- on kohustatud sõlmima kindlustuslepingu.

Kindlustusvõtja iga töötaja ei ole seaduses nimetatud isik, kes kahju eest vastutab ja kes peaks seetõttu kuuluma kindlustatud isikute ringi. Nii ei saa näiteks advokatuuriseaduse alusel õigusteenust osutada advokaadibüroo jurist või sekretär. Õigusteenuse osutamise õigus on üksnes advokaadil. Kuivõrd seaduse alusel vastutavad kahju eest solidaarselt nii advokaat kui advokaadibüroo, siis on õige märkida kindlustatud isikuteks advokaat ja advokaadibüroo, kes muuhulgas vastutavad ka büroos töötava juristi eest. Sarnaselt on notariaadiseaduses sätestatud notari tegevus ja vastutus. Vastutus kaasneb notarile kõigi isikute eest, keda ta kasutab, kuid seadus ei võimalda kannatanu otsenõude esitamist notaribüroos töötava konsultandi vastu. Nii advokaadibüroo kui notaribüroo ja büroos töötava isiku vahelised regressisuhted tulenevad töölepinguseadusest.

Mis on vastutuskindlustuse eesmärk?

Vastutuskindlustuse üldine vajalikkus väljendub selles, et see aitab muuta talutavaks vastutamist riskivastutuse alusel, kui ka asjaolu, et isiku eksimus oma ametikohustuste täitmisel võib tihti tuua kaasa suure kahju, mille negatiivseid aspekte võimaldab vastutuskindlustus vähendada (Varul P., Kul I., Kõve V., Käerdi M. Võlaõigusseadus II (§§ 208 – 618) Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, 2007, lk 552).

Vastutuskindlustusel on dualistliku kaitse eesmärk: kindlustuslepinguga kahju tekitajale pakub see kaitset võimaliku majandusliku katastroofi vastu, mille võib kaasa tuua negatiivne kohtuotsus, samas kahjustatud kolmandale isikule aga tagab see tema õiguse kahju hüvitamisele ka juhul, kui kahjustajal osutub puuduvat vara oma kohustuste täitmiseks.

Mis on vastutuskindlustuse eesmärk?

T. Honoré on märkinud, et kindlustus on tavapärane mehhanism kahjude hajutamiseks ning aitab samal ajal kaitsta nõudja õigust hüvitusele. Kahjude hajutamise suunas püüdleb ühtlasi jaotava õigluse – *ius distributiva* – põhimõte, mis jaotab kohustused jämedalt samas proportsioonis saadava kasuga. Isikud, kes saavad kasu teatud tegevusest, näiteks mootorsõiduki kasutamisest, kannavad proportsionaalset osa nende viljeldava tegevuse läbi tekitatud kahjust, näiteks kohustusliku vastutuskindlustuse läbi. T. Honoré on märkinud ka, et taoline riskihajutus ei ole kindlasti eksimatu õigluse instrument, kuna kindlustusmaksed võivad olla ebaproportsionaalselt suured. Siiski aitab see aga tagada, et deliktilised kahjud ei ole enamikul juhtudest oluliselt ebaproportsionaalsed võrreldes kahju tekitanud isiku süüga. Seega kuigi kahju hajutamine vastutuskindlustuse teel on distributiivse iseloomuga, on põhjus, miks seda vajatakse deliktiõigluse instrumendina, vähemalt osalt rahuldada retributiivse õigluse – õiglase korvamise – nõudmisi. See aitab pehmenendada kahjusid, mis sõltumata kostja süüst või selle puudumisest on äärmiselt tõsised. Nimetatu ei tähenda, et kahjude hajutamine oleks deliktisüsteemi eesmärgiks, vaid mõningad kindlustusliigid on olulised korrektiivse õigluse efektiivse toimimise seisukohalt (T. Honoré . The Morality of Tort Law – Questions and Answers. – Philosophical Foundations of Tort Law. Ed.D. G. Owen. Oxford: Clarendon Press, 1995, p. 73-95).

Küsimus auditooriumile: Kas vastutuskindlustus ei muuda inimest hooletuks kuna ta teab, et kahju hüvitatakse tema eest?

Kolmnurksuhe vastutuskindlustuses (Saksamaa teooria)

Lähtuvalt kahjustatud isiku ja kahju tekitaja vahelise ning kahju tekitaja ja tema kindlustusandja vahelise õigussuhte paralleelsusest, eristatakse vastutuskindlustussuhte kui kolmnurk-suhte – kahjustatud isik, vastutav kindlustusvõtja ja viimase kindlustusandja – raames nn vastutussuhet (*Haftungverhältnis*) ja nn kattesuhet (*Deckungsverhältnis*).

Kas ja kui, siis millises ulatuses, vastutab kindlustusvõtja kolmanda isiku ees, otsustatakse nn vastutusprotsessis (*Haftungsprozess*).

Seevastu, kas kindlustusandjal eksisteerib kahju hüvitamiskohustuse ülevõtmiskohustus, otsustatakse nn kateprotsessis (*Deckungsprozess*). **Kehtib lahutusprintsip** (*Trennungsprinzip*). (T. Langheid, W. Römer. T. Langheid, W. Römer. *Versicherungsvertragsgesetz*. 2. Aufl. Verlag C. H. Beck München, 2003, S 958-959, Rz 12).

Kolmnurksuhe vastutuskindlustuses (Saksamaa teooria)

Lahutusprintsibi kohaldamine tähendab seda, et samal ajal eksisteerib kaks paralleelset õigussuhet kolme erineva subjekti vahel, millest mõlemad õigussuhted alluvad oma reeglitele. Näiteks on arhitekti vastutuskindlustuse puhul vastutussuhte poolteks arhitekt ja klient ning kattesuhte poolteks arhitekt ja kindlustusandja. Vabatahtlikus vastutuskindlustuse kontekstis väljendub lahutusprintsip ka selles, et õigussuhet kahjustatud isiku ja kindlustusandja vahel ei eksisteeri, mistõttu ei ole nimetatud isikutel üksteise suhtes õiguseid ega kohustusi. Kohustusliku vastutuskindlustuse puhul lahutusprintsip ei kehti, kuna vastavalt VÕS-i §-le 521 lg 1 on kahjustatud isikule antud otsenõudeõigus nii kindlustusvõtja kui ka kindlustusandja vastu.

Kuidas on määratletud kindlustusjuhtum vastutuskindlustuses?

VÕS § 510 Vastutuskindlustuse mõiste - Vastutuskindlustuse puhul peab kindlustusandja täitma kindlustusvõtja asemel kohustuse hüvitada kahju, mille kindlustusvõtja on tekitanud kolmandale isikule (kahjustatud isik) kindlustuse kehtivuse ajal toimunud kindlustusjuhtumi tagajärjel, ja kandma õigusabile tehtud kulud.

Küsitav võib olla, missugust sündmust tuleks käsitleda kindlustusjuhtumina vastutuskindlustuse korral, kas:

- **kindlustusvõtja õigusrikkumist;**
- **kahju tekkimist;**
- **kindlustusvõtja teadasaamist õigusrikkumisest ja/või põhjustatud kahjust;**
- **nõude esitamist kindlustusvõtja vastu?**

VÕS ei sätesta, missuguse kahju eest kindlustusandja vastutab ehk millise kahju peab ta kindlustusvõtja asemel kannatanule hüvitama. Erinevad kindlustusseltsid kasutavad erinevaid lähenemisi ja teooriaid.

Küsimus auditooriumile (mitte-kindlustustöötajatele): Milline sündmus ja miks peaks olema kindlustusjuhtumiks?

Claims-made coverage põhimõtte vs Occurrence Coverage

Tihti juhtub, et isiku tegu, millega ta kahju tekitab, kahju ilmumine ja kahju tekitaja vastu nõude esitamine olla ajaliselt oluliselt lahutatud. Seetõttu liigitatakse nii kirjanduses kui praktikas vastutuskindlustuslepinguid selle järgi, missuguse sündmuse esinemine neist loetakse kindlustusjuhtumiks. Vastutuskindlustuses eristatakse (enamjaolt just anglo-ameerika õiguses) teooriaid kahju tekkimist ja nõude esitamist kindlustuslepingutes eraldi: *occurrence* teooria ja *claims-made* teooria. Suurim erinevus nendel kahel teorial põhineb kindlustusvõtja omavastutusel ja selles, kuidas on piiritletud kindlustuslepingus ajaliselt kindlustusjuhtumi.

Kirjanduses liigitatakse vastutuskindlustuslepingud järgmiselt:

1. lepingud, mis kehtivad vastutusele tulenevalt kõigist kahjudest, mis ilmnevad kindlustuslepingu kehtivusajal. Seega on kindlustatud vastutus seoses kindlustusperioodil esitatud nõuetega, sõltumata sellest, missuguse ajahetkel kahju põhjustanud tegu tehti;
2. lepingud, mis kehtivad vastutusele tulenevalt kõigist kindlustusperioodil aset leidnud ja kahju põhjustanud või põhjustada võivatest tegudest

(Colinvaux's Law of Insurance. 6th Ed. Ed. R. Merkin. London: Sweet & Maxwell, 1990).

Claims-made coverage põhimõtte vs Occurrence Coverage

Occurrence teooria kohaselt on kindlustusjuhtumiks õigusrikkumine, mil kahju tekitati kannatanule ehk kindlustusjuhtumina piiritletakse kahju tekkimist kolmandale isikule, olenemata sellest, kas nõue on koheselt esitatud kindlustusandjale või mitte. Oluline on siinkohal, et õigusrikkumine oleks toimunud kindlustuslepingu perioodil. See tähendab, et *occurrence* teooria kohaselt on määratletud ajaline aspekt ehk kindlustusjuhtumina piiritletakse toimunud õigusrikkumist kindlustusperioodi jooksul, mis ei sõltu nõude esitamisest kindlustusandjale. Õiguskirjanduses on välja toodud probleem, et kindlustusjuhtumina on küll piiritletud õigusrikkumine, mis peab toimuma kehtiva kindlustuslepingu ajal, kuid kahju hüvitamise nõude võimaldab *occurrence* teooria käsitus esitada ka pärast kindlustuslepingu lõppu, mis võib omakorda osutada kindlustusandjale ebamõistlikult koormavaks (Kroll Sol. The professional liability policy „claims made“. Chicago 1987, lk 843).

Occurrence teooria tagab pikaajalise kaitse nõude esitamisel kindlustusvõtja vastu, kuna see võib realiseeruda ka aastaid pärast kindlustuslepingu lõppemist (Anderson Eugene. R., Stanzler Jordan S, Master Lorelie S. Insurance Coverage Litigation: Second Edition. Aspen Publishers 2005, 4-95).

Claims-made coverage* põhimõtte vs *Occurrence Coverage

Claims made teooria järgi on kindlustusjuhtumina piiritletud nõude esitamine, mis esitatakse kindlustusandjale, see tähendab, et kindlustusjuhtumiks on sündmus, mis realiseerub nõude esitamisenä. *Claims made* teooria kohaselt pole oluline, millal õigusrikkumine on toimunud, vaid kindlustusjuhtumina käsitletakse selle õigusrikkumise nõude esitamist, hoolimata sellest, kui suur on ajaline vahe nõude esitamise ja õigusrikkumise toimumise vahel. Oluline on siinkohal asjaolu, et kindlustusleping kindlustusandja ja kindlustusvõtja vahel peab olema kehtiv, *claims made* teooria kohaselt ei saa pärast kindlustuslepingu lõppu nõuet esitada. Erinevalt *occurrence* teooriast on *claims made* teooria järgi võimalik ka kindlustada sarnaselt Eesti õigusele kindlustuskaitset tagasiulatuvalt. Inglise õiguskirjanduses on rõhutatud, et just *claims-made* teooria kohastes kindlustuslepingutes on teavitamiskohustustel eriti oluline roll, kuna kindlustusvõtja võtab vastutuse nõuete eest, mille alus võib juba eksisteerida, kuid mis ei ole veel materialiseerunud (Gee A. M. c. *The Modern Law of Insurance*. 2nd Ed. London: Butterworths, 2006).

Claims-made coverage* põhimõtte vs *Occurrence Coverage

Võib väita, et *claims made* teooria on ebamõistlikum ning kahjustab kindlustusvõtja huve rohkem, kui *occurrence* teooria, kuna kindlustusvõtja huvi on, et kindlustusandja hüvitaks tema poolt kolmandale isikule tekitatud kahju, kuid *claims made* teooria kohaselt on see võimalik ainult juhul, kui ollakse kehtivas õigussuhtes kindlustusandjaga. Seetõttu järgib *occurrence* teooria enam kindlustusvõtja huve, kuna ajaline vahe õigusrikkumise ja nõude esitamisel võib olla väga suur ning selle teooria kohaselt ei jää kahjustatud kolmandale isikule kindlustusvõtja poolt tekitatud kahju hüvitamata, isegi siis, kui see peaks toimuma ka pärast kindlustuslepingu lõppu.

Occurrence teooria on enam sarnane Eesti VÕS regulatsioonile, kuna kindlustusjuhtumina piiritletakse kindlustusvõtja õigusrikkumist, mitte nõude esitamist kindlustusvõtja vastu. Samas tagab *claims made* teooria kindlustusandjale suurema õiguskindluse, kuna nõude esitamine kindlustusvõtja vastu eksisteerib kehtivas kindlustusõigussuhtes ning kindlustusandja ei pea sarnaselt *occurrence* teooriale menetlema veel aastaid hiljem esinenud õigusrikkumist.

•**Küsimus auditooriumile: Milline teooria kaitseb kindlustusvõtjat ja milline kahjustatud isikut enim?**

Saksamaa teooria

VVG (Saksamaa kindlustuslepingu seadus) § 100 kohaselt peab kindlustusandja vabastama kindlustusvõtja kolmanda isiku nõuetest, mis tulenevad kindlustusvõtja vastutusest kindlustusperioodil tekkinud asjaolu eest.

Saksa õiguskirjanduses on märgitud, et säärane kindlustusjuhtumi formuleering on ebaselge ning sellega seoses on aja jooksul võetud kasutusele kaks põhilist teooriat. **Kausaaljuhtumi- ehk rikkumisteooria** [*Kausaleregnis- oder Verstoßtheorie*] peab selliseks asjaoluks vastutuse põhjuseks olevat sündmust. Selle teooria kohaselt lasub hüvitamiskohustus sellel vastutuskindlustuse andjal, kellega sõlmitud vastutuskindlustuslepingu kehtivuse ajal pani kindlustusvõtja toime kahju põhjustanud õigusvastase teo. **Kahjusündmuse- ehk tagajärjeteooria** [*Schadenereignis- oder Folgetheorie*] kohaselt on taoliseks asjaoluks tegeliku tagajärje ilmumine (Produkthaftungshandbuch. Bd. 1: Vertragliche und deliktische Haftung, Strafrecht und Produkt-Haftpflichtversicherung. Verf. U. Foerste u.a. Hrsg. Fr. Graf von Westphalen. München: Beck, 1989, § 53 Rdn. 33).

Tagasiulatuv kindlustuskaitse ja kahjust teatamise laiendatud periood

VÕS § 438 lg 1: Lepinguga võib ette näha, et kindlustuskaitse algab tagasiulatuvalt enne lepingu sõlmimist. Lg 3: Kindlustusandjal ei ole tagasiulatava kindlustuskaitse andmisel täitmise kohustust, kui kindlustusvõtja teadis või pidi lepingu sõlmimise ajal teadma, et kindlusjuhtum on juba toimunud. Sellisel juhul võib kindlustusandja nõuda kindlustusmaksete tasumist selle kindlustusperioodi lõpuni, mil kindlustusandja sai teada kindlustusjuhtumi toimumisest, välja arvatud juhul, kui ta teadis kindlustusjuhtumi toimumisest juba lepingu sõlmimisel või pidi seda teadma.

Kahjust laiendatud teavitamise perioodi puhul lepivad kindlustusandja ja kindlustusvõtja kokku nõuete esitamise laiendatud perioodis, mis on ajaliselt pikem tavapärasest nõuete esitamise perioodist ning mille vältel esitatud nõuded kuuluvad rahuldamisele.

Claims-made coverage põhimõte vs Occurrence Coverage

Janno Lahe leiab, et kuigi seadus seda küsimust selgelt ei reguleeri, tuleks VÕS alusel lähtuda kindlustusjuhtumi määratlemisel vastutuskindlustuses siiski õigusrikkumise toimumisest. See tähendab, et kindlustusandjal tuleks hüvitada kindlustusvõtja tekitatud kahju juhul, kui kindlustusvõtja pani kindlustuskaitse kehtivuse ajal toime õigusrikkumise. Säärane kahju tuleks hüvitada ka siis, kui kahju tekib või kannatanu esitab kahju hüvitamise nõude alles pärast kindlustuslepingu lõppemist. Samuti tuleb arvestada asjaoluga, et kindlustusandja täitmise kohustuse tekkimiseks peab peale õigusrikkumist siiski mingil ajal olema tekkinud ka kahju ning kindlustusvõtja vastu olema esitatud nõue, milles on oluline tähendus ka asjaolul, kas kindlustusvõtja üldse vastutab. Janno Lahe leiab, et kindlustusvõtja suhtes ebamõistlikult kahjustavaks tuleb lugeda tüüptingimust, mille kohaselt tekib kindlustusandja täitmise kohustus üksnes juhul, kui nii õigusrikkumine, kahju tekkimine, kui ka nõude esitamine on toimunud kindlustuslepingu kehtivuse ajal. Säärane käsitlus tähendaks sisuliselt, et kindlustusvõtja on sunnitud olema kindlustussuhtes ka pärast seda, kui ta on oma tegevusalal lõpetanud, võib-olla isegi kogu oma ülejäänud elu, sest kahju võib tekkida ja kannatanu tema vastu nõude esitada ka aastaid pärast õigusrikkumise toimepanemist (Lahe J. Kindlustusõigus. Tallinn 2007, lk 137).

Claims-made coverage põhimõte vs Occurrence Coverage

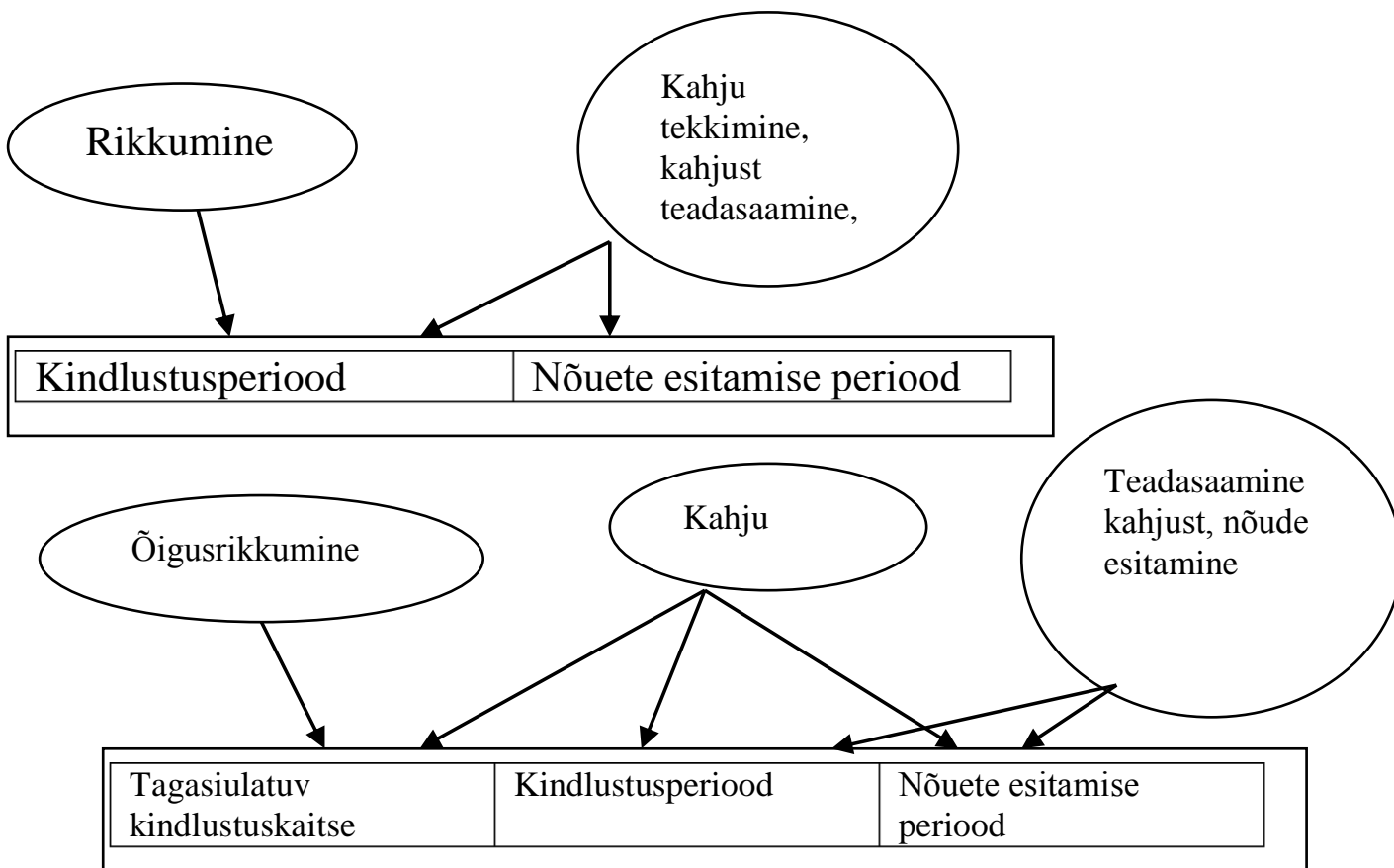
- VÕS § 510 alusel sätestatud kindlustusandja kohustus hüvitada kahju on vaadeldav kohustusena hüvitada kindlustusvõtja poolt kahjustatud kolmandale isikule tekitatud kahju ning selline kohustus on kui õigusrikkumisest tulenev hüvitamiskohustus. Seevastu Saksa õiguses tunnustatakse vabastamisnõuet, mille alusel käsitletakse kindlustusvõtja poolset õigusrikkumist kannatanule kui kindlustusvõtja vabastamiskohustust kindlustusandja poolt, millega kindlustusandja hüvitab kannatanule kahju ning vabastab kindlustusvõtja tema kohustusest (Haavasalu K. Vastutuskindlustus Eesti ja Saksa õiguses: kindlustushüvitise väljamaksmisest vabanemise alused. Juridica II/2007, lk 110).

Analüüsid VÕS kommenteeritud väljaannet, on seal leitud, et mingil juhul ei tohiks kindlustusjuhtumina käsitleda nõude esitamist. Taolise seisukoha põhjendustena on toodud õigusrikkumise ja nõude esitamise võimalik suur ajaline vahe ja seeläbi kindlustusvõtja huvide kahjustamine ning asjaolu, et vastasel juhul peaks kindlustusandja vastutama ka kahju eest, mille kindlustusvõtja on tekitanud enne kindlustuslepingu sõlmimist. Kommentaarides on märgitud, et juhul, kui isik soovib, et kindlustatud oleks ka tema vastutus, mis võis tekkida võimalikust minevikus aset leidnud kahju tekitamisest, on tal võimalik taotleda VÕS § 438 kohast tagasiulatuvat kindlustuskaitset (Võlaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. lk 553).

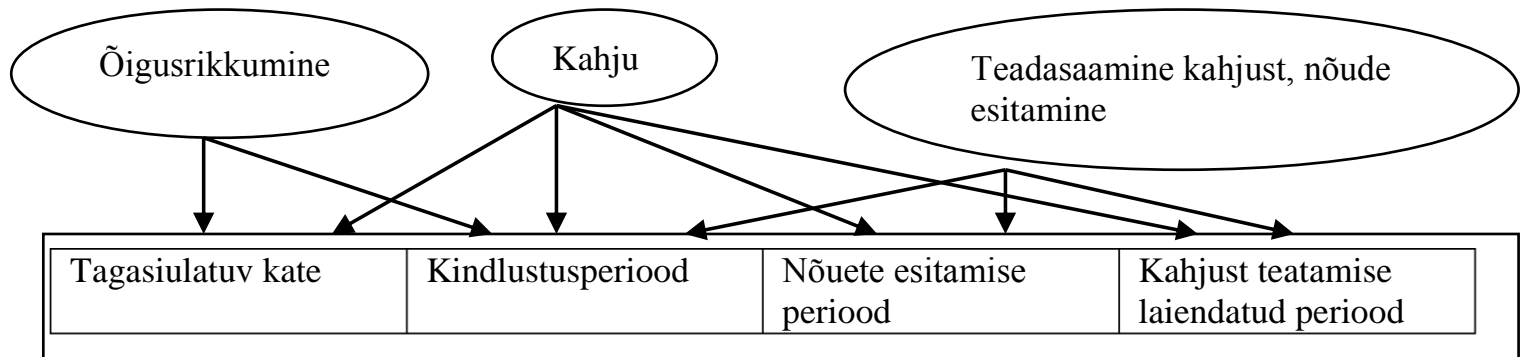
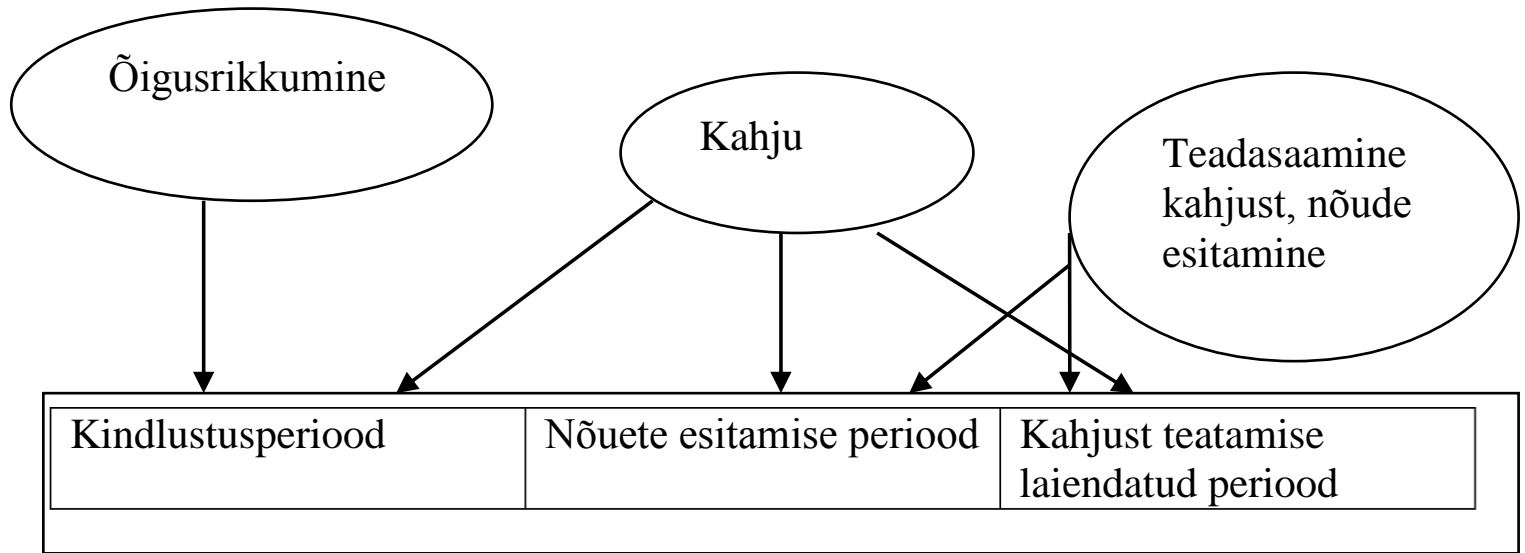
Seega Eesti õiguskirjandus suhtub claims-made põhimõttesse kriitiliselt.

Claims-made coverage põhimõtte vs Occurrence Coverage

Erialakirjanduses on asutud ka seisukohale, et VÕS § 510 grammatilisel tõlgendamisel võib tõepoolest leida, et seadus peab kindlustusjuhtumiks kindlustatu õigusrikkumist, kuna sellise mõistmise kasuks räägib sätte sõnastus: kahjustatud isikule kindlustusjuhtumi tagajärjel tekitatud kahju. Siiski leidub eriarvamusi selles osas, et nõude esitamise kindlustusjuhtumiks lugemine on välistatud põhjustel, et see kahjustaks kindlustusvõtja huve ja paneks kindlustusandja vastutama kahju eest, mille kindlustusvõtja on tekitanud enne kindlustuslepingu sõlmimist. Põhjenduseks on asutud seisukohale, et ühe või teise sündmuse, s.t õigusrikkumise või nõude esitamise lugemine kindlustusjuhtumiks ei kahjusta tegelikult kindlustusvõtja huve, kuna viimasele võib samavõrra õigusrikkumise hetke kindlustamisega pakkuda huvi hoopis nõude esitamise kindlustamine. Seejuures tekivad kindlustatul reaalsed majanduslikud tagajärjed just alles nõude esitamisel kolmanda isiku poolt. Ka see, et kahju põhjustav tegu on juba kindlustuslepingu sõlmimise ajaks toime pandud, ei välista automaatselt nõude esitamise põhist kindlustuslepingut. Nimelt välistavad kindlustusvõtja teavitamiskohustused selle, et toimunud on selline rikkumine, mis toob kaasa kindlustusjuhtumi, millest kindlustusvõtja on lepingu sõlmimisel teadlik, kindlustusandja mitte (Hiob T. Kindlustusvõtja ja kahjustatud isiku õigused vastutuskindlustuses. Magistritöö. Tartu, 2010).

Actio directa printsiip vs piiratud nõudeõigus

Actio directa printsiip tähendab kindlustuses kahjustatud isiku õigust esitada nõue otse kahjutekitaja kindlustusandja vastu. Antud printsiip on tekkinud vastukaaluks arusaamale, et otsene kahjunõue kahjutekitaja kindlustusandja vastu ei ole lubatud, kuivõrd see ei oleks vastavuses lepingusuhete põhimõttega. Kaasaegne Kontinentaal-Euroopa kindlustusteooria leiab, et kahjutekitaja vastutuse aspekti ja kindlustuse aspekti ei saa hoida üksteisest lahus ega käsitleda kui kahte erinevat küsimust. Antud arvamuse muudatus on tingitud asjaolust, et vastupidisel juhul oleksid esiplaanil kindlustusvõtjast kahjutekitanud isiku huvid. Samas on Euroopa kindlustusõigus muutunud üha kannatanukesksmaks ja seega peab vastutuskindlustus teenima kannatanu huve, mitte niivõrd kahjutekitaja huve. *Actio directa* printsiibi ühed esmased kindlustusõigusesse sisseviijad on Rootsi, oma 1927. kindlustusseadusega, ja Norra 1930. aasta kindlustusseadusega, kus esmakordselt lubati teatud juhtudel kannatanule otsest nõudeõigust kahjutekitaja vastutuskindlustuse kindlustusandja vastu. Käesoleval hetkel peetakse *actio directa* printsiipi enamikes Kontinentaal-Euroopa riikides kohustusliku vastutuskindlustuse (eriti liikluskindlustuse) puhul loomulikuks. Antud muudatus kindlustusteoorias peegeldab ühiskonna arusaama muutumist, kus arusaamine kahjuhüvitamisest kui subjektiivsest ja individualistlikust lähenemisest on muutumas objektiivseks ja kollektiivseks lähenemiseks. Wahlgren P., Tort liability and insurance, Stockholm University Law Faculty, 2001.

•**Küsimus auditooriumile: Kas *actio directa* printsiipi ei peaks mitte rakendama seadusandlikult ka vabatahtlikus vastutuskindlustuses? Miks?**

***Actio directa* printsiip vs piiratud nõudeõigus**

Vastus eelmise slaidi küsimusele Saksamaa kontekstis:

Saksa õiguses põhjendatakse kahjustatud kolmanda isiku otsenõude puudumist kindlustusandja vastu vabatahtliku vastutuskindlustuse korral järgmiste argumentidega. Nimelt eitatakse Saksa õiguses vabatahtliku vastutuskindlustuse puhul vahetuid õigussuhteid kahjustatud kolmanda isiku ning vastutuskindlustuse andja vahel. Selle asemel eristatakse nn kattesuhet (Deckungsverhältnis) vastutuskindlustuse võtja ja andja vahel ning nn heastamissuhet (Haftpflichtverhältnis) vastutuskindlustuse võtja ja kahjustatud kolmanda isiku vahel. Seetõttu saab kahjustatud kolmas isik esitada üldjuhul kahju hüvitamise nõude vaid temale kahju põhjustanud kindlustusvõtja vastu (Karl Haavasalu, Juridica nr 2, 2007).

Küsimus auditooriumile: Kas deliktisüsteem on asendumas vastutuskindlustusega?

- Karl Haavasalu on viidanud: Saksa õiguses üldist tunnustust leidnud seisukoha järgi annab vastutuskindlustus kindlustusvõtjale õiguse nõuda kindlustusandjalt enda vabastamist kahjustatud kolmanda isiku põhjendatud kahju hüvitamise nõuetest. Tegemist on kindlustusvõtja vabastamisnõudega (Befreiungsanspruch). Siinkohal on tähtis Saksa vastutuskindlustuse alase kohtupraktika klassikasse kuuluv Bundesgerichtshof'i (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim kohus tsiviil- ja kriminaalasjades; edaspidi BGH) kohtulahend 30. oktoobrist 1954. Selles on selgitatud, et kindlustusvõtja nõue kindlustusandja vastu vastutuskindlustuse puhul ei ole mitte kindlustushüvitise väljamaksmine, vaid kindlustusvõtja vabastamine kahjustatud kolmanda isiku kahju hüvitamise nõudest. Vastutuskindlustuse andja võtab endale kindlustuslepingu sõlmimisega kohustuse korvata kindlustusvõtjale kuni kindlustussumma ulatuses kindlustusvõtja vara vähenemine, mis on tingitud kahjustatud kolmandale isikule kindlustusvõtja vastu põhjendatud nõude esitamisest. Vastutuskindlustuslepingu sõlminud kindlustusvõtja huvi seisneb eelkõige selles, et ta vabastatakse kahjustatud kolmanda isiku ees kahju hüvitamise kohustusest. Kindlustusvõtja selline huvi võib saada kahjustada, kui vastutuskindlustuse andja maksaks kindlustushüvitise välja kindlustusvõtjale. Seda põhjusel, et siis võiks kindlustusvõtjale rahas makstud kindlustushüvis kuluda kindlustusvõtja võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.

***Actio directa* printsiip vs piiratud nõudeõigus**

Liikluskindlustuses viis Euroopa Liit *actio directa* printsiibi kohustuslikuna sisse oma liikmesriikide jaoks nn neljanda liikluskindlustuse alase direktiiviga (EL Direktiiv nr 2000/26/EEC (neljas liikluskindlustusealane direktiiv), mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise ning nõukogu direktiivide 73/239/EEC ja 88/357/EEC muutmise kohta).

Näiteks USA tunnistavad *actio directa* printsiipi vaid vähesed osariigid (näiteks Louisiana, Massachusetts, Rhode Island ja Wisconsin (Fontaine, M., Insurance contract Law, Volume II, AIDA, 1992, lk 233). Selline suhtumine on vastupidine Euroopa vastutuskindlustuse alastele trendidele. Euroopa õigus- ja kindlustuspraktikas peetakse otse nõude esitamist vastutuskindlustuse kindlustusandja vastu nii enesestmõistetavaks, et räägitakse “vastutuse ärakindlustamisest” ning diskuteeritakse teemadel, kas kannatanul on üldse õigus esitada nõue otse kahjutekitaja vastu

***Actio directa* printsiip vs piiratud nõudeõigus**

Omapärane suhtumine eksisteerib USA-s võimalikes nõuetes kindlustusandjate vastu. Nimelt kehtivate nõuete kohaselt peab vigastatud inimene (isikukahju puhul) esmalt saama süüdimõistva kohtuotsuse liikluskahju põhjustanud suurema ohu allika valdaja vastu enne, kui ta saab esitada nõude juhi liikluskindlustuse kindlustusandja vastu. Mõningates kohtupiirkondades on kohtuprotsessil isegi keelatud avalikustada kindlustuskatte olemasolu enne vandekohut. Võrreldes Euroopa traditsioonidega, kus just kindlustusandjal on suurema ohu allika valdaja tsiviilvastutuse tekke tuvastamise kohustus, on selline nõude esitamise piiramine kannatanu huve kahjustav. Samas on jälle aktsepteeritav USA spetsialistide väide, et selline süsteem vähendab tunduvalt emotsioonidel põhinevaid otsuseid.

Lepinguvabaduse piirangud

Eraõiguse üheks olulisemaks PS §§-idega 19, 31 ja 32 tagatud põhimõtteks on lepinguvabaduse põhimõte, mis tähendab seda, et kõik isikud on vabad otsustama, kas ja kellega leping sõlmida (sõlmimisvabadus) ja millise sisuga leping sõlmida (sisuvabadus).

Seega on kohustusliku vastutuskindlustuse puhul tegu lepinguvabaduse piiramisega -- nn sõlmimissund (P. Schlechtriem. Võlaõigus. Üldosa. 2. tr. Tallinn, 1999, lk 18). Vastavalt PS §-le 11 tohib õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas põhiseadusega ning need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust.

PS § 25 kohaselt sätestatud üheks hüveks on igaühe õigus talle ükskõik kelle poolt tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele. Kui isikule antakse küll seaduse alusel õigus nõuda kahju hüvitamist, aga selle õiguse realiseerimise võimalused tegelikkuses on olematud, siis ei ole isiku põhiõigus nõuda talle ükskõik kelle poolt tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamist, tagatud. Nii kahjustatud isiku kui ka kahju tekitaja jaoks võimalike ruineerivate tagajärgede tekkimise vältimiseks ongi seadusandja näinud erinevate tegevusalade ja elukutsete puhul ette seadusest tuleneva kohustuse sõlmida vastutuskindlustuse leping (T. Langheid, W. Römer. Versicherungsvertragsgesetz. 2. Aufl. Verlag C. H. Beck München, 2003, S 955, Rz 5). Viidatust tulenevalt teenib kohustuslik vastutuskindlustus kui lepinguvabaduse piirang teise põhiseadusega kaitstud hüve tagamise eesmärki.

Lepinguvabaduse piirangud

Vastavalt kindlustustegevuse seaduse §-le 9 lg 5 kohaldatakse kohustusliku kindlustuse kindlustuslepingu tingimuste suhtes seadust, millega kohustuslik kindlustus on kehtestatud, ja teisi seadusi, niivõrd, kui võrd esimesena nimetatud seadusest ei tulene teisiti. Seega on lisaks sõlmimisvabaduse piirangule kohustusliku vastutuskindlustuse puhul reeglina vastutuskindlustuse lepingu sõlmimise kohustuse ettenägevas seaduses sätestatud ka sõlmitava vastutuskindlustuse lepingu sisuvabaduse piirangud. Nii võib eriseaduses ette näha kindlustussumma alampiiri ühe kindlustusjuhtumi kohta (advokatuuriseaduses), millises ulatuses vastutuse peab leping katma (notariaadiseaduses) jne.

Küsimus auditooriumile: kas ja kuidas peaks riik piirama kohustusliku vastutuskindlustuse korral eraõiguslike kindlustusandjate kasumile suunatud tegevust?

Vastutuskindlustuse jagunemine üldvastutuskindlustuseks, tegevuse (erialaseks) vastutuskindlustuseks ja toote vastutuskindlustuseks

VÕS-i jagunemise seisukohalt: vabatahtlik vastutuskindlustus (§-id 510-519) ja kohustuslik vastutuskindlustus (§-id 520-525).

Kindlustusteoreetiliselt jagatakse vastutuskindlustus P&I (professional indemnity) ehk ametikindlustus ja general liability ehk üldvastutuskindlustus – neis mõlemas liigis on nii kohustuslikud kui vabatahtlikud liigid.

P&I näited: advokaadi, kindlustusmaakleri, audiitorettevõtja, kohtutäituri, notari, pankrotihalduri, patendivolniku kohustuslik ametikindlustus Eestis või siis vabatahtlik arstide, inseneride, arhitektide ametikindlustus.

GL näited: ettevõtte tegevuse vastutuskindlustus, ehitise omaniku vastutuskindlustus, hüdrotehnilise rajatise omaniku vastutuskindlustus, tööandja vastutuskindlustus, toote vastutuskindlustus, ürituse korraldaja vastutuskindlustus.

– **Kindlustusvõtja süüga arvestamine vastutuskindlustuses**

Vastutuskindlustuses tuleb lõppjäreluste tegemiseks eristada vabatahtlikku- ja kohustuslikku vastutuskindlustust.

•**Hooletus**

Hooletuse (VÕS § 104 lg 3) puhul lasub vastutuskindlustuses kindlustusandjal hüvitamiskohustus alati täies ulatuses.

Hooletuse tagajärjel tekkinud kahjude kohta vastutuskindlustuses toon alljärgneva näite: sõidukijuht põhjustab liiklusõnnetuse tulenevalt asjaolust, et sõitis lubatust 20km/h kiiremini. Liikluskindlustuse kindlustusandjal on alati sellisel juhul täies ulatuses kahju hüvitamise kohustus.

•**Raske hooletus**

Raske hooletuse (VÕS § 104 lg 4) puhul sõltub kindlustusandja hüvitamiskohustuse ulatus asjaoludest (põhjuslik seos, mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ja kindlustusandja täitmise kohustusele).

Raske hooletuse puhul, mis põhjustab tagajärje (raske hooletus on põhjuslikus seoses tagajärjega), võib kindlustusandja vabaneda osaliselt või täielikult hüvitamise kohustusest. Samas tuleb kohustuslikus vastutuskindlustuses tulenevalt VÕS § 521 lg 5, mille kohaselt kindlustusandja ei või keelduda kahjustatud isiku nõude täitmisest põhjusel, et ta on vabanenud täielikult või osaliselt vastutusest kindlustusvõtja ees, kahju kannatanule hüvitada ja see seejärel kindlustusvõtjalt tagasi nõuda. Vabatahtlikus vastutuskindlustuses vabaneb kindlustusandja raske hooletuse korral osaliselt või täielikult hüvitamise kohustusest.

•

- **Tahtlus**

Kuigi üldnormina VÕS § 513 kohaselt kindlustusandja vabaneb täitmise kohustusest, kui kindlusvõtja põhjustas tahtlikult ja õigusvastaselt sündmuse toimumise, millest tulenevalt kindlustusvõtja kahjustatud isiku ees vastutab, siis lõppjäreluste tegemiseks tuleb vaadelda kohustuslikku- ja vabatahtlikku vastutuskindlustust eraldi.

Kohustusliku vastutuskindlustust reguleerib erinormina VÕS § 521 lg 5, mille kohaselt kindlustusandja ei või keelduda kahjustatud isiku nõude täitmisest põhjusel, et ta on vabanenud täielikult või osaliselt vastutusest kindlustusvõtja ees.

Näitena toon olukorra, kus liikluses põhjustab üks närviline juht tahtlikult avarii – sellisel juhul on kannatanul õigus kindlustushüvitisele, kuid LKindIS § 48 lg 2 p 1 alusel saab kindlustusandja esitada tagasinõude.

Seega võib tahtlikult tekitatud kahju kohustuslikus vastutuskindlustuses olla teatud juhtudel kindlustusandja poolt kaetud.

Seonduvalt VÕS § 452 lg-ga 1 omab tähtsust, et vastutuskindlustuse osas sisalduvad VÕS-i erinormid VÕS §-i 452. Vabatahtliku vastutuskindlustuse puhul on VÕS § 452 lg 1 suhtes erinormiks VÕS § 513, mille kohaselt vabaneb kindlustusandja täitmise kohustusest, kui kindlusvõtja põhjustas tahtlikult ja õigusvastaselt sündmuse toimumise, millest tulenevalt kindlustusvõtja kahjustatud isiku ees vastutab. Kohustusliku vastutuskindlustuse juures on erinormiks VÕS § 452 lg 1 ning VÕS § 513 suhtes VÕS § 525, millest lõikest 1 nähtub, et kui kindlustusandja vabaneb kolmanda isikuga seotud kindlustusriski kindlustamise puhul oma täitmise kohustusest kindlustusvõtja suhtes, vabaneb ta täitmise kohustusest kolmanda isiku suhtes üksnes juhul, kui täitmisest vabanemise aluseks olevad asjaolud tulenevad kolmandast isikust või kui kolmas isik neist asjaoludest teadis või pidi teadma.

Tagasinõudeõigus

Kirjanduses on leitud, et tulenevalt vastutuskindlustuse olemusest, kus kindlustusvõtja kindlustab ennast kolmandate isikute poolt esitatavate kahjuhüvitamise nõuete esitamise vastu, ei ole võlaõigusseaduse § 492 vastutuskindlustuse lepingute suhtes kohaldatav.

VÕS § 492. Nõude üleminek

(1) Kindlustusandjale läheb tema poolt hüvitatava kahju ulatuses üle kindlustusvõtjale või kindlustatud isikule kolmanda isiku vastu kuuluv kahju hüvitamise nõue.

(2) Kui kindlustusvõtja loobub oma nõudest kolmanda isiku vastu või õigusest, mis seda nõuet tagab, vabaneb kindlustusandja oma täitmise kohustusest kindlustusvõtja ees niivõrd, kuivõrd ta oleks saanud nõuda hüvitist selle nõude või õiguse alusel.

(3) Kui kindlustusvõtjal on nõue oma üleneja või alaneja sugulase või abikaasa vastu, samuti muu temaga koos elava perekonnaliikme vastu, on kindlustusandjal käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud õigused üksnes niivõrd, kuivõrd vastava isiku selline vastutus on kindlustatud, või kui vastav isik tekitas kahju tahtlikult.

Tagasinõudeõigus

Küsimus auditooriumile: Kas selline seisukoht on õige? Mida teha olukorras kus kindlustatud on ainult peatöövõtja vastutus aga alltöövõtja oma mitte, samas kahju tekitab alltöövõtja ja nõue esitatakse peatöövõtja vastutuskindlustuse kindlustusandja vastu? Kas on õigustatav, et sellisel juhul alltöövõtja sisuliselt “vabaneb” vastutusest?

Vastutuskindlustus

Kohustuslikku vastutuskindlustust reguleerivad võlaõigusseaduse (VÕS) normid on enamasti imperatiivsed, st vastuolude korral imperatiivse normi ja kindlustustingimuste vahel kehtib seadus. Kindlustustegevuse seaduse kohaselt kehtestatakse kohustusliku kindlustuse kindlustuslepingu suhtes seadust, millega kohustuslik kindlustus on kehtestatud ja teisi seadusi (eelkõige VÕS, aga ka riigivastutuse seadus, kui see on kohaldatav) niivõrd, kui esimesena nimetatud seadusest ei tulene teisiti. Seadusega on muuhulgas sätestatud kindlustama kohustatud isik, kindlustatud isik, kindlustusjuhtum ja kindlustussumma.

Vastavat kutsetegevust reguleeriva seaduse alusel määratakse isik, kes

- osutab vastavat teenust või tegeleb vastava tegevusega
- kannab kahju eest vastutust ja vastutab kõigi isikute eest, keda ta kasutab
- on kohustatud sõlmima kindlustuslepingu.

Vastutuskindlustus

Kindlustusvõtja iga töötaja ei ole seaduses nimetatud isik, kes kahju eest vastutab ja kes peaks seetõttu kuuluma kindlustatud isikute ringi. Nii ei saa näiteks advokatuuriseaduse alusel õigusteenust osutada advokaadibüroo jurist või sekretär. Õigusteenuse osutamise õigus on üksnes advokaadil. Kuivõrd seaduse alusel vastutavad kahju eest solidaarselt nii advokaat kui advokaadibüroo, siis on õige märkida kindlustatud isikuteks advokaat ja advokaadibüroo, kes muuhulgas vastutavad ka büroos töötava juristi eest. Sarnaselt on notariaadiseaduses sätestatud notari tegevus ja vastutus. Vastutus kaasneb notarile kõigi isikute eest, keda ta kasutab, kuid seadus ei võimalda kannatanu otsenõude esitamist notaribüroos töötava konsultandi vastu. Nii advokaadibüroo kui notaribüroo ja büroos töötava isiku vahelised regressisuhted tulenevad töölepinguseadusest.

Küsimus auditooriumile: *Onus probandi* ja vastutuskindlustus – kes peab mida tõendama?

Vastutuskindlustus

Kindlustusandja on kohustatud seaduse alusel nõutavat vastutuskindlustuse (kohustuslik vastutuskindlustus) lepingut sõlmima, kui kindlustusvõtja vastab tüüptingimustes ettenähtud tingimustele.

Küsimus auditooriumile: Mida peab kindlustusandja tegema kui ta ei soovi mingit klienti? Kas hinnatõstmise puhul saaks apelleerida võrdsele kohtlemisele ja väitele, et kohustuslikus süsteemis osaledes peab kindlustusandja tagama võrdse kohtlemise?

Mis on õiguslik tagajärg kui kohustuslik vastutuskindlustusleping on sõlmimata või ei ole sõlmitud seaduses sätestatud arvestades?

Saksa õiguses. VVG § 117 lg-s 2, on sätestatud, et kindlustusandja saab asjaolu, mis toob kaasa kindlustussuhte mitteeksisteerimise või lõppemise, panna kolmanda isiku otsenõude (kui see eksisteerib) suhtes maksma üksnes juhul, kui kahjujuhtum on toimunud enam kui ühe kuu möödumisel ajast, mil kindlustusandja teavitas sellisest asjaolust pädevat isikut. VVG kommentaaride kohaselt loetakse ka juhtudel, kus leping ei ole kehtima hakanud või enam ei kehti, seaduse huvides kõik – ka kaudselt – kindlustusandja sooritust määratlevad seaduse ja lepingu sätted kehtivaks. Siiski ei ole kindlustusvõtjal nõuet (ka mitte õigusabi osas) ning ka kindlustusandja ei saa nõuda kindlustusvõtjalt kaasaaitamiskohustuse täitmist. Muus osas toimub kahju käsitlemine tavalises korras. Nimetatud juhul on nõude esitamiseks õigustatud üksnes kolmas isik, mitte aga kindlustatu. Viimasel puudub ka õigus nõude esitamiseks kindlustusandja vastu täitmise saavutamiseks kolmandale isikule.

Küsimus auditooriumile: Kuidas on lood Eestis? Mis juhtub kui näiteks advokaadil pole kehtivat vastutuskindlustust? Kas kahjustatud isik saaks esitada nõude järelevalvavale asutusele (advokatuur)? Mis saab siis kui Eestis kehtib piireülese teenuse käigus kohustuslik vastutuskindlustus, mis ei ole kooskõlas meie õigusega?

Üle 30 seaduse, mis kehtestavad kohustusliku kindlustuse

Eesti kehtib lisaks liikluskindlustuse seadusele minimaalselt üle 30 seaduse, kus sätestatakse kohustuslik (osades seaduste puhul on tulenevalt regulatsiooni ebaselgusest vaieldav kas tegemist on kohustusliku kindlustusega) vastutuskindlustus ja vastasel korral saaks eeldada, et kehtib täiendavalt 30 erinevat kahju hüvitamise regulatsiooni.

Viidatud ca 30 seaduse osas esineb tõsisid regulatiivseid probleeme: nt tihti ei ole täidetud kindlustustegevuse seaduse § 9 sätestatud kohustusliku kindlustuse sätestamise eeldused (nt digitaalallkirja seaduse § 39), kasutatav terminoloogia on erinev (nt Advokatuuriseaduse § 48 tulenev *advokaadi kutsekindlustus* vs notariaadiseaduse § 15 tulenev *ametikindlustus*) jne.

Vastutuskindlustus

General Liability: kohustuslikud kindlustusliigid Eestis:

•Raudteeseadus § 14

•**Raudtee-ettevõtjad**

•1)avaliku raudtee majandamine

•2)veoteenuse osutamine

•3)raudteerajatiste ehitamine

•4)raudteeveeremi tehnohoole

•5)raudteeveeremi remont

•6)raudteeveeremin ehitamine

•Vedelkütuseseadus § 3

•**Kütuse käitlemine**

•**Kütuse hoiuteenuse osutamine**

•Kemikaaliseadus § 13 lg 8

•**Kemikaali käitleja** (täpsed nõuded kindlustusele puuduvad)

•Jäätmeseadus §91 p 5, 100

•**Prügila**

•**Ohtlike jäätmete käitleja**

Vastutuskindlustus

PI kohustuslikud kindlustusliigid Eestis:

Pankrotiseadus § 64

•**Pankrotihaldur** 1 milj juhtumi

•Notariaadiseadus § 15)

Notariaadimäärustik § 15

•**Notar**

Kohtutäituri seadus §10

•**Kohtutäitur**

•Advokatuuriseadus § 48

•**Advokaat**

Audiitortegevuse seadus § 42

•**Audiitor**

•Patendivolniku seadus § 10

•**Patendivolnik**

Kindlustustegevuse seadus §134

•**Kindlustusvahendaja**, kelle eest selts ei ole teatanud vastutamisest

Vastutuskindlustus

Veel kohustuslikud vastutuskindlustuse kindlustusliigid Eestis:

Töötuskindlustuse seadus § 31 ja Eesti töötukassa põhikiri § 23

•**Töötukassa** sõlmib **juhatuse ja nõukogu liikmete** vastutuskindlustus

Eesti haigekassa seadus § 22

Eesti haigekassa põhikiri § 32

•**Haigekassa** sõlmib **juhatuse ja nõukogu liikmete** vastutuskindlustus

Tagatisfondi põhikiri § 6 lg p 9

•Nõukogu pädevus on kindlustada **nõukogu ja juhatuse liikmete** varaline vastus

Investeeringufondide seadus § 120 lg 5

Registripidaja vastutuse kindlustamise või garanteerimise ulatus ja nõuded

•§ 1

•**Registripidaja**

•**0,75%** juhtumi ja **1,0%** aastas registripidaja poolt registreeritud investeeringufondide vara kindlustuslepingu sõlmimise hetkele eelnenud kvartali alguse ja lõpu seisuga puhasväärtuste aritmeetilisest keskmisest;

Vastutuskindlustus

Lõhkematerjaliseadus § 11

•Teavitatud asutus

1

•Teavitatud asutus käesoleva seaduse tähenduses on vastavushindamisasutus, kellel on õigus teha lõhkematerjali või pürotehnilise toote nõuetele vastavuse hindamiseks ja tõendamiseks vajalikke toiminguid.

Meresõidu ohutuse seadus § 19

•Teavitatud asutus

•Teavitatud asutus käesoleva seaduse tähenduses on tunnustatud asutus toote nõuetele vastavuse tõendamise seaduse tähenduses, kellel on õigus teostada laeva ohutusvarustuse nõuetele vastavuse tõendamiseks vajalikke vastavushindamise protseduure.

Ehitusseadus § 11

•Teavitatud asutus

•Teavitatud asutus käesoleva seaduse tähenduses on tunnustatud asutus, kes viib läbi ehitustoote nõuetele vastavuse tõendamiseks vajalikke vastavushindamise protseduure

Vastutuskindlustus

Veel kohustuslikud vastutuskindlustuse kindlustusliigid Eestis:

Elektroonilise side seadus § 126

•**Teavitatud asutus**

•Teavitatud asutus on tunnustatud asutus, kes teeb aparatuuri nõuetele vastavuse hindamiseks ja tõendamiseks vajalikke vastavushindamise protseduure

Elektriohutusseadus §36

•**Teavitatud asutus**

•Teavitatud asutus käesoleva seaduse tähenduses on vastavushindamisasutus, kellele on antud õigus teha elektriseadme elektromagnetilise ühilduvuse või elektriseadme elektriohutuse nõuetele vastavuse hindamiseks ja tõendamiseks vajalikke vastavushindamise protseduure.

Mööteseadus§ 7³, 14)

•**Teavitatud asutus**

•**Siseriiklik taotleja**

•Lifti ja köistee ohutuse seadus §11, 27

•**Teavitatud asutus**

•**Tehnilise kontrolli teostaja**

•**Isiku nõuetele vastavuse hindaja**

Vastutuskindlustus

Küttegaasi ohutuse seadus § 7, 27)

•**Teavitatud asutus**

•**Tehnilise kontrolli teostaja**

•**Isiku nõuetele vastavuse hindaja**

•Teavitatud asutus on tunnustatud asutus, kes teeb gaasi- või abiseadme nõuetele vastavuse hindamiseks ja tõendamiseks vajalikke vastavushindamise protseduure .

•Surveseadme ohutuse seadus § 11, 14, 37

•**Tunnustatud asutus**

•**Tehnilise kontrolli teostaja**

•**Isiku nõuetele vastavuse hindaja**

•Tunnustatud asutus käesoleva seaduse tähenduses on isik, kellel on õigus teha surveseadme nõuetele vastavuse hindamiseks ja tõendamiseks vajalikke vastavushindamise protseduure.

•Kaevandamisseadus § 19

•**Nõuetele vastavuse hindaja**

Vastutuskindlustus

Õigusabikulude kandmine

•Kindlustus katab kindlustusvõtja, kelle vastu on esitatud nõue, kulud õigusabile ulatuses, milles kindlustusvõtja võis selliseid kulusid pidada vajalikuks oma õiguste kaitseks kohtus ja kohtuväliselt, isegi juhul, kui esitatud nõue osutub alusetuks.

•**Vastutuskindlustuse imperatiivne välistus** - Kindlustusandja vabaneb täitmise kohustusest, kui kindlustusvõtja põhjustas tahtlikult ja õigusvastaselt sündmuse toimumise, millest tulenevalt kindlustusvõtja kahjustatud isiku ees vastutab. - samas on antud sättest erand, kuna eriseaduse ehk LKindlS alusel kuulub hüvitamisele ka tahtlikult tekitatud kahju (sellisel juhul on aga kindlustusandjal regressiõigus).

Vastutuskindlustus

- **Teavitamiskohustus** - Kindlustusvõtja peab kindlustusandjale teatama asjaoludest, mille tagajärjeks võib olla kindlustusjuhtumi toimumine, samuti kahjustatud isiku poolt tema vastu nõude esitamisest, ühe nädala jooksul, arvates ajast, mil kindlustusvõtja sai asjaolust või nõude esitamisest teada.
- Vabatahtlikus vastutuskindlustuses ei oma kahjustatud isik otsenõudeõigust kindlustusandja vastu.
- Kohustuslikus vastutuskindlustuses võib kahjustatud isik nõuda kindlustusvõtja poolt talle tekitatud kahju hüvitamist nii kindlustusvõtjalt kui kindlustusandjalt. Kindlustusandjalt võib nõuda kahju hüvitamist üksnes rahalise hüvitise maksmise vormis. Kui kahju hüvitamise nõue on esitatud nii kindlustusvõtja kui kindlustusandja vastu, vastutavad nad solidaarvõlgnikena. Kindlustusandja ja kindlustusvõtja omavahelises suhtes vastutab ainult kindlustusandja. Kui kindlustusandja vabaneb täitmise kohustusest, vastutab kohustuse täitmise eest kindlustusandja ja kindlustusvõtja vahelises suhtes üksnes kindlustusvõtja.
- Kindlustusvõtja pankroti korral on kahjustatud isikul õigus rahuldada oma kindlustusvõtja vastu suunatud nõue kindlustusandja vastu suunatud hüvitamise nõude arvel enne teisi kindlustusvõtja võlausaldajaid.

Vastutuskindlustus

- Kindlustusandja on kohustatud seaduse alusel nõutavat vastutuskindlustuse (kohustuslik vastutuskindlustus) lepingut sõlmima, kui kindlustusvõtja vastab tüüpitingimustes ettenähtud tingimustele.
- Kohustuslikus vastutuskindlustuses ei või kindlustusandja keelduda kahjustatud isiku nõude täitmisest põhjusel, et ta on vabanenud täielikult või osaliselt vastutusest kindlustusvõtja ees – sisesuhtes võib kindlustusandja vabanemisaluse olemasolu täitmiskohustusest tuua kaasa vaid tagasinõudeõiguse kindlustusvõtja vastu (eelnevalt peab muidugi kindlustusandja kahjustatud isikule kahju hüvitama).

Liikluskindlustus

- Liikluskindlustuse seadus võeti Eesti Vabariigis esmakordselt vastu 04.06.1992, nimetatud seadus pidi algselt hakkama kehtima alates 01.01.1993, kuid ühiskonna mitte-valmisolek tingisid seaduse jõustamise kahes etapis.
- 27.04.1995 võttis Eesti Vabariigi Riigikogu vastu uue liikluskindlustuse seaduse, mis jõustus 01.07.1995. Ajavahemikul 14.11.1996 – 17.06.1998 tehti liikluskindlustuse seadusesse hulgaliselt muudatusi ja täiendusi, seoses vajadusega muuta liikluskindlustus kindlustusvõtja- ning kannatanu-sõbralikumaks.
- 10.04.2001 võeti Riigikogu poolt vastu uus liikluskindlustuse seadus. Seaduse jõustus alates 1.juunist, 2001, millisest ajast muutus liikluskindlustuse süsteem võrreldes eelnevaga oluliselt. Suuremad muudatused võib jagada viieks: liikluskindlustuse kindlustuslepingu tähtajatus, kahjukäsitlemisprotsessi kiirenemine, kindlustuskaitse laienemine, Eesti Liikluskindlustuse Fondi staatuse muutumine ning Kindlustuse vaidluskomisjoni loomine.
- Alates 01.10.2014 jõustub uus liikluskindlustuse seadus.

Liikluskindlustus

- Riigikohtu lahendis nr 3-2-1-125-02 leidis kohus et liikluskindlustus ei välista kahju tekitaja vastutust ega piira seda juhul, kui kannatanu ei saa hüvitist kindlustusandjalt. Sel juhul võib ta nõuda kahju hüvitamist kahju tekitajalt. Liikluskindlustuse eesmärk on tagada kannatanule liikluskahju hüvitamine võimalikult kiiresti ja täielikult, aga mitte vabastada kahju tekitaja tsiviilvastutusest. Samale seisukohale on Riigikohus jõudnud ka otsuses nr 3-2-1-112-02, kus leiti, et kahju tekitaja vastutust kannatanu ees ei saa mõjutada ASA Kindlustuse AS pankrotimenetlus, kes oli kahju tekitaja kindlustusandja kohustusliku liikluskindlustuse lepingu alusel.

Liikluskindlustus

Garantiifond = Eesti Liikluskindlustuse Fond

Garantiifondi liikmeks on iga kindlustusandja, kellel on õigus tegutseda Eestis liikluskindlustuse kindlustusandjana. Garantiifond on Rohelise Kaardi Büroode Nõukogu liige, roheline kaardi büroo Eestis ning tegutseb teabekeskusena. Garantiifond käsitleb välisriigi kindlustusandja väljastatud roheline kaardiga kindlustatu Eestis tekitatud liikluskahju, välja arvatud juhul, kui seda käsitleb välisriigi kindlustusandja esindaja. Garantiifondi liikme pankrotistumise korral võib Garantiifondi nõukogu otsustada, et pankrotistunud liikme liikluskindlustuse lepingutest tulenevad kohustused kannatanute ees täidab Garantiifond. Nimetatud juhul sõlmitakse asjakohane leping pankrotistunud kindlustusandjaga ja Garantiifond omandab nõudeõiguse eelnimetatud kindlustusandja vastu vastavalt ülevõetud kohustuse suurusele, millest on lahutatud kohustuse täitmiseks üleantud vara hind.

Üldiselt uuest liikluskindlustuse seadusest

- Seadus jõustub 1. oktoobrist 2014. Oma kindlustusandja hüvitamiskohustus jõustub 1. jaanuarist 2015
- Enne seaduse jõustumist sõlmitud lepingud kehtivad poliisil märgitud kindlustusperioodi lõpuni
- Maksevabad lepingud ja lepingud, kus pole kehtivat poliisi lõppevad seaduse jõustumisel
- Kahju hüvitatakse kindlustusjuhtumi toimumise ajal kehtinud seaduse alusel
- Kaebused, mis esitati enne seaduse jõustumist vaatab läbi kindlustuse vaidluskomisjon. 1. oktoobrist 2014 esitatud kaebused vaatab läbi liikluskindlustuslepitaja

Abimaterjalid

- Uue ja vana seaduse võrdlustabel

http://www.eksl.ee/index.php?option=com_kunena&Itemid=230&func=view&catid=461&id=949&lang=et

- LKF avas uue liikluskindlustuse seaduse teemalise veebilehe

<https://lkf.ee/uusseadus>

- Valmistakse ette liikluskindlustuse seaduse kommenteeritud väljaannet
  - Eeldatav ilmumise aeg järgmise aasta esimene pool

Kindlustuskohustus

- Sõidukil, mis osaleb teeliikluses peab olema kehtiv liikluskindlustus. Selleks on liikluskindlustus kehtestatud registripõhise kindlustusena
- Erandina ei pea liikluskindlustust olema Kaitseväge, KAPO, Kaitseliidu, ja Politsei-ja Piirivalveameti valduses olevate sõidukite suhtes. Sõiduki omanikuks või vastutavaks kasutajaks peab olema eelmainitud asutus. **Küsimus: Aga miks neil ei pea olema?**
- Kindlustuskohustust pole 12 kalendrikuu jooksul tingimusel, et sõidukiga ei osaleta liikluses ega kasutata sõidukit muul viisil, mis võib põhjustada kindlustusjuhtumi
- Vanasõiduki ja võistlusauto, mida liikluses ei kasutata, suhtes pole kindlustuskohustust
- Kindlustuskohustusega isik on sõiduki registrisse kantud vastutav kasutaja. Vastutava kasutaja puudumisel sõiduki registrijärgne omanik

Sundkindlustus ehk automaatne liikluskindlustus

- Kui kindlustuskohustus on täitmata rakendub sundkindlustus. Sundkindlustuse kindlustusmaks tasumise kohustus on kindlustuskohustusega isikul
- Sundkindlustus rakendub kui
  - sõiduk registreeritakse liiklusregistris, kuid leping jäetakse sõlmimata
  - sõiduki ajutine kustutamine või peatamine liiklusregistris lõpeb, kuid leping jäetakse sõlmimata
  - sõlmitud liikluskindlustuse lõppemisest möödub 12 kuud
- Sundkindlustuse kindlustusandja on LKF. LKF annab katte, lepingut ei sõlmita, poliisi ei väljastata
- LKF hüvitab kannatanule sundkindlustusega sõidukiga tekitatud kahju. Kindlustuskohustusega isikult nõuab LKF sisse omavastutuse summas 640 eurot kindlustusjuhtumi kohta

Sundkindlustus ehk automaatne liikluskindlustus

- Sundkindlustus lõpeb
  - kindlustuskohustuse täitmisega
  - sõiduki liiklusregistrist kustutamisega
  - sõiduki ajutise kustutamisega liiklusregistrist
  - sõiduki andmete peatumisega liiklusregistris
  - omaniku vahetuse registreerimisega
  - vastutava kasutaja kande kustutamisega
- Sundkindlustuse kindlustusmaksete ja omavastutuse sissenõudmisel kohaldatakse haldusmenetluse sätteid ning makseteatised on ühtlasi täitedokumendid

Liikluskindlustuse leping

- Liikluskindlustuse lepingu võib kindlustusvõtjana sõlmida iga isik, kellel on kindlustushuvi. Kindlustusandja on kohustatud lepingu sõlmima kui kindlustusvõtjaks on kindlustuskohustusega isik või kui isikul on kindlustushuvi. Kindlustusandja väljastab poliisi kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis
- Andmed sõlmitud lepingu kohta peab kindlustusandja esitama viivitamata liikluskindlustuse registrisse
- **Küsimus:** Kas sõiduki ebaseaduslikul valdajal (näiteks vargal) on kindlustushuvi?

Lepingu sõlmimise piirangud

- Sõiduki suhtes ei või olla mitut kattuva kindlustusperioodiga lepingut
- Kindlustusandja võib keelduda lepingu sõlmimisest kui sõiduk ei ole registreeritud ettenähtud korras
- Sõiduki suhtes, mille registrikanne on peatunud peab kindlustusandja kindlustusvõtja soovil sõlmima kuni 30 päevase kindlustusperioodiga lepingu. Kaitse kehtib enne tehnoülevaatust üksnes siis kui järgitakse LS § 73 lg 5 nõudeid
- Kindlustusandja võib LKindIS § 14 lg 4 sätestatud tingimustel sõlmida lepingu Eestisse toimetatava transiitsõiduki suhtes
- **Küsimus:** Kas KA võib keelduda liikluskindlustuse lepingu sõlmimisest isikuga, kes on eelnevalt kindlustuskelmusega vahele jäänud?

Kindlustusmakse tasumine

- Kindlustusmakse tasumine on kindlustusvõtja põhikohustus, mis tuleb tasuda ettenähtud tähtajaks
- Kindlustusmakse tasumisele kohaldatakse VÕS § 457 ja 458 sätetatut, v.a VÕS § 457 lg 2 sätetatud hüvitamisest vabanemist ei kohaldata juhul kui kindlustusvõtja ei tasunud esimest makset ja kindlustusjuhtum toimus 14 päeva jooksul lepingu sõlmimisest
- Kindlustusandja peab kahju hüvitama ning tagasinõude õigust ei ole kui
  - kindlustusmakse on tähtajaks tasumata, kuid lepingu sõlmimisest pole möödunud 14 päeva
  - või järgnev kindlustusmakse on tasumata, kuid kindlustusandja pole andnud makse tasumiseks uut tähtaega
  - ja järgnev kindlustusmakse on tasumata, tasumise tähtaeg on möödunud, kuid kindlustusandja antud uus tähtaeg ei ole möödunud

Kindlustusmakse tasumine

- Kindlustusandja peab kahju hüvitama, kuid võib LKindIS § 56 alusel esitada tagasinõude 30% ulatuses väljamakstavast summast, kuid mitte rohkem kui 640 eurot, eeldusel, et lepingust ei ole taganatud kui
  - kindlustusmakse on kindlustusjuhtumi toimumise ajaks tasumata ja lepingu sõlmimisest on möödunud 15 või rohkem päeva
  - või järgnev kindlustusmakse on kindlustusjuhtumi ajaks tasumata ja kindlustusandja antud täiendav maksetähtpäev on möödunud

Liikluskindlustuse lepingu lõppemine

- Sõiduki registrist kustutamisel sh ajutisel kustutamisel
- Kindlustuskohustusega isiku vahetamisel kui kindlustuskohustusega isik sõlmib lepingu teise kindlustusandjaga (VÕS § 495 lg 2 - 1 kuu)
- Kindlustusmakse tähtjaks tasumata jätmisel VÕS § 457 ja 458 sätestatud korras
- 30 kalendripäeva möödumisel sõiduki omandajale üleandmisest kui sõidukit ei ole Eestis registrisse võetud
- Eestis väljastatud transiitmärgi kehtivuse lõppemisel
- Lepingu ülesütlemisel või lepingust taganemisel või muul seaduses ettenähtud juhul, näit poolte kokkuleppel
- Lepingust tulenevad kindlustusvõtja õigused ja kohustused lähevad üle uuele kindlustuskohustusega isikule registris kande tegemisest arvates. (VÕS § 496 lg 2, tulenevalt VÕS § 521 lg 5 ja LKindIS § 52 esimene lause, praktikas ei rakendu).

Lepingu erakorraline ülesütlemine

- Sõiduki vargus
- Sõiduk on hävinenud või teda ei saa tehnilistel põhjustel kasutada enam kui kuu
- Lõpeb leping, mille alusel kindlustusvõtja sõidukit kasutas

Kindlustusjuhtum

- Kolmandatele isikutele kahju tekitamine kui on täidetud järgnevad tingimused
  - kahju põhjustas kindlustuskohustusega sõiduk
  - realiseerus sõiduki käitamisele iseloomulik risk, esineb põhjuslik seos sõiduki liikumise või paiknemise ja tekitatud kahju vahel
  - kahju on tekitatud teel või muul sõidukite tavapäraseks liikumiseks kasutataval alal

Kindlustusjuhtumiks ei ole kahju põhjustamine

- sõidukis, sh õhu-ja veesõidukis, välja arvatud liinivedu tegevale parvlaevale peale ja mahasõidul; **Küsimus:** kes vastutab sellisel juhul?
- paigas, mis on suletud ja eraldatud võistlusteks, treeninguks või muuks samalaadseks ürituseks; **Küsimus:** kes vastutab sellisel juhul? Kuidas on Soomes vastava piirangu kohtupraktika?
- avalikuks liikluseks suletud lennuvälja territooriumil; **Küsimus:** miks selline piirang?
- teel või muul sõidukite tavapäraseks liikluseks kasutataval alal ajal, mil see ala on avalikule liiklusele suletud ning kui kahju põhjustanud sõidukit kasutatakse töödel ning kahju põhjustatakse vahetult töösoorituse käigus

Kahju hüvitamise õiguslikud alused

- Kahjustatud isikul on õigus esitada nõue kui kindlustatud isik vastutab kahjustatud isiku ees
  - VÕS § 1057 alusel
  - Õigusvastaselt ja süüliselt tekitatud kahju hüvitamise sätete alusel
  - Reisijaveolepingu alusel
  - Matusekulud saab realselt matusekulud kandnud isik nõuda VÕS § 129 alusel

Kindlustussumma

- Kindlustussumma ühe kindlusjuhtumi kohta olenemata kahjustatud isikute arvust on asjakahju korral 1 200 000 eurot ja isikukahju korral 5 600 000 eurot
- Kui nõuded ületavad kindlustussummat jagab kindlustusandja hüvitise kahjustatud isikute vahel proportsionaalselt iga kahjustatud isiku kahju suuruse järgi

Ülalpidamishüvitis

- Liikluskindlustuse seaduses on lihtsustatud valem
- Nii kindlustusandjal kui ka hüvitise saamiseks õigustatud isikul on õigus nõuda hüvitise arvutamist teistsugusel viisil
- Kellel on õigus saada hüvitist?
  - VÕS § 129 lg 3 - 6

Töövõimetushüvitis

- Erisubjektid
  - kahjustatud isik ajateenistuses
  - kahjustatud isik lapsehoolduspuhkusel

Mittevaraline kahju

- Mittevaraline kahju võib tuleneda
  - tervise kahjustamisest
  - lähedase surma põhjustamisest
  - lähedase enda tervise kahjustusest
  - asja kahjustamisest

Mittevaraline kahju

- Mittevaralise kahju tekkimist eeldatakse
- Mittevaraline kahju hüvitatakse ühekordse maksena, olenevalt tervisekahjustuse või kehavigastuste raskusastmest. Hüvitist makstakse vastavalt raskemaile tervisekahjustuse või kehavigastuse liigile
- LKindIS § 32 lg 3 sätestab mittevaralise kahju nõude korral eelduslikud mittevaralise kahju suurused, mis jäävad vahemikku kerge tervisekahjustuse või kehavigastuse korral 100 eurot kuni väga- ja eriti raske tervisekahjustuse või kehavigastuse korral 3200 eurot. Kehavigastuste ja tervisekahjustuste täpne liigitus on sätestatud seaduse lisas
- Kui kannatanu leiab, et mittevaralise kahju hüvitis erineb eelduslikust suuruselt, peab kannatanu seda tõendama

Lähedase surma põhjustamist tulenev nõue (VÕS § 134 lg 3)

- Eeldused
  - Surnu on nõude esitaja lähedane
    - kohtupraktikas: vanemad ja lapsed eelduslikult, õed-vennad vastavalt asjaoludele
  - Esinevad erandlikud asjaolud
    - nõude esitaja nägi surma pealt, oli ründe objektiks vmt asjaolu
- Võlaõigusseaduse § 134 lg 3 mõttes ei ole erandlikuks asjaoluks
  - lähedase inimese kaotus abstraktselt ning ainuüksi lein ja kaotusvalu
  - võimalik perekonna kaotamine edasiseks eluks ja elukvaliteedi langus

Tervise kahjustamisest tulenev nõue seoses lähedase surmaga

- Eeldused
  - Hukkunu lähedasele põhjustas hukkunu surm omakorda (eelkõige vaimse) tervisekahjustuse
  - Surma põhjustamine ja tervisekahjustus peavad olema põhjuslikus seoses

Mittevaraline kahju asja kahjustamise või hävinemise korral

- Asja hävimisel või kaotsiminekul on VÕS § 134 järgi võimalik nõuda mõistlikus suuruses hüvitist, kui
  - kahjustatud isikul on asja suhtes eriline huvi, arvestamata asja kasulikkust, eelkõige isiklike põhjuste tõttu
- Kohtupraktikas on hüvitis välja mõistetud kahju lemmiklooma hukkamisel

Hüvitamiskohustus

- Kahjustatud isikul on õigus kahju hüvitamist nõuda
  - kahju põhjustaja kindlustusandjalt
  - asjakahju korral 30 päeva jooksul pärast kindlustusjuhtumit oma kindlustusandjalt (kahjustatud isiku kindlustusandja), kellel on kindlustusjuhtumiga seotud asjaolude väljaselgitamisel samad õigused ja kohustused nagu kahju põhjustaja kindlustusandjal
- Kahjustatud isiku kindlustusandja ei hüvita kahju, kui kindlustusjuhtumi tagajärjel on tekitatud kahjustatud isikule kehavigastus või tervisekahjustus või põhjustatud kahjustatud isiku surm või kahjustatud sõiduki või sõiduki, millega kahju põhjustati, põhiasukoht on välisriigis
- Kahjustatud isiku kindlustusandjal on õigus kahju hüvitamisest 14 päeva jooksul pärast teate saamist keelduda, kui kindlustushüvitise summa ületab eeldatavalt 10 000 eurot või kindlustusjuhtumi asjaolud ei ole selged. Pärast tähtaja möödumist ei või kindlustusandja nendele kahju hüvitamisest keeldumise alustele tugineda
- Seaduses sätestatud juhtudel hüvitab kahju Fond

Kahju põhjustaja ja kahjustatud isiku kohustused

- Kahju põhjustaja ja kahjustatud isik peavad kahjustatud isiku kindlustusandjat või kahjustatud isiku kindlustusandjat kindlustusjuhtumist viivitamata teavitama
- Kui kahjustatud isik on kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kindlustusandjat teavitanud, loetakse, et ta on kahjuhüvitamise nõude esitanud
- Kahjustatud asja tuleb säilitada kindlustusjuhtumijärgses seisukorras kuni kindlustusandja on asja üle vaadanud, kuid tavapäraselt mitte kauem kui 7 päeva kindlustusandjale teatamisest
- Kahju ärahoidmise, vähendamise ning kahju kindlaks tegemise võimalikkuse kohustus lasub nii sõiduki omanikul, vastutaval kasutajal, kindlustusvõtjal, sõiduki juhil kui kahjustatud isikul

Hüvitamiskohustus

- Kindlustusandja peab hüvitamise kohustuse ja ulatuse kindlaks tegema, kahju hüvitama või hüvitamisest keelduma mõistliku aja jooksul, kuid mitte hiljem kui 30.kalendripäeval teate saamisest
- Kui esinevad mõjuvad põhjused, mis ei võimalda tähtajast kinni pidada peab kindlustusandja kahjustatud isikut sama tähtaja jooksul sellest teavitama ning näitama ära vajalike toimingute lõpetamise eeldatava tähtaja
- Tähtaeg võib pikeneda kui kindlustusjuhtumi kohta on algatatud kohtu-, väärteo- või lepitusmenetlus ja menetluses tuvastatavatel asjaoludel on oluline tähtsus. Eeldatakse, et menetlustes tuvastatavatel asjaoludel ei ole olulist tähtsust
- Kui kindlustusandja keeldub osaliselt või täielikult kahju hüvitamisest peab ta sellest kahjustatud isikut kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis teavitama. Sama kehtib kui kindlustusandja tugineb tähtaja pikendamisel ülalmainitud menetlustele

Nõudeõigus LKF-i vastu

- LKF-ile võib nõude esitada kui kahju on põhjustatud
  - kindlustamata sõidukiga
  - tuvastamata jäänud sõidukiga
  - sundkindlustusega sõidukiga
  - lepinguriigis lepinguriigi sõidukiga, mille kindlustusandjal pole Eestis esindajat või kindlustusandja või tema esindaja Eestis ei ole 3 kuu jooksul isikule kelle elu- või asukoht on Eestis, kahju hüvitanud ega selle osalisest või täielikust keeldumisest teavitanud
  - lepinguriigi territooriumil, kuid 2 kuu jooksul kindlustusjuhtumist ei ole kahju põhjustanud sõidukit või tema kindlustusandjat tuvastatud
  - Eestis välisriigi sõidukiga, kuid tema kindlustusandjal pole Eestis korrespondenti
  - Eestis sõiduki või sõidukite poolt ning kahjustatud isiku nõue on selge, kuid vaidlus on üksnes, millisel Eestis tegutseval kindlustusandjal on hüvitamise kohustus
  - sõidukiga, mille kohta on Eestis tegutseva kindlustusandja ja Fondi vahel vaidlus sõiduki tuvastamise, kindlustuslepingu kehtivuse või kindlustusandja kahju hüvitamise kohustuse kehtivuse üle
  - Kaitseväge, KAPO, Kaitseliidu või Politsei- ja Piirivalveameti valduses oleva sõidukiga;
  - piirikindlustusega sõidukiga

Haagisega põhjustatud kahju

- Kui haagis või teine sõiduk on jäiga ühenduslüluga haakes või vahetult enne kindlustusjuhtumit eraldunud, loetakse, et kahju põhjustati vedukiga
- Kui kahju põhjustab iseeneslikult liikuma hakanud haagis, loetakse, et kahju põhjustati haagisega
- Kui veduk jääb tuvastamata hüvitatakse kahju haagise lepingu alusel

Vaidluste lahendamine

- Vaidluskomisjoni asemel saab vaidlusküsimuse korral pöörduda lepitusorgani poole
  - vaidlusi lahendavad lepitusorgani kaudu tegutsevad lepitajad
  - suurim erinevus vaidluskomisjoniga: lepitusorgani ega lepitaja puhul pole tegemist poolte suhtes otsustus pädeva isikuga, pooltele on siduv on üksnes lepitusmenetluses sõlmitud kokkulepe
  - lepitusorgani poole saab pöörduda iga isik, v.a LKF või tema liige, kellel on liikluskindlustuse seadusest või liikluskindlustuse lepingust tulenev eraõiguslik vaidlus LKF-i või tema liikmeks oleva kindlustusandjaga
    - Kindlustusandjate vahelisi vaidlusi lahendab EKsL-i vahekohus
  - vaidluse esemeks on:
    - liikluskindlustuse seadusest või liikluskindlustuse lepingust tulenev nõue LKF-i või tema liikme vastu
    - LKindIS alusel esitatud tagasinõude õigus
  - kulud kantakse LKF-i liikmemaksu arvelt

Kahju, mida kindlustusandja ei hüvita

- **§ 33. Kahju, mis ei kuulu hüvitamisele**
- Käesoleva seaduse alusel ei hüvitata
  - käesoleva seaduse §-s 25 sätestatud kindlustussummat ületavat kahju
  - kahju, mis tekkis teel olnud kivi või muu eseme paiskumisega vastu sõidukit või muud asja
  - raha, väärtpaberite, kunstiväärtuste ja väärismetallist esemete, välja arvatud isiklikud tarbeesemed, kahjustamisest või hävimisest tulenevat kahju
  - keskkonnakvaliteedi halvenemisest tulenevat kahju, välja arvatud esmaste päästetoimingutega seotud mõistlikud kulutused esmase kahju likvideerimiseks ja kahju suurenemise ärahoidmiseks
  - saamata jäänud tulu, välja arvatud surma põhjustamise, tervise kahjustamise või kehavigastuse põhjustamise tõttu saamata jäänud tulu käesolevas seaduses sätestatud ulatuses

Kahju, mida kindlustusandja ei hüvita

- võlaõigusseaduse § 132 lõikes 4 nimetatud kahju
  - iseendale tekitatud kahju, välja arvatud käesoleva seaduse § 44 lõikes 1 sätestatud kindlustusjuhtumi põhjustanud sõidukijahi ravikulud
  - sõiduki valdaja juhitud sõiduki omanikule tekitatud käesoleva seaduse §-s 26 nimetatud kahju
  - kahju, mille puhul ei ole tegemist sõiduki kui suurema ohu allika tekitatud kahjule iseloomuliku kahjuga, välja arvatud sõiduki uksega teisele sõidukile tekitatud kahju
  - edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tekkinud kahju, välja arvatud käesoleva seaduse §-s 28 sätestatud töövõimetushüvitis püsiva töövõimetuse korral
  - kahjustatud asja väärtuse vähenemisest tekkinud kahju, välja arvatud käesoleva seaduse § 26 lõikes 9 nimetatud juhul
  - kahju, mille ärahoidmine ei ole liiklusreeglite täitmise eesmärgiks, näiteks kahju, mis tuleneb sellest, et kahjustatud isikul jääb kindlustusjuhtumi tagajärjel täitmata kindlustusjuhtumis mitteosalenu isikuga sõlmitud leping.
- **Küsimus:** Kas kahju põhjustaja vastutab kannatanu ees eelnimetatud kahju osas?

Kahjuhüvitis asja väärtuse vähenemisel

- VÕS § 132 lg 3: Kui asja on kahjustatud, hõlmab kahjuhüvitis eelkõige asja parandamise mõistlikud kulud ning võimaliku väärtuse vähenemise
- Liikluskindlustuse seaduse § 26 lg 9: Sõiduki väärtuse vähenemisest tekkinud kahju hüvitatakse juhul, kui sõiduk sai kindlustusjuhtumis raskelt kahjustada ja kahjustatud isik nõuab sõiduki taastamise mõistlike kulutuste hüvitamist. Sõiduk on raskelt kahjustatud, kui selle taastamise kulud ületavad 50 protsenti sõiduki turuhinnast ja taastusremont hõlmab kandevkere või raami kuju taastamist olulises ulatuses.
- **Küsimus:** Kas olukorras kus tõukoer jääb LÕ tagajärjel ilma enda jäsemest, saab nõuda seda hüvitist?

Kahjuhüvitis asja väärtuse vähenemisel

$$VV = \left(TV \times \frac{KK - MF}{100} \right) \times EK$$

VV – sõiduki väärtuse vähenemine;

TV – sõiduki turuväärtus enne kindlustusjuhtumit;

KK – sõiduki kahju klass väärtustega vahemikus 4,5 kuni 8,0.

VÕS § 132 lg 3: Kui asja on kahjustatud, hõlmab kahjuhüvitis eelkõige asja parandamise mõistlikud kulud ning võimaliku väärtuse vähenemise

Väärtuse vähenemine

- Väärtuse vähenemine on olukord, kus asja väärtus peale kvaliteetselt taastamist on väiksem asja väärtusest enne kahjustamist
- Sõiduki väärtuse vähenemisest tekkinud kahju hüvitatakse, kui
  - sõiduk sai kindlustusjuhtumis raskelt kahjustada
  - kahjustatud isik nõuab sõiduki taastamise kulutuste hüvitamist
- Sõiduk on raskelt kahjustatud, kui
  - taastamise kulud ületavad 50% turuhinnast
  - kandevkere või raami kuju on olulises ulatuses kahjustatud
- Tegemist on abstraktse kahjuga
- Väärtuse vähenemist ei esine üldjuhul vanemate sõidukite (5 a), suure läbisõiduga (100000 km +), eriotstarbeliste (lühirent, alarmsõidukid) ja varem raskesti kahjustatud sõidukite puhul
- LKF on Saksa praktika põhjal koostanud soovitusliku meetoodika

Kahjuhüvitis ja maksud

- RK lahend nr 3-2-1-133-12, p 24:
- Kolleegium nõustub ringkonnakohtuga selles, et hagejal on õigus nõuda kahjuhüvitist koos käibemaksuga. VÕS § 132 lg 3 esimese lause järgi hõlmab kahjuhüvitis asja kahjustamise korral eelkõige asja parandamise mõistlikud kulud ning võimaliku väärtuse vähenemise. Hageja soovib hoone taastamiseks vajalike kulutuste hüvitamist kindlustussumma ulatuses, et asuda ehitist taastama. Kindlustusjuhtumi toimumise korral peaks kehtima eeldus, et kindlustusvõtja tules hävinud ehitise ka taastab. Taastamistöode puhul tuleb tasuda ka käibemaks. Samas leiab kolleegium, et kui kindlustatud hoonet ei asuta taastama mõistliku aja jooksul pärast kindlustushüvitise saamist, siis on kindlustusandjal võimalus esitada nõue kindlustusvõtja vastu VÕS § 1028 lg 1 jj alusel.
- Liikluskindlustuse seaduse § 26 lg 6: Kui kahjustatud isik, kellel on õigus sisendkäibemaks osaliselt või täielikult oma maksustatavalt käibelt arvestatud käibemaksust maha arvata, esitab kindlustusandjale taotluse kahju hüvitamiseks koos käibemaksuga, peab kindlustusandja kahju hüvitama koos käibemaksu osaga.
- **Küsimus:** Kuidas see siis praktikas toimib?

Tagasinõuete eesmärk

- **Küsimus:** Miks üldse on tagasinõudeõigus liikluskindlustuse seaduses ette nähtud? Kindlustusvõtja ju maksab kindlustusmakset?
- Tegemist on tegelikult vastutuskindlustuses kliendile (kindlustusvõtja) kahju hüvitamisest keeldumisega seoses – varakindlustuses teeks KA lihtsalt keeldumise, kohustuslikus vastutuskindlustuses küsitakse hüvitis rikkumise korral KV-lt tagasi. Võimalikud juhtumid
- a) kindlustusmakse mittetasumisega, b) kindlustusriski suurendamisega, c) ohutusnõuete rikkumisega või c) kindlustusjuhtumi järgsete kohustuste rikkumisega

Tagasinõude aluste tõendamine

- **Küsimus:** Kes peab mida tõendama?
  - juht oli purjus?
  - alkoholihoove ei mõjutanud LÕ toimumist?
  - kahju suurus?

Tagasinõude ulatus

- § 52 Tagasinõude ulatus
- Kindlustusandjal või fondil on õigus välja nõuda kindlustusjuhtumi toimumise tõttu hüvitatud kahju üksnes käesolevas jaos sätestatud alustel ja tingimustel. Fondil on õigus välja nõuda ka kindlustusjuhtumi asjaolude väljaselgitamiseks tehtud mõistlikud kulutused, välja arvatud käesoleva seaduse § 57 punktides 2–5 sätestatud juhtudel
- Jaos sätestatu ei piira kindlustusandja ja fondi õigust esitada tagasinõue käesolevas jaos nimetamata isiku vastu mõnel muul seadusest tuleneval alusel. (2-13-32994)

Tagasinõuded

- § 53 Tagasinõue kindlustusjuhtumi põhjustanud sõidukijuhi vastu
  - (1) Kindlustusandjal on õigus esitada tagasinõue sõidukijuhi vastu, kui sõidukijuht:
    - 1) põhjustas kindlustusjuhtumi tahtlikult;
    - 2) põhjustas kindlustusjuhtumi ning lahkus pärast kindlustusjuhtumit õigusvastaselt ja süüliselt kindlustusjuhtumi toimumise kohalt;
    - 3) juhtis sõidukit, mille valdamine oli ebaseaduslik;
    - 4) juhtis sõidukit joobeseisundis või liiklusseaduse § 69 lõikes 3 nimetatud seisundis või tarbis alkoholi, narkootilist või psühhotroopset ainet vahetult pärast kindlustusjuhtumi toimumist või
    - 5) sõiduki suhtes oli sõlmitud käesoleva seaduse § 14 lõikes 3 nimetatud leping ja sõidukijuht rikkus sõiduki kindlustuskaitse kehtivuse tingimusi.
  - (2) Kindlustusandjal on õigus esitada tagasinõue sõidukijuhi vastu, kui sõidukijuht põhjustas kindlustusjuhtumi seetõttu, et ta:
    - 1) ületas lubatud sõidukiirust 41 kilomeetrit tunnis või rohkem;
    - 2) eiras tahtlikult liiklusseaduse § 200 lõikes 1 nimetatud liiklusjärelvalve teostaja peatamise märguannet;
    - 3) juhtis sõidukit liiklusseaduse § 90 lõike 1 punktides 1 või 2 nimetatud mootorsõiduki juhtimise keeldu eirates või
    - 4) oli kõrvaldatud sõiduki juhtimiselt vastavalt liiklusseaduse § 91 lõike 2 punktidele 5, 7 või 9 ja juhtimiselt kõrvaldamise alus ei olnud kindlustusjuhtumi toimumise ajaks ära langenud.

Tagasinõuded

- § 54 Tagasinõue kindlustusjuhtumi põhjustanud sõidukijuhi tööandja vastu
- Kindlustusandjal on õigus esitada tagasinõue kindlustusjuhtumi põhjustanud sõidukijuhi tööandja vastu, kui kindlustusjuhtum põhjustati seetõttu, et sõidukijuht rikkus seaduses sätestatud töö- ja puhkeaja nõudeid. Eeldatakse, et kindlustusjuhtum põhjustati töö- ja puhkeaja nõuete rikkumise tõttu, kui sõidukijuht ületas kindlustusjuhtumile eelnenud nädala arvestuses iganädalast maksimaalset sõiduaega või maksimaalset igapäevast sõiduaega kindlustusjuhtumile eelnenud 24-tunnise ajavahemiku kohta vähemalt 25 protsendi võrra.

Tagasinõuded

- § 55 Tagasinõue kindlustuskohustuse täitmise eest vastutava isiku vastu
- Kindlustusandjal on õigus esitada tagasinõue isiku vastu, kes käesoleva seaduse alusel vastutab kindlustuskohustuse täitmise eest, kui kindlustusjuhtum toimus 12 kalendrikuu jooksul pärast lepingu lõppemist ning ei peetud kinni käesoleva seaduse § 3 lõikes 2 sätestatud sõidukiga liikluses osalemise keelust.

Tagasinõuded

- § 56 Tagasinõue kindlustusvõtja vastu kindlustusmakse tasumisega hilinemise korral
- Kui kindlustusvõtja ei täida kindlustusmakse tasumise kohustust ja kindlustusandja vabaneb võlaõigusseaduse § 457 või 458 alusel kahju hüvitamise kohustusest kindlustusvõtja ees, on kindlustusandjal võlaõigusseaduse § 521 lõike 2 alusel õigus esitada tagasinõue kindlustusvõtja vastu 30 protsendi ulatuses väljamakstavast kindlustushüvitisest, kuid mitte enam kui 640 eurot.

Tagasinõuded

- § 56 **Tagasinõue kindlustusvõtja vastu kindlustusmakse tasumisega hilinemise korral**
- Fondil on õigus esitada tagasinõue:
- 1) kindlustuskohustusega isiku või sõiduki valdaja vastu, kui kindlustusjuhtum põhjustati sõidukiga, mille suhtes kindlustuskohustus oli täitmata, välja arvatud juhul, kui kindlustusjuhtum põhjustati automaatse liikluskindlustusega sõidukiga;
- 2) kindlustusjuhtumi põhjustanud sõidukijuhi vastu, kui kindlustusjuhtum põhjustati automaatse liikluskindlustusega sõidukiga käesoleva seaduse § 53 lõigetes 1 ja 2 sätestatud alustel;
- 3) kindlustusjuhtumi põhjustanud sõidukijuhi vastu kuni 3000 eurot, kui kindlustusjuhtum põhjustati automaatse liikluskindlustusega sõidukiga käesoleva seaduse § 53 lõigetes 2 ja 3 sätestatud alustel;
- 4) kindlustusjuhtumi põhjustanud sõidukijuhi vastu 30 protsendi ulatuses väljamakstavast kindlustushüvitisest, kuid mitte enam kui 640 eurot, kui kindlustusjuhtum põhjustati automaatse liikluskindlustusega sõidukiga ja sõidukijuht ei esitanud sõidukit fondi nõudel ülevaatamiseks või ei andnud kindlustusjuhtumi asjaolude kohta selgitusi;
- 5) kindlustusjuhtumi põhjustanud sõidukijuhi tööandja vastu kui kindlustusjuhtum põhjustati automaatse liikluskindlustusega sõidukiga käesoleva seaduse §-s 54 sätestatud alusel;
- 6) kindlustusandja vastu, kui fond hüvitas kahju kindlustusandja eest;
- 7) teise lepinguriigi fondi ülesandeid täitva asutuse vastu, kui kindlustusjuhtum põhjustati Eesti liiklusregistris registreeritud sõidukiga ajal, mil sõidukit toimetati Eestist lepinguriiki, tingimusel, et sõidukile transiitmärgi väljastamisest või sõiduki omandajale üleandmisest ei olnud kindlustusjuhtumi toimumise ajaks möödunud rohkem kui 30 kalendripäeva;
- 8) vastavalt Kaitseväge, Kaitsepolitsei ameti, Kaitseliidu või Politsei- ja Piirivalveameti vastu, kui kindlustusjuhtum põhjustati sõidukiga, mille omanikuks või vastutavaks kasutajaks on eelnimetatud asutus ja sõidukiga kahju tekitamisest tulenev vastutus ei olnud kindlustatud.

Tagasinõuded

- § 58 **Tagasinõue kahju põhjustaja kindlustusandja vastu**
(1) Kui kahju hüvitamise nõue esitatakse kahjustatud isiku kindlustusandja vastu, teavitab viimane nõude esitamisest viivitamata kahju põhjustaja kindlustusandjat.
- (2) Kahju põhjustaja kindlustusandja on kohustatud hüvitama kahjustatud isiku kindlustusandjale välja makstud kindlustushüvitise ning kindlustusjuhtumi asjaolude väljaselgitamiseks ja hüvitise väljamaksmiseks tehtud mõistlikud kulutused.
- (3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud kohustus tuleb täita viivitamata, kuid hiljemalt 30. kalendripäeval vastava nõude esitamisest arvates, välja arvatud juhul, kui kindlustusandjad on omavahel teisiti kokku leppinud.
- (4) Kahjustatud isiku kindlustusandja esitab kahju põhjustaja kindlustusandjale koos kindlustushüvitise hüvitamise nõudega kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kogu temal olemasoleva teabe kindlustusjuhtumi kohta, välja arvatud juhul, kui kindlustusandjad on omavahel teisiti kokku leppinud.

Tagasinõuded

- **§ 59 Tagasinõude esitamise tingimused**
- (1) Kui kindlustusandjal või fondil on käesoleva jaos kohaselt tagasinõudeõigus mitme isiku vastu, vastutavad need isikud kindlustusandja või fondi ees solidaarselt.
- (2) Kui kindlustushüvitise on kahjustatud isikule välja maksnud kahjustatud isiku kindlustusandja, esitab käesolevas jaos sätestatud tagasinõude kahju põhjustaja kindlustusandja pärast käesoleva seaduse § 58 lõikes 2 sätestatud kohustuse täitmist kahjustatud isiku kindlustusandja ees.
- (3) Käesolevas jaos sätestatud tagasinõudeõiguse aegumistähtaeg on kolm aastat arvates kahju hüvitamisest.

Tagasinõudeõiguse realiseerimise tähtajad

- TsÜS § 150 lg 1 - Kahju õigusvastasest tekitamisest tuleneva nõude aegumistähtaeg on **kolm aastat** ajast, mil õigustatud isik kahjust ja kahju hüvitama kohustatud isikust teada sai või pidi teada saama
- **Kuidas kulgeb tagasinõude aegumistähtaeg olukorras**
  - LÕ toimub 01.03.2014
  - LÕ põhjustamine registreeritakse osapoolte poolt KA juures 10.03.2014
  - Kahju põhjustaja KA hüvitab kahju kannatanule 10.03.2015
  - Kahju põhjustaja oli purjus
  - Kas KA tagasinõue 09.03.2018 on esitatud enne aegumist või mitte?

Tagasinõudeõiguse realiseerimise tähtajad

- Tartu Ringkonnakohtu lahend nr 2-10-36050
- KA väide, et temal tekkis nõude esitamise õigus pärast kahju hüvitamist KV-le, on õige, kuid see ei mõjuta nõude aegumise kulgemist. VÕS § 492 lg 1 kohaselt läheb kindlustusandjale üle tema poolt hüvitatava kahju ulatuses kindlustusvõtjale või kindlustatud isikule kolmanda isiku vastu kuuluv kahju hüvitamise nõue. Kindlustusandjale läheb nõue üle, mis oli enne olemas ja mille aegumine käesolevas asjas oli alanud enne hagejale üleminekut. Hageja seisukoht, et VÕS § 492 lg 1 tekitab uue, seadusest tuleneva nõude, on põhjendamatu. **Oluline on õigustatud isiku teada saamine või teadma pidamine TsÜS § 150 lg 1 mõttes. Kui lähtuda hageja positsioonist, et oluline on kindlustusandjal nõudeõiguse tekkimise aeg, siis asjades, kus kindlustusandja ja -võtja vaidlevad omavahel aastaid kahju hüvitamise üle, tekiks kindlustusandjal alles pärast seda nn uus nõudeõigus kahju hüvitamiseks kohustatud isiku vastu. Hüpotetiline võimalus, et kindlustusandja hüvitab kahju näiteks 4 aasta pärast kahju tekkimisest ning sellest algab 3 (või hageja arvates 10 aastane) aegumistähtaeg kahju eest vastutava isiku vastu, ei ole kooskõlas seaduses sätestatud aegumise eesmärkidega tagada üldine õigusrahu ja õiguskindluse põhimõte, seadusandja on pidanud poolte huve kaaludes põhjendatuks tagada isikule õigus aegumisele tuginedes teatud aja möödumisel keelduda kohustuste täitmisest.**
- Ringkonnakohtu arvates on ka VÕS § 492 lg 1 alusel üleläänud nõude esitamiseks 3-aastane hagi esitamise tähtaeg piisav. Kindlustusandja ja -võtja saavad alati koostööd teha ning vajalikku informatsiooni vahetada.

Tagasinõuded

- Tagasinõude võimalikkus liikluskindlustuse seaduse väliselt (nt teehooldaja vastu)
- **Küsimus:** Kas olukorras, kus sõiduauto A läheb Sõpruse pst sõites „kelku“ seetõttu, et teetöölised (kes on sündmuskohalt juba lahkunud) on maha ajanud õli ja see on tee libedaks teinud (mh ei ole see näha, kuna õli on teega sama värvi), vastutab „kelku läinud“ A juht teeäärde pargitud sõiduki B ees sõidukite kokkupõrke korral?
- Kui vastutab ja A liikluskindlustusandja hüvitab B-le tekkinud kahju, siis kas ja kuidas saab A kindlustusandja esitada nõude teetööliste/nende firma vastu?

Elukindlustus

- Elukindlustuse korral peab kindlustusandja kindlustatud isiku teatud eluea saabumise, tema abiellumise või surma või lapse sünni puhul vastavalt lepingule maksma soodustatud isikule kokkulepitud summa kas ühekordse väljamaksena või perioodiliste väljamaksetena.
- KTS § 8 lg 5 kohaselt on elukindlustuse liikideks: üldine elukindlustus, sünnikindlustus ja abiellumiskindlustus, pensionikindlustus, investeerimisriskiga elukindlustus ja lisakindlustus.
- Elukindlustuse puhul ei ole tegemist kahju hüvitamisega vaid kindlustusandja kohustus seisneb kokkulepitud rahasumma välja maksmises.

Elukindlustus

- **Kindlustusandja vabanemine täitmise kohustusest –**
- Kindlustuse korral surma puhuks vabaneb kindlustusandja täitmise kohustusest, kui kindlustatud isik sooritab kahe aasta jooksul lepingu sõlmimisest enesetapu. Kindlustusandja kohustus jääb kehtima, kui enesetapp sooritatakse vaimutegevuse patoloogilise kõrvalekalde seisundis, mis välistab vaba tahte.
- Kolmanda isiku surma puhuks sõlmitud elukindlustuslepingu puhul vabaneb kindlustusandja täitmise kohustusest, kui kolmanda isiku surma põhjustas tahtliku õigusvastase teoga kindlustusvõtja.
- Kui surma puhuks sõlmitud elukindlustuslepingu puhul on määratud soodustatud isik ja see soodustatud isik põhjustas tahtliku õigusvastase teoga kindlustatud isiku surma, loetakse, et selle soodustatud isiku määramist ei ole toimunud.

Elukindlustus

- Soodustatud isik elukindlustuses
- Kindlustusvõtjal on õigus määrata kindlustusandja nõusolekuta soodustatud isikuks kolmas isik ja seda isikut muuta, isegi juhul, kui soodustatud isik oli lepingus nimetatud. Kui soodustatud isik sureb enne kindlustusjuhtumi toimumist, peab kindlustusandja kohustuse täitma kindlustusvõtjale või tema pärijatele, kui kindlustusvõtja ei määra teisiti. Kui soodustatud isikuks on määratud mitu isikut ilma nende osasid täpsustamata, loetakse, et nad on soodustatud võrdsetes osades. Osa, mida mõni soodustatud isik keeldub vastu võtmast või ei saa vastu võtta, lisandub teiste soodustatud isikute osadele.

Elukindlustus

- **Tagastusväärtus**
- Kui elukindlustusleping lõpeb taganemise või ülesütlemisega või kui tunnustatakse selle tühisust või üks lepingupool tühistab lepingu tsiviilseadustiku üldosa seaduses sätestatud alustel, peab kindlustusandja kindlustusvõtjale välja maksma kindlustuse tagastusväärtuse. See ei kehti, kui lepingupooled lepivad kokku lepingu muutmise kindlustusmaksevabaks. Kindlustusandja on kohustatud tagastusväärtuse välja maksma ka juhul, kui ta vabaneb pärast kindlustusjuhtumi toimumist oma täitmise kohustusest. Kindlustusandja ei pea tagastusväärtust maksma käesoleva seaduse § 540 lõikes 1 nimetatud juhul kui elukindlustusleping on sõlmitud kolmanda isiku suhtes ja kindlustusvõtja põhjustab kahju tahtlikult.
- Tagastusväärtus on summa, mis moodustub kindlustusvõtja poolt tasutud kindlustusmaksetest ja mille kindlustusvõtja saab tagasi igal juhul (võiks sisuliselt pidada analoogiks panga hoiusel oleva rahaga). Antud regulatsioon teenib kindlustusvõtja kaitsmise eesmärki, tagades, et kindlustusvõtja tasutud kindlustusmaksetest tervikuna ilma ei jää

Õnnetusjuhtumikindlustus

- Õnnetusjuhtumikindlustus võib olla nii elu- kui ka kahjukindlustuse kindlustustoode.
- Õnnetusjuhtumikindlustuse korral peab kindlustusandja õnnetusjuhtumi toimumisel tasuma lepingus kokkulepitud summa kas ühekordse maksena või perioodiliste maksetena, hüvitama kindlustusjuhtumi toimumisel tekkinud varalise kahju või täitma lepingu muul kokkulepitud viisil.
- Õnnetusjuhtumikindlustuse eesmärk on kaitsta kindlustatud isikut majanduslike raskuste eest juhul, kui temaga juhtub õnnetus: kindlustusjuhtumiks võib olla: kehaline vigastus, mille tekkepõhjus tuleneb väljaspoolt (s.o. haigused ei ole kindlustusjuhtumiks vaid pigem traumad jms) ning mille tagajärg on otseselt ning muudest põhjustest sõltumatult isiku surm või töövõime kaotus.
- Teatud elualadel tegutsejatele on õnnetusjuhtumikindlustus kohustuslik: tuletõrje- ja päästetöötajad ning rahvusvaheliste kohustuste täitmisel viibivad kaitseväelased.

Õnnetusjuhtumikindlustus

- Kui kindlustus kolmanda isikuga toimuva õnnetusjuhtumi vastu on võetud kindlustusvõtja poolt kindlustusvõtja enda kindlustusriski kindlustamiseks, on lepingu kehtivuseks vajalik kolmanda isiku kirjalik nõusolek. Kui kolmas isik on piiratud teovõimega ja kui kindlustusvõtja on tema seaduslikuks esindajaks, võib kindlustusvõtja esindada kolmandat isikut nõusoleku andmisel üksnes eestkosteasutuse nõusolekul.
- Tegemist on kolmandaid isikuid kaitsva regulatsiooniga.

Õnnetusjuhtumikindlustus

- Kui kindlustusvõtja võttis kindlustuse kolmanda isikuga toimuva õnnetusjuhtumi vastu kindlustusvõtja enda kindlustusriski kindlustamiseks, vabaneb kindlustusandja oma täitmise kohustusest, kui kindlustusvõtja põhjustas õnnetusjuhtumi tahtliku õigusvastase teoga. Kui soodustatud isik põhjustas tahtliku õigusvastase teoga õnnetusjuhtumi, loetakse, et selle soodustatud isiku määramist ei ole toimunud.
- Antud regulatsiooni eesmärk on välistada hüvitise saamine isiku poolt, kes põhjustas kindlustusjuhtumi tahtlikult.

Ravikindlustus

- Ravikindlustuse võib anda:
  - 1) ravikulukindlustusena;
  - 2) haiglakindlustusena;
  - 3) töövõimetuskindlustusena;
  - 4) hoolduskindlustusena;
  - 5) muud liiki kindlustusena.
- Ravikindlustus on kahjukindlustuse liik.

Ravikindlustus

- **Ooteajad**
- Ooteajad ravikindlustuses on mõeldud kindlustusandja kaitseks, et kindlustusvõtja, kes teab oma haigusest, ei saaks sõlmida lepingut ja seejärel koheselt hüvitist nõuda – tegemist on kahjukindlustuse ühe põhimõtte “kindlustusjuhtum peab olema ootamatu ja ettenägematu” tagamisega.
- Kui lepingupooled lepivad kokku, et kindlustusandja kohustused algavad pärast teatud aja möödumist kindlustuslepingu sõlmimisest (ooteaeg), ei või ooteaeg ravikulu-, haigla- ja töövõimetuskindlustuse puhul olla pikem kui viis kuud ning sünnitamise ja sellega seotud raviteenuste puhul pikem kui üheksa kuud. Hoolduskindlustuse puhul ei või ooteaeg olla pikem kui kolm aastat.
- Kui kindlustusjuhtum toimub enne ooteaja möödumist, on kindlustusandja kohustatud täitmiseks üksnes juhul, kui kindlustusvõtja tõendab, et haigus ilmnes alles pärast lepingu sõlmimist või et rasedus algas alles pärast seda aega.

Ravikindlustus

- **Ravikindlustuslepingu kestus**
- Ravikindlustusleping sõlmitakse tähtajatult.
- Töövõimetuskindlustuslepingu võib sõlmida tähtajalisena, kuid mitte tähtajaga alla kolme aasta. Ravikindlustuslepingu võib sõlmida tähtajaliselt, kui see on seotud väljaõppe, välisriigis viibimise, reisimise või tähtajalise töö või toimingute tegemisega.
- Kindlustusvõtja ülesütlemisõigus - Kindlustusvõtja võib ravikindlustuslepingu üles öelda, teatades ülesütlemisest ette vähemalt kolm kuud selliselt, et leping lõpeb aasta lõppedes. Lühemaks kui aastaks sõlmitud ravikindlustuslepingu võib kindlustusvõtja üles öelda, teatades ülesütlemisest ette vähemalt kolm päeva. Haiglakindlustuse või ravikulukindlustuse lepingu võib kindlustusandja korraliselt üles öelda üksnes esimese kolme aasta jooksul lepingu sõlmimisest, teatades sellest ette vähemalt kolm kuud.

Ravikindlustus

- **Kollektiivne ravikindlustus**

- Antud regulatsiooni eesmärk on lihtsustada isiku jaoks, kes on langenud välja kollektiivselt kindlustatud isikute ringist, eraldi ravikindlustuse jätkamist. Kollektiivne ravikindlustus on kindlustus, mille korral ühe ravikindlustuslepingu alusel omandab kindlustuskaitse mitu kindlustatud isikut. Kollektiivse ravikindlustuslepingu võib sõlmida nt tööandja oma töötajate suhtes.
- Isiku kollektiivselt kindlustatud isikute ringist väljalangemisel, muu hulgas kindlustatud isiku pensionile mineku või kindlustusvõtja ja kindlustatud isiku vahel sõlmitud lepingu lõppemise tõttu, võib kollektiivselt kindlustatud isik teha kindlustusandjale avalduse tema jaoks eraldi samaliigilise kindlustuse jätkamiseks eraldi kindlustusele kehtivate kindlustusmaksemäärade järgi, ilma et talle kohaldataks ooteaegasid või arvestataks täiendavat tasu lisaks kindlustusmaksle. Kindlustusandja peab igale kollektiivselt kindlustatud isikule kollektiivse ravikindlustuslepingu sõlmimisel või tema suhtes kindlustuskaitse tekkimisel teatama, millistel tingimustel tema kindlustus lõpeb ja millised tagajärjed tuleneksid kindlustusmaks suurusele eraldi kindlustusena jätkamisel. Kollektiivse ravikindlustuslepingu võib kindlustusandja korraliselt üles öelda üksnes juhul, kui kindlustatud isikud võivad kindlustussuhet jätkata eraldi kindlustatutena.

- Täna tähelepanu eest
!

Lektor: Olavi-Jüri Luik, *mag iuris*